

62 เรื่องราว

31 เส้นทาง

จาก

"เรื่องเล่านวัตกรชุมชน"

ชุมชนนวัตกรรมแห่งการเรียนรู้
หน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.)

คำนำ

หนังสือเล่มนี้จัดทำขึ้นเพื่อยกย่องและเชิดชูเกียรติ “นวัตกรรมชุมชน” และชุมชนนวัตกรรม นักวิจัยผู้สร้างเทคโนโลยีที่เหมาะสม ผลสำเร็จของงานวิจัยเชิงพื้นที่ยกระดับพลังของนวัตกรรมชุมชน และเชิดชูบทบาทของนวัตกรรมชุมชนในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงระดับพื้นที่สู่สาธารณะ ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการสร้างแรงจูงใจที่ส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกัน การสร้างนวัตกรรมที่ตอบโจทย์บริบทจริงของชุมชน และขยายผลนวัตกรรมที่เหมาะสมกับบริบทชุมชนสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาคประชาชน ภาครัฐ และภาคีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

หน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.) ได้พัฒนาแนวทางขับเคลื่อนโดยใช้ “นวัตกรรมชุมชน” เป็นกลไกสำคัญ ผ่านกระบวนการเรียนรู้บนฐานนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่เหมาะสม เพื่อเสริมพลังให้คนในชุมชนสามารถเรียนรู้ ปรับใช้ ถ่ายทอด และบริหารจัดการองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง อันนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่เป็นรูปธรรมทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิตของประชาชน

ตลอดช่วง ๕ ปีที่ผ่านมา บพท. ตั้งแต่ปีงบประมาณ ๒๕๖๓ - ๒๕๖๘ ร่วมกับเครือข่ายมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล เครือข่ายมหาวิทยาลัยราชภัฏ เครือข่ายมหาวิทยาลัย และภาคีต่าง ๆ ทั่วประเทศ ขับเคลื่อนงานนวัตกรรมชุมชนผ่านเทคโนโลยีที่เหมาะสม และนวัตกรรมสังคม ปัจจุบันได้ร่วมกันสร้างผลงานขับเคลื่อนเศรษฐกิจ และสังคมของชุมชนไปกว่า ๒,๖๔๗ ชุมชน ๑,๕๑๑ ตำบล ในพื้นที่ ๖๙ จังหวัด สร้างเทคโนโลยีที่เหมาะสม และพร้อมใช้รวมทั้งนวัตกรรมกระบวนการเพื่อแก้ไขปัญหาที่สำคัญของชุมชนทั้งสิ้น ๑,๖๕๓ นวัตกรรม/เทคโนโลยีที่เหมาะสม ยกกระดับอัตราการเติบโตของมูลค่าเศรษฐกิจฐานรากและมูลค่าสินค้าผลิตภัณฑ์ชุมชนเพิ่มขึ้นร้อยละ ๒๐ โดยมี Net present value (NPV) ยอดรวม ๑๖๔,๖๘๐,๖๘๒ บาท ในปี ๒๕๖๖ รวมถึงสร้างนวัตกรรมชุมชนที่เป็น change agent ชุมชนทั่วประเทศ ๒๓,๗๕๓ คน

การประชุมและนิทรรศการเพื่อการขับเคลื่อนชุมชนพื้นที่ “นวัตกรรมชุมชน : เทคโนโลยีที่เหมาะสมขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชนไทย” จึงจัดขึ้นเพื่อเป็นเวทีแสดงผลงานของนวัตกรรมชุมชน ในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลง สะท้อนผลลัพธ์ของการทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐ ภาคประชาชน และภาคีเครือข่ายในพื้นที่ ตลอดจนเป็นจุดเริ่มต้นของการขยายผลนวัตกรรมฐานรากให้เข้มแข็งและยั่งยืนในระดับประเทศต่อไป

หน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.)
ร่วมกับ สำนักประสานงานและบริหารจัดการงานวิจัยฯ มทร.ธัญบุรี
ภายใต้การสนับสนุนจากกองทุนส่งเสริม ววน.

สารบัญ

เรื่องเล่า นวัตกรรมชุมชน ภาคเหนือ

หน้า

1

เรื่องเล่า นวัตกรรมชุมชน ภาคอีสาน

หน้า

25

เรื่องเล่า นวัตกรรมชุมชน ภาคกลาง

หน้า

38

เรื่องเล่า นวัตกรรมชุมชน ภาคใต้

หน้า

54

เรื่องเล่า นวัตกรรมชุมชน

ภาคเหนือ

ผู้เปลี่ยนเศษไม้ไร้ค่า

ให้กลายเป็นโอกาสเพื่อชุมชน

สิตร สมบูรณ์ สอนลำไยใน อ.แม่สรวย มีพื้นที่กว่า ๖๐,๐๐๐ ไร่ แต่ละฤดูกาลมีการตกแต่งกิ่งลำไย นำกิ่งมาเผาในเตาดินเพื่อทำถ่านซึ่งจำเป็นต้องใช้ไม้ก่อนใหญ่ ส่วนกิ่งเล็กกิ่งน้อยไม่สามารถทำถ่านได้ เกษตรกรจึงเผาทิ้งอย่างไร้ระเบียบ ก่อให้เกิดควันพิษและมลภาวะในอากาศ ด้วยความตั้งใจที่จะรักษาสิ่งแวดล้อม ควบคู่กับการสร้างมูลค่าเพิ่มจากของเหลือทิ้ง เขาจึงเปิดรับความรู้ใหม่จากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ซึ่งเข้ามาเติมเต็มทั้งในมิติวิชาการและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยได้นำนวัตกรรม “เตาเผาถ่านน้ำส้มควันไม้แบบไร้ควัน มลพิษต่ำ” มาช่วยพัฒนากระบวนการเผาถ่าน จากเดิมที่สร้างควันมาก และได้น้ำส้มควันไม้น้อย ก็กลับกลายเป็นการเผาที่สะอาด และได้ผลผลิตเพิ่มขึ้นถึง ๓-๔ เท่า

นอกจากนั้น ยังมีการนำเครื่องมือทางวิทยาศาสตร์ เช่น Hydrometer และ pH meter มาช่วยตรวจสอบคุณภาพน้ำส้มควันไม้ ทั้งค่า pH ค่าความถ่วงจำเพาะ ทำให้ผลิตภัณฑ์ที่ได้มาตรฐาน นำไปใช้ได้อย่างปลอดภัย ในพืช สัตว์ และคน

**“นวัตกรรมไม่จำเป็นต้องยิ่งใหญ่
แค่ใช้ได้จริงในชุมชน ก็เปลี่ยนโลกได้แล้ว”**

ไม่หยุดแค่นั้น มหาวิทยาลัยยังนำนวัตกรรมดิจิทัลอย่าง Burn Check Application มาปรับใช้ ช่วยควบคุมการเผาในชุมชน ให้เป็นระบบ โดย Application จะรายงานสภาพอากาศ และอนุปฏิบัติการเผาเมื่อปลอดภัย ไม่กระทบต่อสิ่งแวดล้อม ช่วยลดปริมาณ PM๒.๕ ในพื้นที่ได้อย่างเห็นผล

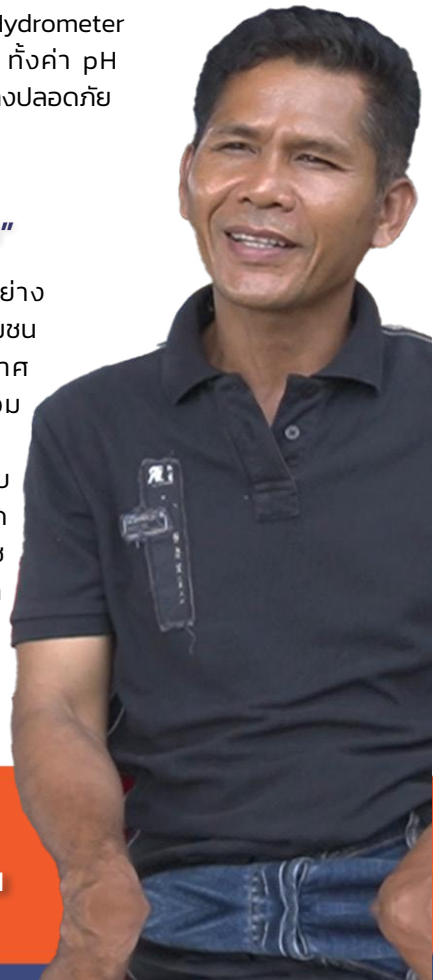
จากการเรียนรู้และลงมือทำจริง เขาได้นำความรู้ที่ได้รับถ่ายทอดสู่ชุมชน ขยายผลสู่อีก ๗ วิสาหกิจชุมชน และยังคงยึดถือสู่การทำถ่านอัดแท่ง และผลิตเป็นแก๊สชีวภาพ ใช้ในการอบพืช แทนพลังงานหุงต้ม ลดต้นทุนและลดการพึ่งพาพลังงานจากภายนอก

เรื่องราวของสิตร สมบูรณ์ คือแบบอย่างของผู้ที่ไม่เพียงแค่ “รับ” ความรู้ แต่ “ปรับ” และ “ใช้” นวัตกรรมอย่างเข้าใจ และนำไปขยายผลให้ชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืน

สิตร สมบูรณ์

รองประธานวิสาหกิจชุมชนน้ำส้มควันไม้ และถ่าน

ต.เจดีย์หลวง อ.แม่สรวย จ.เชียงราย

กาแฟห้วยน้ำกั้น

รสชาติที่กลั่นจากนวัตกรรมและหัวใจ

นันทนา จันทวี ไม่ใช่แค่คนปลูกกาแฟ แต่เธอคือนวัตกรรมชุมชนรุ่นใหม่ ที่เชื่อในพลังของการเรียนรู้และเทคโนโลยี ด้วยการนำกาแฟมาปลูกเสริมในไร่ชา เธอพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ยังขาดองค์ความรู้เรื่องการแปรรูป การต่อยอด และเพิ่มมูลค่า เพราะแต่เดิมชาวบ้านขายเพียงเมล็ดกาแฟสดให้พ่อค้าคนกลางอย่างจำยอม ไม่สามารถกำหนดราคาเองได้ เธอมองเห็นศักยภาพที่ซ่อนอยู่ในดิน ฟ้า อากาศ ของบ้านเกิด และใช้ “องค์ความรู้จากมหาวิทยาลัย” เป็นกุญแจปลดล็อกเส้นทางแห่งคุณภาพ

การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นเมื่อมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา นำนวัตกรรมเครื่องควบคุมอุณหภูมิและความชื้นในโรงตาก เพราะหนึ่งในขั้นตอนสำคัญของกระบวนการแปรรูปกาแฟนั่นก็คือ กระบวนการตากเมล็ดกาแฟ โดยที่เทคโนโลยีโรงเรือนตากกาแฟจะช่วยให้มีประสิทธิภาพและคุณภาพดีขึ้น ส่งผลให้จำหน่ายได้ราคาที่สูงขึ้น ที่สำคัญคือช่วยลดการสูญเสียได้มากถึง ๘๐ % เพราะมีเทคโนโลยีช่วยเตือนแบบเรียลไทม์ ทั้งยังมีการบันทึกข้อมูลที่ช่วยให้วางแผนทำงานง่ายและสะดวกมากขึ้น และในอนาคตหากมีเทคโนโลยีเครื่องเคลือบเมล็ดกาแฟที่ช่วยให้ทำงานได้ง่ายและสะดวกขึ้นจะยิ่งทำให้เมล็ดกาแฟมีความแข็งแรงอย่างสม่ำเสมอทั่วถึงและมีคุณภาพมากขึ้นเมื่อนำเทคโนโลยีมาใช้

**“เทคโนโลยีไม่ได้มาแทนที่มือเรา
แต่ช่วยให้มือของเรานั้นคงขึ้น
และพาเราไปไกลกว่าเดิม”**

แต่สิ่งที่ยังงดงามยิ่งกว่านวัตกรรม คือหัวใจของเธอ ที่ไม่หยุดแค่ “ความสำเร็จของตัวเอง” เธอเปิดโรงเรียนเป็นแหล่งเรียนรู้ ถ่ายทอดองค์ความรู้ให้เกษตรกรรุ่นใหม่ และเพื่อนบ้านได้เห็นว่า “การพัฒนา” เกิดขึ้นได้จริง หากเรายอมเปิดใจเรียนรู้และปรับใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม

เส้นทางของเธอไม่ใช่แค่เรื่องกาแฟแต่คือบทพิสูจน์ว่าเมื่อองค์ความรู้จากมหาวิทยาลัยเดินทางมาถึงชุมชน และถูกใช้ด้วยความตั้งใจจริง จะเปลี่ยนชีวิตเปลี่ยนอาชีพ และเปลี่ยนอนาคตของหมู่บ้านให้เติบโตอย่างยั่งยืน

นันทนา จันทวี

ประธานวิสาหกิจชุมชนกาแฟพิเศษ “ห้วยน้ำกั้น”

ต.แม่เจดีย์ อ.เวียงป่าเป้า จ.เชียงราย

จากหัวใจอาสา

สู่การยกระดับงานสาธารณสุขด้วยนวัตกรรม

ขวัญฤทัย พงศาสด์ชัย เป็นอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน (อสม.) ในหมู่บ้านเล็ก ๆ ที่ซ่อนตัวอยู่ท่ามกลางหุบเขาใน ต.แม่ตื่น อ.อมก๋อย เธอเริ่มต้นด้วยบทบาทเล็ก ๆ คอยช่วยเหลือคุณหมอพี่เลี้ยงจาก รพ.สต. และยังไม่สามารถตัดสินใจใด ๆ เองได้

แต่จุดเปลี่ยนครั้งสำคัญคือได้เปลี่ยนบทบาทของตนจาก “ผู้ช่วยเจ้าหน้าที่” สู่ “ผู้นำด้านสุขภาพ” อย่างมั่นใจ ด้วยหัวใจของผู้นำเสียสละและองค์ความรู้ที่ได้รับจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี เมื่อเธอได้รับคัดเลือกเข้าร่วม “โครงการซูเปอร์อสม. รุ่นที่ ๒” ซึ่งเป็นโครงการวิจัยจากมหาวิทยาลัยที่เปิดโอกาสให้อสม. ได้รับความรู้เชิงลึกและฝึกฝนภาคปฏิบัติเพื่อยกระดับทักษะในการดูแลรักษาและประเมินผู้ป่วย

องค์ความรู้จากมหาวิทยาลัยไม่เพียงเติมเต็มความรู้ทางการแพทย์เบื้องต้น แต่ยังปลูกฝังความมั่นใจให้เธอสามารถวินิจฉัยอาการและโรคได้เบื้องต้น และประสานการส่งต่อผู้ป่วยได้อย่างมีประสิทธิภาพ แม้พื้นที่จะทุรกันดาร การเข้าถึงลำบากและขาดการสื่อสาร แต่โครงการวิจัยนี้ก็ไม่หยุดเพียงแค่การอบรม

**“เราปฏิบัติหน้าที่ทำงานด้วยความรู้และความมั่นใจ
ชาวบ้านก็มั่นใจในตัวเรา อยากพัฒนาตัวเองให้ดีขึ้นเรื่อย ๆ”**

ด้วยการสนับสนุนจากภาควิชาการ เทคโนโลยีต่าง ๆ จึงถูกนำเข้ามาเพื่อเสริมประสิทธิภาพในการทำงาน เช่น การติดตั้งเสาสัญญาณเพิ่มเติม การฝึกใช้ Application Line วิทยุสื่อสาร การใช้ GPS ระบุดูพิกัด รวมถึงการแจ้งข้อมูลผู้ป่วยผ่านวิดีโอและภาพถ่าย พร้อมทั้งวางแผนเส้นทางสำหรับเจ้าหน้าที่หรือแม้แต่การเตรียมพื้นที่สำหรับเฮลิคอปเตอร์ในกรณีฉุกเฉิน

“วันนี้เราไม่ได้เป็นแค่ผู้ช่วยอีกต่อไป แต่เป็นคนที่คุณแลชีวิตคนในหมู่บ้านอย่างมั่นใจ และพวกเขาก็เชื่อมั่นในตัวเรา เพราะเราได้เรียนรู้ ได้ฝึกฝน และพร้อมพัฒนาไม่หยุด”

รู้สึกดีใจที่มีโครงการนี้ได้นำความรู้กลับไปดูแลคนไข้ ให้คำแนะนำชาวบ้านในการดูแลสุขภาพและขยายการลงพื้นที่ได้มากขึ้น

การเรียนรู้ที่มีคุณภาพ เทคโนโลยีที่เหมาะสม จิตอาสา เมื่อทั้งหมดมารวมกัน แม้คนธรรมดาในพื้นที่ห่างไกล ก็สามารถกลายเป็นฟันเฟืองสำคัญในการแก้ปัญหาคุณภาพชีวิตของชุมชนได้

ขวัญฤทัย พงศาสด์ชัย

อาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน

บ้านชีแบร ต.แม่ตื่น อ.อมก๋อย จ.เชียงใหม่

จากอสม.สู่อสม.ต้นแบบ

นวัตกรรมเปิดทางให้ดูแลชุมชนได้อย่างมั่นใจ

จันทร์ทิพย์ ประยูรยีนดี ไม่เคยคิดมาก่อนว่าวันหนึ่งเธอจะกลายเป็นเสาหลักด้านสุขภาพของคนในชุมชน แม้ในช่วงเริ่มต้นของการเป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) เธอแทบไม่มีความรู้ทางด้านสุขภาพ แต่เพราะหัวใจที่อยากช่วยเหลือคนในพื้นที่ห่างไกล ซึ่งการเข้าถึงบริการทางการแพทย์เป็นเรื่องยาก เวลาชาวบ้านป่วยส่วนใหญ่ไปหาหมอที่อนามัยซึ่งอยู่ห่างออกไป ๓๐ กม. หรือไปโรงพยาบาลอมก๋อย ไกลกว่า ๔๐-๕๐ กม.

เธอจึงไม่หยุดที่จะเรียนรู้และพัฒนา โอกาสอันสำคัญมาถึง เมื่อมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี เข้ามาให้องค์ความรู้และจัดโครงการอบรม "ซูเปอร์อสม." ที่เปิดประตูแห่งความรู้ให้กับเธอ การอบรมที่ครอบคลุมทั้งการดูแลผู้ป่วยเบื้องต้น การล้างแผล ปฐมพยาบาล ไปจนถึงการใช้อุปกรณ์วัดความดันและน้ำตาล รวมถึงการศึกษาดูงาน และฝึกปฏิบัติจริง ทำให้จันทร์ทิพย์มั่นใจในบทบาทและศักยภาพของตนเอง

**“ความรู้เปลี่ยนชีวิตได้จริง หากเราเปิดใจรับ
และตั้งใจใช้มันเพื่อคนอื่น”**

เธอไม่เพียงนำความรู้ที่ได้มาใช้ดูแลผู้ป่วย แต่ยังถ่ายทอดต่อให้เพื่อนอสม.และคนในชุมชน จนทุกวันนี้ คนในหมู่บ้านเลื่อมหาอสม. ก่อนไปโรงพยาบาล หากไม่สบาย พวกเขาสามารถดูแลตัวเอง เบื้องต้นได้ ลดทั้งเวลาและค่าใช้จ่ายอย่างมาก

สิ่งที่น่าสนใจคือการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่เธอได้รับจากการอบรม จากคนที่ไม่เคยใช้ Application อย่าง Line กลับสามารถ ส่งรูปอาการผู้ป่วยให้แพทย์วิเคราะห์ และรับคำแนะนำได้ อย่างแม่นยำ บางรายต้องล้างแผลทุกวัน เธอก็สามารถให้บริการ แทนการเดินทางไกลไปโรงพยาบาล ช่วยยกระดับคุณภาพชีวิต ในพื้นที่ห่างไกลได้อย่างแท้จริง

เธอคือคนธรรมดาที่กล้าลุกขึ้นมาเปลี่ยนแปลง ด้วยองค์ความรู้ที่มหาวิทยาลัยส่งต่อ และความมุ่งมั่น ที่จะนำเทคโนโลยีมาปรับใช้ในแบบที่เหมาะสมกับชุมชน ไม่ได้เพียงแค่ดูแลผู้ป่วย แต่เธอสร้างความเปลี่ยนแปลง ทั้งในมิติของสุขภาพ ความรู้ และหัวใจของชุมชน

จันทร์ทิพย์ ประยูรยีนดี

อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

บ้านนาคล้าย ต.ยางเปียง อ.อมก๋อย จ.เชียงใหม่

จังหวัดเชียงใหม่

ผู้เปลี่ยนสวนกาแฟเล็ก ๆ ให้กลายเป็นธุรกิจชุมชน

ด้วยองค์ความรู้และนวัตกรรม

พรทิพย์ กิติรัตนัน เกษตรกรที่ทำสวนกาแฟอาราบิก้าแบบดั้งเดิมมายาวนานกว่า ๒๐ ปี เธอไม่เคยหยุดเรียนรู้และพัฒนา ดันทุนชีวิตเริ่มต้นด้วยการขายเมล็ดกาแฟสดหรือเชอร์รี่ ซึ่งได้ราคาต่ำ แต่ด้วยหัวใจที่ไม่ยอมแพ้ เธอเริ่มค้นหาโอกาสใหม่ให้กับตนเองและชุมชน

จุดเปลี่ยนสำคัญเกิดขึ้นเมื่อได้เข้าร่วมอบรมกับโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ ที่ให้ความรู้เรื่องการทำการกาแฟและกลุ่มก็เริ่มลงมือทำการกาแฟ คั่วเองและบรรจุขายเอง แพ็คใส่ถุงจำหน่าย แม้มีรายได้เพิ่มขึ้นไม่มาก แต่เป็นการเริ่มต้นที่ดีขึ้น

**“เมื่อได้เรียนรู้ และกล้าปรับใช้ความรู้ใหม่
เพียงคนตัวเล็ก ๆ
ก็สร้างการเปลี่ยนแปลงที่ยิ่งใหญ่ได้”**

เมื่อองค์ความรู้จากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เข้ามาเติมเต็ม มหาวิทยาลัยได้เข้ามาส่งเสริมองค์ความรู้ด้าน เทคโนโลยี บรรจุภัณฑ์ การตลาด และระบบบัญชีต้นทุน ซึ่งกลายเป็นเครื่องมือสำคัญที่เปลี่ยนแนวคิดในการทำธุรกิจ เธอได้เรียนรู้การจดบันทึก รายรับ รายจ่าย การคิดต้นทุนต่อเมล็ดกาแฟในแต่ละขั้นตอนอย่างแม่นยำ ทำให้มองเห็นกำไรจริงที่จับต้องได้

นอกจากนี้ ยังได้รู้จักนวัตกรรมการใช้ “ถุงวาล์ว” ซึ่งเป็นนวัตกรรมที่ช่วยให้ลูกค้าสามารถเลือกกลิ่นและระดับการคั่วที่ตนเอง ชื่นชอบ ส่งผลให้กาแฟมีมูลค่าเพิ่มจากกิโลกรัมละ ๔๕๐ บาท ขึ้นเป็น ๗๐๐ บาท และยังเมื่อปรับขนาดบรรจุให้เล็กลงเหลือ ๒๕๐ กรัม ต่อถุง ก็ยังทำให้ขายง่ายขึ้น ตอบโจทย์ผู้บริโภคได้มากขึ้น

จากที่ได้เรียนรู้ รับ ปรับ ใช้ เทคโนโลยี ไม่เพียงแค่ พัฒนาแบรนด์ของตนเอง แต่เธอยังส่งต่อองค์ความรู้ ให้แก่สมาชิกในชุมชน เมื่อคนอื่นเห็นความสำเร็จของเธอ ต่างก็ตื่นตัวและหันมาทำการกาแฟคั่วจำหน่ายกันมากขึ้น กาแฟสดแม่ตอน จึงไม่ใช่แค่ชื่อสินค้า แต่กลายเป็นความภูมิใจของชุมชน ต.เทพเสด็จ อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่

พรทิพย์ กิติรัตนัน

กรรมการวิสาหกิจชุมชนกาแฟสดแม่ตอน

ต.เทพเสด็จ อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่

กล้วยที่ไม่กล้วย

บทเรียนเกษตรกรผู้เปลี่ยนปัญหาเป็นนวัตกรรม

ประสิทธิ์ โสกา ทำเกษตรปลูกกล้วยน้ำว้าพันธุ์มะลิอ่อนส่งออกประเทศญี่ปุ่น แต่ด้วยความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ทำให้ผลผลิตบางส่วนมีปัญหาเรื่องผลใหญ่เกินขนาด ด้วยความท้าทายนี้เขาไม่มองว่าเป็นปัญหาหรืออุปสรรคหากแต่เป็นโอกาสที่ต้องแก้ไขอย่างสร้างสรรค์โดยเขาได้เข้ามาร่วมมือกับมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนาที่นำนวัตกรรมด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีการอาหารเข้ามาช่วยพัฒนาผลผลิตกันตัวอย่างครบวงจร ตั้งแต่การคัดใช้กล้วยสด ส่งออกไปยังตลาดญี่ปุ่น กล้วยที่ไม่ผ่านเกรดนำไปแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ เช่น กล้วยผงชงดื่ม ลูกก็ และเส้นขนมจีนกล้วย รวมถึงการใช้กากผงกล้วยส่งออกไปยังตลาดออสเตรเลีย

จุดเด่นที่สำคัญคือ การนำความรู้จากมหาวิทยาลัยมาปรับใช้ในเชิงปฏิบัติจริง ไม่ว่าจะเป็นการใช้เครื่องมือทันสมัยอย่างตูอบและเครื่องปั่น เพื่อให้ได้คุณภาพผงกล้วยที่ดีที่สุด การวิจัยตรวจวิเคราะห์ดินและธาตุอาหารของกล้วย รวมถึงการติดตั้งระบบน้ำและปุ๋ยแบบสปริงเกอร์ที่ช่วยประหยัดทั้งเวลาและต้นทุนอย่างมีประสิทธิภาพ

**“ไม่ว่าปัญหาจะใหญ่แค่ไหน หากกล้าคิดกล้าทดลอง
นวัตกรรมจะเปิดทางสู่ความสำเร็จ”**

การควบคุมคุณภาพในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การปลูก การตรวจสอบผลผลิต และการรับซื้อแบบประกันราคา ช่วยสร้างความมั่นใจให้กับสมาชิกในวิสาหกิจชุมชน ทำให้เกษตรกรมีรายได้ที่มั่นคงและยั่งยืน โดยรวมพื้นที่ปลูกจากกว่า ๑,๐๐๐ ไร่ ลดลงเหลือ ๓๐๐ ไร่ เพื่อเพิ่มคุณภาพและจัดการได้ง่ายขึ้น

นี่คือตัวอย่างที่ดีของการผสมผสานองค์ความรู้ทางวิชาการและนวัตกรรมเทคโนโลยีสมัยใหม่กับภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน สร้างมูลค่าเพิ่มให้สินค้าเกษตรไทยสามารถแข่งขันในตลาดสากลได้อย่างยั่งยืน และยังเป็นแรงบันดาลใจให้กับเกษตรกรและผู้ประกอบการรุ่นใหม่ที่ยากพัฒนาตนเองและธุรกิจด้วยนวัตกรรมอย่างแท้จริง

ประสิทธิ์ โสกา

ประธานวิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตกล้วยน้ำว้าเพื่อการส่งออก
ต.มหาวัน อ.แม่สอด จ.ตาก

เกษตรกรผู้เปลี่ยนชีวิตชุมชน

ด้วยเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพ

ผิน สุทรเขต คือบทพิสูจน์ที่ชัดเจนว่าความตั้งใจและการเรียนรู้ไม่เคยสายเกินไปสำหรับการเปลี่ยนแปลงชีวิตที่ดีขึ้น ในช่วงเวลาที่ผ่านมา ชาวบ้านนากอกต้องเผชิญกับปัญหาข้าวพันธุ์เก่าที่ไม่ทนโรค และให้ผลผลิตต่ำ ทำให้ชีวิตเกษตรกรต้องต่อสู้กับความไม่แน่นอน จนกระทั่งศูนย์วิจัยข้าวแพร่ได้เข้ามาทำงานวิจัยในพื้นที่และนำเมล็ดพันธุ์ข้าวสันป่าตองคุณภาพสูงมาให้ พร้อมทั้งนำองค์ความรู้มาสอนชาวบ้านเรื่องคัดเลือกเมล็ดพันธุ์อย่างถูกวิธี เธอและชุมชนจึงได้เปลี่ยนวิกฤตเป็นโอกาส

**"ถ้าไม่มีโครงการวิจัยนี้เข้ามา ชาวบ้านคงมีข้าวไม่พอกิน
เพราะชาวบ้านอย่างเราผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวไม่เป็น"**

เมล็ดพันธุ์ข้าวใหม่ช่วยให้ชาวบ้านสามารถปลูกข้าวที่มีคุณภาพดี ต้านทานโรคได้มากขึ้น ผลผลิตเพิ่มสูงขึ้น และที่สำคัญที่สุด คือชุมชนไม่ต้องขาดแคลนข้าวกินอีกต่อไป จากที่เคยต้องซื้อข้าวกิน กลับกลายเป็นผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ที่ช่วยส่งต่อความมั่นคงทางอาหารให้กับหมู่บ้านใกล้เคียง สิ่งที่ทำไม่ได้เป็นเพียงแค่การปลูกข้าว แต่เป็นการสร้างระบบชุมชนที่เข้มแข็ง เป็นแบบอย่างของการเรียนรู้ การแบ่งปัน และการพัฒนาที่ยั่งยืน เธอยังเปิดโอกาสให้ชาวบ้านได้เรียนรู้พืชหลังนา เช่น การปลูกผักกาดที่ช่วยเพิ่มรายได้และคุณภาพชีวิตให้กับครอบครัวเกษตรกรที่นี่ จึงไม่เพียงแค่มีข้าวกิน แต่ยังมีเงินส่งลูกหลานเรียนหนังสือ สร้างอนาคตที่สดใส

"ความรู้" และ "ความร่วมมือ" สามารถเปลี่ยนแปลงชุมชนได้ แม้จะเริ่มจากสิ่งเล็ก ๆ อย่างเมล็ดพันธุ์ข้าวก็สามารถผลิตออกผลสู่ความมั่นคงทางชีวิตและความเจริญก้าวหน้าได้อย่างยั่งยืน ทุกคนสามารถเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงในชุมชนของตนเองได้ ถ้าเราไม่ยอมแพ้ต่อปัญหาและพร้อมที่จะเรียนรู้ตลอดเวลา

ผิน สุทรเขต

ประธานกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านนากอก

ต.ภูฟ้า อ.บ่อเกลือ จ.น่าน

จากขยะ...

สู่การเปลี่ยนแปลงทั้งชุมชน

มนตรี เชี่ยวสุวรรณ บทพิสูจน์ที่ชัดเจนว่า ปัญหาไม่ได้เป็นเพียงอุปสรรค แต่ยังเป็นจุดเริ่มต้นของนวัตกรรมและความเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืน เมื่อเผชิญกับปัญหา ๒ ประการใหญ่ในชุมชนอาหารสัตว์ที่แพงขึ้น และขยะล้นเมือง ในฐานะที่ตอนนั้นเป็นประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์อ้อมฮัก โอกาสที่จะยอมแพ้ดูเหมือนจะง่ายกว่า แต่เขากลับเลือกที่จะมองปัญหาเป็นโจทย์ที่ท้าทาย และใช้ความรู้ความสามารถของตนเองในการศึกษาหาข้อมูล เขาค้นพบ “หนอนแมลงกহারเลื้อ” สิ่งมีชีวิตเล็ก ๆ ที่มีศักยภาพอย่างยิ่ง ในการจัดการกับขยะเปียก ประจวบเหมาะกับเวลานั้นได้เข้าไปทำหน้าที่สมาชิกสภาเทศบาล ต. ซึ่งปัญหาของเทศบาลก็คือเรื่องขยะเช่นกัน เลยเกิดความคิดว่าจะนำหนอนแมลงกহারเลื้อเข้าช่วยมาจัดการ

ต่อมาได้มีโอกาสรู้จักกับโครงการจากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ซึ่งมีความรู้ด้านนี้อยู่แล้ว จึงได้ร่วมกันพัฒนาเป็นโครงการวิจัยให้ผมเข้าไปเรียนรู้วิธีเพาะเลี้ยงก่อน แล้วนำมาถ่ายทอดให้กับชาวบ้าน ซึ่งก็ได้ผลดีในระดับหนึ่ง หนอนแมลงกহারเลื้อสามารถแก้ปัญหาทั้ง ๒ อย่างได้ในเวลาเดียวกัน กล่าวคือ เราเอาขยะเปียกให้หนอนกิน เมื่อหนอนโตก็นำไปเป็นอาหารไก่ ช่วยลดต้นทุนในการเลี้ยงไก่ลงไปได้มาก

“เมื่อเจอปัญหา อย่ามองเป็นอุปสรรค แต่มองให้เห็นโอกาส แล้วเปลี่ยนปัญหาเป็นทางออกที่ยั่งยืน”

ในส่วนของเทศบาล หลังจากที่มีการส่งเสริมให้เกษตรกรในพื้นที่เพาะเลี้ยงหนอนแมลงกহারเลื้อ เพื่อนำไปเลี้ยงไก่ในเชิงผลพลอยได้ในทางอ้อมคือปริมาณขยะที่ลดลงไปมาก อนุมาณได้จากค่าถังขยะแต่ละปีลดลงไปราวๆ ๓๐๐,๐๐๐ บาท เรื่องราวของมนตรีสะท้อนให้เห็นว่าการเป็นผู้ที่นำที่ดี ไม่ใช่แค่การบริหารงานตามหน้าที่ แต่คือการนำความรู้ใหม่ๆ มาปรับใช้กับบริบทจริงของชุมชน พร้อมทั้งส่งต่อองค์ความรู้นั้นให้กับผู้คนรอบข้าง เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในวงกว้างและยั่งยืน

มนตรี เชี่ยวสุวรรณ

นายกเทศมนตรีเทศบาล ต.เชียงกลาง

อ.เชียงกลาง จ.น่าน

จากกบตัวเล็ก... สู่ความสำเร็จที่ยิ่งใหญ่

กิตตินันท์ บรรจง ผู้ที่เปลี่ยนชีวิตตัวเองจากเกษตรกรบ้าน ๆ ที่เลี้ยงกบแบบตามมีตามเกิด ให้กลายเป็นผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จ และยังเป็นแรงบันดาลใจให้คนในชุมชนได้เรียนรู้ และเติบโตไปพร้อมกัน

เขาเริ่มต้นจากการเลี้ยงกบโดยไม่มีความรู้มากนัก กบบางครั้งก็ตายทั้งบ่อ รายได้ก็แทบไม่พอเลี้ยงครอบครัว แต่เขาไม่ยอมแพ้ วันหนึ่งเมื่อมหาวิทยาลัยพะเยาเข้ามาส่งเสริมงานวิจัยและถ่ายทอดความรู้ให้กับชุมชน เขาก้าวข้ามความกลัวและความไม่รู้ เปิดใจเรียนรู้และทดลองวิธีการใหม่ ๆ อย่างจริงจัง เขานำเทคนิค “กบจำศีล” มาปรับใช้ในฟาร์มของตัวเอง ผลลัพธ์ที่ได้ไม่ใช่แค่กบที่สวยงาม แข็งแรง และราคาดีขึ้น แต่ยังลดปัญหากบตายทั้งบ่อ ทำให้รายได้เพิ่มขึ้นอย่างก้าวกระโดด จากวันละไม่กี่ร้อยบาท กลายเป็นวันละหลายพันบาท และยิ่งไปกว่านั้น เขายังต่อยอดแปรรูปกบเป็น “กบย่างเตาดิน” จนสามารถขายผ่านโซเชียลมีเดีย และสร้างรายได้มากขึ้นหลายเท่าตัว

**“เมื่อความรู้เข้ามาเติมเต็ม
ความสำเร็จก็เกิดขึ้นได้
แม้ในวิถีบ้าน ๆ ของเราเอง”**

สิ่งที่น่าประทับใจยิ่งกว่าคือ เขาไม่ได้เก็บความสำเร็จไว้คนเดียว แต่ยังแบ่งปันความรู้และประสบการณ์ให้เพื่อนบ้านในชุมชนได้เรียนรู้การเลี้ยงกบ การขยายพันธุ์ และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ไปพร้อมกัน จากเกษตรกรเล็ก ๆ ในหมู่บ้าน วันนี้เขากลายเป็นผู้นำที่ช่วยยกระดับรายได้และคุณภาพชีวิตของคนทั้งชุมชน

“ความสำเร็จไม่ใช่เรื่องบังเอิญ” แต่เกิดจากความตั้งใจที่จะเรียนรู้และลงมือทำ เมื่อเราพร้อมเปิดใจรับโอกาสใหม่ ๆ แม้จะเริ่มจากศูนย์ แต่หากไม่ยอมแพ้ วันหนึ่งชีวิตก็เปลี่ยนแปลงได้เสมอ

กิตตินันท์ บรรจง

ประธานกลุ่มโคกหนองนาโมเดล

ต.ปง อ.ปง จ.พะเยา

จังหวัดพะเยา

เกษตรกรผู้รักในผืนแผ่นดินบ้านเกิด

และพร้อมจะ รับ ปรับ ใช้ เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาชุมชน

จรัญยา ชีพประมวง ในฐานะเกษตรกรรุ่นใหม่ เธอมองเห็นว่า “ดิน” คือหัวใจสำคัญของการปลูกพืชอินทรีย์ เพราะการทำให้ดินเริ่มดีขึ้นจากดินที่ด แต่เดิมดินในพื้นที่นี้ไม่เหมาะกับการปลูกผักหลากหลายชนิดทำให้ชาวบ้านต้องพึ่งพาฤดูกาลและผลผลิตไม่สม่ำเสมอมหาวิทยาลัยพะเยาจึงได้เข้ามาร่วมสนับสนุนองค์ความรู้เรื่องการพัฒนาดินปลูกให้เหมาะสมกับการปลูกพืชผัก เนื่องจากเราปลูกแบบอินทรีย์ เรื่องดินจึงเป็นเรื่องสำคัญที่สุด มหาวิทยาลัยถ่ายทอดเทคโนโลยีและนวัตกรรมการจัดการดินจากผู้เชี่ยวชาญอย่างบ้านสวนชะปือ ที่มาช่วยแนะนำวิธีการปรับปรุงดิน ปรับสมดุลความเป็นกรด-ด่าง และฟื้นฟูอินทรีย์วัตถุให้เหมาะสมต่อการเพาะปลูก

ความรู้ที่ได้รับจากมหาวิทยาลัยไม่ได้หยุดอยู่แค่ในห้องอบรม แต่ถูกนำไป “ต่อยอด” และ “ขยายผล” อย่างแท้จริง เธอและเกษตรกรในพื้นที่ได้นำเทคโนโลยีที่เรียนรู้ไปพัฒนาดินปลูกในสวนของตนเอง ผลผลิตที่ได้ดีขึ้น ทั้งขนาด และน้ำหนัก ปริมาณพืชผักเพิ่มขึ้นเป็น ๒ เท่าตัว จากเดิมที่ผักสามารถเจริญเติบโตได้ในฤดูหนาว สามารถจำหน่ายได้ราคากิโลกรัมละ ๑๐๐ บาท ขณะที่ช่วงหน้าร้อนหรือหน้าฝนการปลูกแบบอินทรีย์จะไม่ดีเท่าที่ควร ผักจะไม่โตและมีโรค แต่พอได้ดินที่มีคุณภาพเข้ามาช่วยทำให้เกษตรกรสามารถปลูกพืชผักได้ตลอดทั้งปี อย่างในช่วงหน้าร้อนและหน้าฝนสามารถเพิ่มราคาขายเป็น ๑๒๐ บาท เพราะเป็นผักนอกฤดูกาลราคาที่จะสูงขึ้นตามไปด้วยทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่ม

**"ความรู้คือเมล็ดพันธุ์ นวัตกรรมคือดินดี
เมื่อเราปลูกด้วยใจ
พืชผลแห่งความสำเร็จจะงอกงาม"**

นอกจากนั้น องค์ความรู้ยังถูกถ่ายทอดต่อไปยังเพื่อนเกษตรกรใน อ.ภูพานยาว และยังขยายไปยังพื้นที่ใกล้เคียง ในจ.พะเยา สร้างเครือข่ายของผู้ที่พร้อมจะเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

การไม่ยอมแพ้ต่อข้อจำกัดของภูมิประเทศหรือฤดูกาล แต่กลับลุกขึ้นเรียนรู้ และนำเทคโนโลยีมาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชนการร่วมมือกับมหาวิทยาลัยพะเยา ทำให้เห็นชัดว่า “ความรู้คือพลัง”

จรัญยา ชีพประมวง

วิสาหกิจชุมชนวิถีเกษตรบ้านห้วยแก้ว

ต.ห้วยแก้ว อ.ภูพานยาว จ.พะเยา

ปลดล็อกอนาคตกระบือไทย

เมืองงานวิจัยและความหวังมาบรรจบกัน

ประสงค์ กองมะลิ เกษตรกรผู้เลี้ยงโค-กระบือ ที่ยึดอาชีพนี้เป็นหลักมาตั้งแต่แรกเริ่มหลายคนอาจไม่รู้ว่าการเลี้ยงกระบือไม่่ง่ายอย่างที่คิด ปัญหาใหญ่ที่เขาเคยเผชิญคือ “กระบือไม่สด” ทำให้การผสมพันธุ์ต้องรอนานถึง ๖ เดือน หรือเป็นปี ผลผลิตก็ไม่แน่นอน บางครั้งใน ๓ ปีได้ลูกเพียง ๒ ตัว แต่แทนที่จะยอมแพ้ ประสงค์กลับยืนหยัดสู้ต่อไป เพราะนี่คือสิ่งที่เขารักและผูกพัน

แล้ววันหนึ่ง เมื่อโครงการจากมหาวิทยาลัยพะเยาเข้ามาช่วยเหลือ ให้ความรู้เรื่องการบำรุงและการใช้ฮอร์โมนช่วยให้กระบือพร้อมผสมพันธุ์ได้เร็วขึ้น จากที่ต้องรอเป็นปี เหลือเพียงไม่กี่เดือน ผลผลิตเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด แถมยังย่นระยะเวลาการเลี้ยงกระบือให้มีน้ำหนักถึง ๕๐๐ กิโลกรัม จากเดิม ๔-๖ ปี เหลือเพียงแค่ ๑ ปีครึ่ง เรื่องนี้ไม่ใช่แค่ตัวเลข แต่คือความหวังที่จุดประกายไฟให้ชีวิตเกษตรกร

**“ผมยินดีเปิดรับทุกองค์ความรู้ที่ทีมวิจัยจะพัฒนาขึ้น
เพราะเชื่อมั่นว่า
จะช่วยพัฒนาให้สายพันธุ์กระบือดีขึ้นอย่างแน่นอน”**

เขาไม่เพียงแต่รับความรู้ใหม่ ๆ เท่านั้น แต่ยังเต็มใจนำไปปรับใช้กับชีวิตและอาชีพของเขาอย่างเต็มที่ เขารู้ดีว่าการเรียนรู้ไม่มีวันสิ้นสุด และทุกองค์ความรู้ใหม่ ๆ คือประตูสู่โอกาสที่ดีกว่า เขากลายเป็นตัวอย่างให้คนอื่น ๆ เห็นว่า トラバใดที่เรายังเปิดใจเรียนรู้ ไม่ยอมแพ้ต่ออุปสรรค และกล้าก้าวไปข้างหน้า ความสำเร็จจะอยู่ไม่ไกลเกินเอื้อม

สิ่งที่ทำให้เรื่องราวของเขายิ่งน่าประทับใจ คือความหวังดีต่อเพื่อนเกษตรกร เขาอยากให้โครงการดี ๆ แบบนี้เดินทางต่อไป เพื่อยกระดับชีวิตเกษตรกรทุกคนให้ก้าวไปข้างหน้าพร้อมกัน นี่จึงไม่ใช่แค่เรื่องราวของคนเลี้ยงกระบือ แต่คือเรื่องราวของคนที่เชื่อมั่นในพลังของความรู้และไม่เคยหยุดที่จะพัฒนาตัวเอง เพื่อให้ชีวิตและอาชีพของเขาก้าวไปข้างหน้าได้อย่างมั่นคง

ประสงค์ กองมะลิ

เกษตรกรผู้เลี้ยงโค-กระบือ

ต.เชียงบาน อ.เชียงคำ จ.พะเยา

จากวิกฤติผลิตผลล้นตลาด

สู่โอกาสยกระดับสินค้าคุณภาพที่มีตลาดรองรับ

ยอดชัย มะโนใจ จุดเริ่มต้นของเขาไม่ได้โรยด้วยกลีบกุหลาบ เขาเริ่มปลูกลิ้นจี่มาตั้งแต่ปี ๒๕๑๒-๒๕๑๓ เมื่อได้ผลผลิตดี รสชาติอร่อย หอมหวาน รูปร่างสวยงาม เขาและเพื่อนเกษตรกรจึงขยายพื้นที่ปลูกเต็มไปทั่วบ้านห้วยป่ากล้วย แต่ความสำเร็จกลับกลายเป็นวิกฤติเมื่อผลผลิตล้นตลาด ราคาตกต่ำ และไม่มีที่ขาย จนเกษตรกรหลายคนท้อถอย

กว่าแทนที่จะยอมแพ้ ยอดชัยกลับมองหาทางออก เขาไม่เพียงคิดแก้ปัญหาเฉพาะหน้า แต่ยังมองการณ์ไกลด้วยการตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอนุรักษ์ผลิตลิ้นจี่คุณภาพห้วยป่ากล้วย ในปี ๒๕๖๐ เพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาการห่อลิ้นจี่แบบดั้งเดิม พร้อมปรับปรุงด้วยวิธีการใหม่ เช่น ใช้กระดาษคาร์บอนและกระดาษห่อข้าวมันไก่แทนหนังสือพิมพ์ เพื่อรักษาคุณภาพและความสดของลิ้นจี่

การเปิดใจเรียนรู้และต่อยอดจากองค์ความรู้ใหม่ ๆ ทำให้เขาได้ร่วมงานกับมหาวิทยาลัยพะเยาในโครงการวิจัยที่ให้ความสำคัญกับ “ตลาดนำการผลิต” เขาไม่หยุดอยู่กับการขายลิ้นจี่ริมสวน แต่เดินหน้าเสนอแผนธุรกิจจนลิ้นจี่ของห้วยป่ากล้วยได้วางขายในห้างสรรพสินค้าใหญ่ ๆ อย่างเดอะมอลล์และเลมอนฟาร์ม จากที่เคยขายได้เพียงกิโลกรัมละ ๓๐-๔๐ บาท กลายเป็น ๙๐-๑๒๐ บาทต่อกิโลกรัม

"เพราะเราเชื่อว่า 'ภูมิปัญญาดั้งเดิม'

ผสมผสาน

กับ 'นวัตกรรม' คือหัวใจของความสำเร็จ"

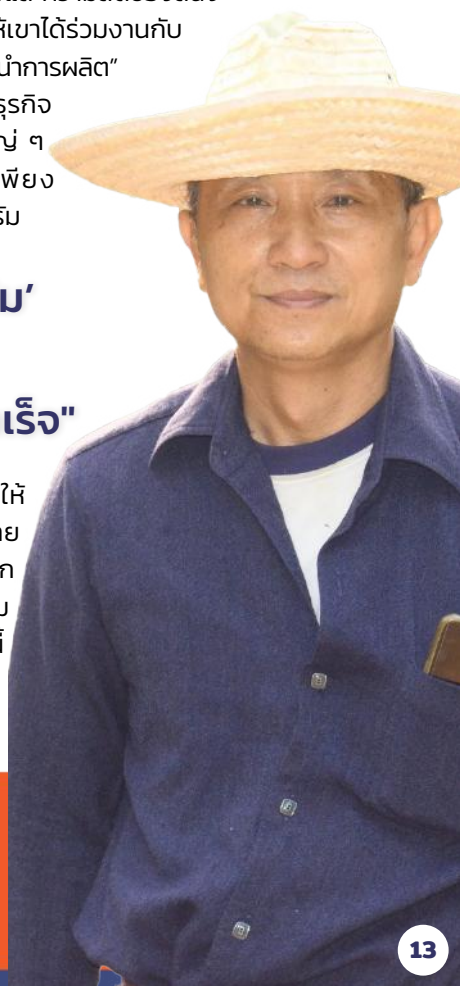
หลังจากโครงการวิจัยเข้ามาถ่ายทอดองค์ความรู้ ทำให้เกษตรกรได้ผลผลิตเพิ่มขึ้นทุกปี สามารถกำหนดราคาขายหน้าสวนเองได้ และผลผลิตที่ออกมาก็เป็นที่ยอมรับจากผู้บริโภค ในขณะที่การห่อลิ้นจี่ซึ่งเป็นภูมิปัญญาดั้งเดิมก็ยังคงอยู่ ที่สำคัญคือมีตลาดรองรับไม่ต้องวิ่งหา ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นกำลังใจให้เกษตรกรในการผลิตลิ้นจี่ที่มีคุณภาพออกสู่ท้องตลาดต่อไป

ยอดชัย มะโนใจ

ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอนุรักษ์

ผลิตลิ้นจี่คุณภาพห้วยป่ากล้วย

ต.ศรีถ้อย อ.แม่ใจ จ.พะเยา

นวัตกรรมและเทคโนโลยี

ช่วยเปิดประตูสู่สิทธิชุมชน

#มีแอปก็มีสิทธิ

สุพรรณิ เวียงคา คือเกษตรกรรมดาผู้ที่ไม่เคยหยุดตั้งคำถามถึงความยากลำบากของชาวบ้านในเรื่องสิทธิและสวัสดิการที่รัฐจัดให้ “ทำไมรัฐบาลมีนโยบายมากมาย แต่คนในชุมชนกลับไม่รู้เรื่องเลย?” คำถามนี้ไม่เพียงเป็นเสียงสะท้อนใจแต่กลายเป็นแรงบันดาลใจให้เธอลุกขึ้นมาออกแบบการเปลี่ยนแปลง เธอไม่ได้เพียงแค่ปลูกพืชหรือดูแลไร่นาแต่เธอเลือกที่จะเรียนรู้เรื่องสวัสดิการสิทธิของแรงงานนอกระบบ และค้นพบว่านโยบายดี ๆ นั้นอยู่ไม่ไกล หากแต่ความยากลำบากกลับอยู่ที่ “การเข้าถึง” สิทธิเหล่านั้น คนที่รู้กฎหมายและระบบเท่านั้นถึงจะได้สิทธินั้นไป แต่เธอเชื่อว่าชาวบ้านทุกคนควรรู้จักสิทธิของตนเอง จึงเริ่มจากการตั้งคำถามกับตัวเองว่า “จะอย่างไรให้ทุกคนในชุมชนรู้ว่าตัวเองมีสิทธิอะไรบ้าง?” และที่สำคัญคือ “รัฐมีสวัสดิการอะไรให้กับเราบ้าง?”

ในเส้นทางการเปลี่ยนแปลงโครงการจากมหาวิทยาลัยพะเยาเข้ามาถอดบทเรียนว่าถ้ามีนวัตกรรมที่ทุกคนสามารถรับรู้ได้เองก็จะเป็นประโยชน์ต่อชาวบ้าน จึงทำ Application “มีสิทธิ” ขึ้นมา เพื่อบอกรายละเอียดสิทธิต่าง ๆ ที่ชาวบ้านจะได้รับ หากชาวบ้านอยากรู้อะไรก็สามารถเข้าไปถามได้เลยง่าย ๆ ทุกที่ ทุกเวลา

"นวัตกรรม และเทคโนโลยีสามารถช่วยให้ชาวบ้านสามารถเข้าถึงสวัสดิการรัฐส่วนกลางได้จริง"

จากจุดเริ่มต้นเล็ก ๆ แค่ ๑๐๐ กว่าคนใน ต.เวียงกลายเป็น ๓๐๐ กว่าคนที่เข้าถึงสิทธิของตนเองได้จริงในชุมชนที่มีเพียง ๗๐๐ คนเท่านั้น! นี่คือตัวเลขที่บอกเล่าเรื่องราวของความพยายามและความสำเร็จของเกษตรกรรมดาที่ลุกขึ้นมาเป็น “นวัตกรรมชุมชน” ผู้เปลี่ยนวิธีคิดเรื่องสวัสดิการในหมู่บ้านของตนเอง

เธอไม่ได้หยุดแค่การสร้าง Application แต่ยังเดินหน้าพัฒนาต่อยอดให้ชาวบ้านรู้จักการออมเงินและใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างความมั่นคงทางการเงินในอนาคตด้วย เธอพิสูจน์ให้เห็นว่าชาวบ้านธรรมดาสามารถใช้เทคโนโลยีมาช่วยตัวเองได้จริง ๆ

สุพรรณิ เวียงคา

สมาชิกในกลุ่มสหกรณ์ออมทรัพย์เพื่อการผลิต

ต.เวียง อ.เชียงคำ จ.พะเยา

จากภูมิปัญญาท้องถิ่น สู่วะทีโลก

บทพิสูจน์ของการพัฒนาอย่างยั่งยืน

เอกรินทร์ ลัทธศักยศิริ ไม่ได้เป็นเพียงประธานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเลี้ยงผึ้งโพรงธรรมชาติแม่อิง หากยังเป็นผู้ก่อตั้งกลุ่มผ้ามัดย้อมชิโบริสีธรรมชาติแม่อิง โดยนำศาสตร์การทำผ้ามัดย้อมแบบญี่ปุ่น ด้วยการใช้สีธรรมชาติมาถ่ายทอดให้พี่น้องเกษตรกรเป็นอาชีพเสริม นับตั้งแต่ปี ๒๕๖๒ เส้นทางของเขา คือการสร้าง “ทางเลือกที่ยั่งยืน” ให้กับพี่น้องเกษตรกร โดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุในชุมชน

เบื้องหลังความสำเร็จนี้ คือพลังของ “องค์ความรู้” ที่ได้จากมหาวิทยาลัยพะเยา งานวิจัย และการรับ ปรับ ใช้ เทคโนโลยีและนวัตกรรม ได้กลายเป็นรากฐานสำคัญของการต่อยอดแนวคิดสู่ การปฏิบัติจริง หนึ่งในจุดเปลี่ยนคือ “การคิดเชิงออกแบบแบบรัฐศาสตร์” มาประยุกต์ใช้ในชุมชน สอนให้ทุกคนรู้จักการมีส่วนร่วมในกระบวนการออกแบบผลิตภัณฑ์ ตั้งแต่ การพูดคุย ประชุมกลุ่ม จนถึงการลงประชาติ เพื่อให้มั่นใจว่าสินค้าแต่ละชิ้น สะท้อนตัวตนของชุมชน และขายได้จริงในตลาด

"คิดต่างด้วยหัวใจที่เปิดกว้าง บนรากฐานแห่งความเข้าใจในรากเหง้า เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงที่มั่นคงและยั่งยืน"

นวัตกรรมนี้ไม่ได้หยุดอยู่แค่ชุมชนเล็ก ๆ หากยังส่งต่อผลลัพธ์ สู่เวทีระดับประเทศและระดับโลก โดยผลงานได้รับรางวัลเหรียญทอง จาก UWN. และเวทีนานาชาติ “Kaohsiung International Invention and Design EXPO ๒๐๒๔” ที่ประเทศไต้หวัน เป็นเครื่องยืนยันว่า เมื่อชุมชนขับเคลื่อนด้วยความรู้และความร่วมมือ ผลลัพธ์ย่อมไม่ธรรมดา

สิ่งที่น่าประทับใจยิ่งกว่ารางวัล คือภาพของผู้สูงอายุและคนรุ่นใหม่ ที่ได้ทำงานร่วมกัน พูดคุย แลกเปลี่ยนความคิด เป็นสะพาน เชื่อมความเข้าใจระหว่างวัย เกิดความรู้สึกร่วมและความภูมิใจใน สิ่งที่ทำ ซึ่งแม้จะไม่มีรางวัลเป็นมูลค่าเงินได้แต่มีคุณค่าทางใจอย่างยิ่ง

“องค์ความรู้จากมหาวิทยาลัย หากนำมาปรับใช้และต่อยอด อย่างเหมาะสม ย่อมสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจและสังคมได้จริง” วันนี้เขาเปลี่ยนบทบาทจาก “ผู้เรียนรู้” มาเป็น “ผู้ให้” ถ่ายทอดความรู้ สู่เครือข่ายชุมชนกว่า ๔๐ กลุ่มทั่วประเทศ ตามแนวทางนี้ ท้ายที่สุดเชื่อว่าประเทศไทยจะเกิดความยั่งยืน

เอกรินทร์ ลัทธศักยศิริ

ผู้ก่อตั้งวิสาหกิจชุมชน
กลุ่มผ้ามัดย้อมชิโบริสีธรรมชาติแม่อิง
ต.แม่อิง อ.ภูกามยาว จ.พะเยา

แรงบันดาลใจใหม่จากวิจัย

มอบชีวิตใหม่ให้ผ้าย้อมหอมแพร่

พวงเพ็ญ นวลอินทร์ เดิมที กลุ่มผ้าย้อมหอมธรรมชาติของเธอและสมาชิกมีฝีมือการมัดย้อมที่ดี แต่ยังขาดเอกลักษณ์และความละเอียดของลวดลายที่บ่งบอกถึงวัฒนธรรมเฉพาะถิ่น พวกเธอทำผ้าจำหน่ายด้วยลวดลายที่ค่อนข้างหายาก ไม่มีความแตกต่างชัดเจนจากที่อื่น

เมื่อโครงการจากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒเข้ามาส่งเสริมถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีใหม่ ๆ ในการออกแบบลวดลายที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว การนำลวดลายเครื่องประดับและเรื่องเล่าจาก ตำบลต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ในงานฝีมือ ผ่านกระบวนการผลิตด้วยการนำตัวหอมที่ย้อมเป็นสีพื้นมาก่อน มามัด และกีดลวดลายผ้า คล้ายกับบล็อกสกรีน ลวดลายที่ได้ออกมาจะมีความละเอียด คมชัด และสามารถทำลวดลายผ้าที่มีขนาดเล็ก ๆ ได้ด้วย เช่น ลายล้อเกวียนที่มีขนาดเล็กเส้นผ่านศูนย์กลางเพียง ๑ เซนติเมตร ก็สามารถทำได้อย่างสวยงาม ผ้าย้อมหอมของกลุ่ม ก็ได้กลายเป็นงานศิลป์ที่ละเอียดคมชัด

“การรับและปรับใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ สามารถเปลี่ยนแปลงชีวิตและชุมชนได้”

การผสานภูมิปัญญาท้องถิ่นกับเทคโนโลยีนี้ไม่เพียงทำให้ผลงานมีเอกลักษณ์โดดเด่น แต่ยังส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพชีวิตของสมาชิกกลุ่มอย่างชัดเจน สินค้าของกลุ่มได้รับการยอมรับ และเป็นที่ต้องการมากขึ้น ทำให้รายได้ของสมาชิกกลุ่มเพิ่มขึ้นอย่างน้อย ๔๐% จากเดิมซึ่งถือเป็นความสำเร็จที่ยิ่งใหญ่ในระดับชุมชน

เธอและสมาชิกกลุ่มเรียนรู้ว่า การเปิดใจรับคำแนะนำและความช่วยเหลือจากภายนอก รวมถึงการนำเทคโนโลยีและความรู้ใหม่มาปรับใช้กับงานฝีมือดั้งเดิม ไม่ใช่การทิ้งสิ่งเก่า แต่เป็นการต่อยอดและสร้างสรรค์คุณค่าใหม่ที่ยั่งยืนและมีชีวิตชีวา

นี่คือบทเรียนสำคัญที่นำไปใช้ได้ไม่ว่าจะเป็นในธุรกิจ ชุมชน หรือชีวิตประจำวันว่า “การเปิดรับการเปลี่ยนแปลงด้วยหัวใจที่พร้อมเรียนรู้ และการผสานภูมิปัญญาเดิมกับเทคโนโลยีที่เหมาะสม จะสร้างโอกาสและความสำเร็จที่แท้จริงได้”

พวงเพ็ญ นวลอินทร์

ผู้นำสตรีกลุ่มงานฝีมือกลุ่มผ้าย้อมหอมธรรมชาติ

จังหวัดแพร่

ไม้สักและนวัตกรรม

เส้นทางฝันของช่างจากสูงเม่น

รัฐพล สำเนียง แม้จะเปิดโรงงานเฟอร์นิเจอร์มากกว่า ๑๕ ปี แต่เขาต้องเผชิญกับความท้าทายอย่างต่อเนื่อง ทั้งการแข่งขันด้านการตลาด ราคาที่ไม่มีจุดยืน สินค้าแต่ละชิ้นที่ขายได้ จึงได้กำไรไม่มากเท่าที่ควร

แต่จุดเปลี่ยนเกิดขึ้นเมื่อเขาได้เข้าร่วมโครงการวิจัยกับมหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ ที่นำเทคโนโลยีการออกแบบ ๓ มิติ ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ เข้ามาช่วยพัฒนาผลิตภัณฑ์ และเครื่องจักร CNC ขนาดเล็กที่มีประสิทธิภาพสูง

องค์ความรู้จากมหาวิทยาลัยทำให้เขามองเห็นโลกใหม่ของงานไม้ จากเดิมที่ต้องพึ่งพาช่างฝีมือเพียงอย่างเดียว มาสู่การใช้โปรแกรมออกแบบที่แม่นยำ สร้างชิ้นงานที่มีความแปลกใหม่ มีลวดลาย รูปทรง รูปทรง ที่มีอัตลักษณ์ท้องถิ่น ไม่เพียงลดต้นทุนและค่าแรง แต่ยังยกระดับมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ ให้สวยงาม ทันสมัย และตรงใจลูกค้ามากขึ้น

“ไม่หยุดเพียงแค่ “ทำตามแบบเดิม”

แต่เลือก “เดินไปข้างหน้า”

ด้วยพลังของการเรียนรู้และการเปิดรับเทคโนโลยี”

อีกหนึ่งมิติของการพัฒนา คือแนวคิดการใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่า เศษไม้ที่เคยเหลือทิ้ง ถูกนำมาแปรรูปเป็นสินค้าชิ้นเล็กชิ้นน้อย เกิดเป็นรายได้ใหม่โดยไม่ต้องใช้วัตถุดิบเพิ่มแม้แต่เม็ดเดียว

ขอบคุณทางมหาวิทยาลัย ที่มาช่วย “คิด” และ “ร่วมทำ” อย่างใกล้ชิดตลอดหลายปีที่ผ่านมา เขายกย่องว่า “วันนี้ผมมั่นใจในคุณภาพของงานที่ผลิตขึ้นจากโรงงานของเรา ถ้ามีการพัฒนาการตลาดอย่างต่อเนื่อง เรามั่นใจว่าจะเติบโตอย่างมั่นคงไปพร้อมกับชุมชน”

รัฐพล สำเนียง

เจ้าของโรงงานสองต้นเฟอร์นิเจอร์

อ.สูงเม่น จ.แพร่

กลุ่มกลิ่นเส้นไหมหอม ย้อมหอมธรรมชาติ

วิฑวัส นวลอินทร์ ทำธุรกิจย้อมหอมธรรมชาติในจังหวัดแพร่เคยเผชิญกับความท้าทายที่ยากจะแก้ไข ปัญหาที่พบคือความนิยมหอมธรรมชาติลดลง เนื่องจากความซับซ้อนของการสกัดสี และการย้อมสีที่ค่อนข้างยุ่งยาก ส่งผลให้ต้นทุนสูงและเมื่อเทียบกับสีสังเคราะห์ปัญหามิทั้งสกัดสีได้ไม่สม่ำเสมอทำให้คุณภาพการย้อมที่ได้ก็ยังไม่ดีเท่าที่ควร เขาจึงมีความต้องการอยากให้สีหอมธรรมชาติกลับมาเป็นที่นิยมทั้งผู้ผลิต และผู้บริโภคสีหอมธรรมชาติ

ด้วยความมุ่งมั่นของเขาในการที่จะแสวงหาความรู้อยู่ตลอดเวลา ทำให้ได้พบกับโครงการของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ที่นำ “เทคโนโลยีพลาสมา” เข้ามาช่วยปรับปรุงคุณภาพเส้นใยก่อนย้อมหอมช่วยให้สีติดดีขึ้น สีไม่ตก จึงสนใจเข้ามาเรียนรู้และเข้าร่วมพัฒนากับมหาวิทยาลัยกลายเป็นกุญแจสำคัญที่ช่วยแก้ไขปัญหาดังกล่าวให้หมดไป

“สร้างเครือข่ายงานหัตถกรรมจากวัฒนธรรมท้องถิ่น ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยี พัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน ส่งต่อสู่เมือง”

ไม่เพียงแค่นี้เทคโนโลยีนี้กับผ้าพื้นเท่านั้นแต่ยังสามารถปรับให้เหมาะสมกับวิถีชีวิตและกระบวนการผลิตของชุมชน ด้วยการพัฒนา “เครื่องผลิตน้ำพลาสมา” ที่ชาวบ้านสามารถใช้แช่ผ้าได้โดยไม่ต้องซักล้างล่อนหน้า น้ำพลาสมานี้ช่วยกำจัดสารเคลือบและปรับสภาพผิวผ้าให้พร้อมสำหรับการย้อม สีหอมที่ได้จึงสดเข้ม สม่ำเสมอ และคงทนมากขึ้น

ผลลัพธ์คือชาวบ้านในชุมชนสามารถฟื้นฟูงานหอมธรรมชาติให้กลับมามีคุณภาพและมีรายได้เพิ่มขึ้นอย่างน้อยเดือนละ ๑๐,๐๐๐ บาท นับเป็นความสำเร็จที่เกิดจากการเชื่อมโยงความรู้ทางวิชาการเข้ากับนวัตกรรมเพื่อชุมชนอย่างแท้จริง

นอกจากนี้ การสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยยังเป็นแรงเสริมที่ช่วยผลักดันให้โครงการนี้เดินหน้าได้อย่างมั่นคงในช่วงเวลาที่วิกฤต เมื่อชาวบ้านเกือบจะเลิกทำไหมแท้ เพราะตลาดหดหาย แต่ด้วยเทคโนโลยีและความร่วมมือครั้งนี้ ชุมชนจึงได้มีโอกาสกลับมาพัฒนาต่อยอด และสร้างความภาคภูมิใจในผลิตภัณฑ์ของตนเองอีกครั้ง

วิฑวัส นวลอินทร์

กรรมการบริหาร

บริษัท รุจิรดา ศรีเอทีพี อินโนเวชั่น จำกัด

จากเกษตรกรสู่ผู้ประกอบการ ด้วยพลังแห่งความรู้และนวัตกรรม

สุภาภรณ์ ลำดวน ผู้เริ่มต้นอาชีพปลูกผักไฮโดรโปนิกส์ด้วยความตั้งใจ แต่ต้องเผชิญกับความท้าทายมากมาย ทั้งผลผลิตที่ไม่งาม ปัญหาเรื่องปุ๋ยไม่เหมาะกับสภาพอากาศ และโรคพืชที่ควบคุมไม่ได้ เนื่องจากไม่มีความรู้เรื่องปุ๋ยว่าต้องผสมอย่างไร ทำให้ปุ๋ยที่ซื้อมานั้นไม่เหมาะกับสภาพอากาศ

จุดเปลี่ยนของชีวิต เริ่มต้นขึ้นเมื่อได้พบกับโครงการจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ลำปาง ในปี ๒๕๖๓ วันที่ “ความรู้” ได้เข้ามาทำหน้าที่เปลี่ยน “ความผิดพลาด” ให้เป็น “โอกาส” มหาวิทยาลัยไม่เพียงแต่นำองค์ความรู้เรื่องสูตรปุ๋ยที่เหมาะสมกับพื้นที่ แต่ยังนำเทคโนโลยีมาใช้ในการควบคุมระบบน้ำ เติมน้ำ และพัฒนาคุณภาพการปลูกอย่างเป็นระบบ

แต่สังเกตว่าผักของเธอก็ยังไม่สวยเท่าท้องตลาดที่ปรับปรุงสูตรปุ๋ยแล้ว เธอและมหาวิทยาลัยยังคงเดินหน้าพัฒนาต่อไป จนค้นพบว่าต้นตอของปัญหาคือเมล็ดพันธุ์ และนั่นนำไปสู่การสร้างเมล็ดพันธุ์ที่เหมาะสมกับพื้นที่ ของตัวเอง เกิดเป็นจุดเด่นที่ทำให้ผักของเธอแตกต่างจากท้องตลาด

“ความไม่รู้ สู่ความรู้ที่ยั่งยืน... ถ้ามีโอกาส อย่างลัว่ที่จะเรียนรู้และเปลี่ยนแปลง”

“จากเดิมที่เราเริ่มปลูกแค่ ๑๐๐ กว่ากล่อง มีรายได้หลักพัน หลังจากมหาวิทยาลัยเข้ามาทีละค่อยๆ ปลูกเพิ่มเป็น ๔๐๐ และ ๖๐๐ กล่อง ตามลำดับ และมีลูกค้าเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ รายได้ก็ขยับขึ้นเป็นหลักหมื่น จนตอนหลังตั้งเป็นกลุ่มวิสาหกิจ

ทุกวันนี้ผลผลิตของเราสวยงาม และได้คุณภาพ ตามมาตรฐาน GAP จึงมีออเดอร์เข้ามาให้เราส่งสัปดาห์ละ ๑ ตัน ในราคาเทียบเท่าท้องตลาดหรือขึ้นต่ำกิโลกรัม ๔๐ บาท”

ประทับใจตั้งแต่ครั้งแรกที่เข้ามาทำงานร่วมกับมหาวิทยาลัยเพราะถามก่อนว่าคุณทำอะไรอยู่ อยากให้ช่วยตรงไหน แล้วจึงค่อย ๆ ปรับกระบวนการจนประสบผลสำเร็จในที่สุด และยังได้นำองค์ความรู้ทั้งหมดที่ได้รับมาถ่ายทอดให้กับเกษตรกรรุ่นต่อ ๆ ไป ในฐานะวิทยากรอีกด้วย

สุภาภรณ์ ลำดวน

เกษตรกรผู้ปลูกผักไฮโดรโปนิกส์

อ.แจ่ม จ.ลำปาง

นวัตกรรมเชิงพื้นที่

บทเรียนจากนักส่งเสริมที่ลงมือทำจริง

อนุชิต ศรีจักรใจ เมื่อปี ๒๕๖๒ เขาได้รับมอบหมายให้ลงพื้นที่รับผิดชอบดูแลฯ ตำบลรวมวช หมู่บ้าน เพื่อแก้ไขปัญหาการเกษตรเชิงพื้นที่ ในฐานะเจ้าหน้าที่ เขาไม่เพียงแค่ฟังปัญหาที่เกษตรกรเผชิญ เช่น ขาดเทคโนโลยีและองค์ความรู้ แต่ยังลงมือหาคำตอบโดยร่วมมือกับมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ลำปาง และสถาบันวิจัยเทคโนโลยีเกษตร เพื่อดึงเอานวัตกรรมทางการเกษตรเข้ามาปรับใช้ในพื้นที่จริง

ตัวอย่างชัดเจนคือชุมชนใน ต.ปงดอง ที่มีอัตลักษณ์การปลูก “ผักกาดเขียวปลี” แต่ต้องเผชิญกับศัตรูพืชอย่าง “ด้วงหมัดผัก” และราคาผลผลิตที่ผันผวน ด้วยการศึกษาวิจัยร่วมกัน เขาและทีมงานได้นำความรู้ด้านการกำจัดศัตรูพืชและระบบน้ำเข้ามาช่วย

เมื่อแก้ปัญหาได้ ผลผลิตก็ได้ปริมาณมากขึ้น จากเดิมที่ได้อยู่ประมาณ ๒ ตันต่อไร่ เพิ่มเป็น ๔-๕ ตันต่อไร่ เมื่อปริมาณผลผลิตมากขึ้น เขาจึงต้องศึกษาเรื่องการเพิ่มมูลค่าสินค้า

“เวลาลงพื้นที่ก็จะมองภาพปัญหาได้กว้างขึ้น นำไปสู่การแก้ปัญหาที่ตรงจุดมากขึ้น”

นำไปสู่แนวคิดในการแนะนำให้เกษตรกรแปรรูปผลิตผลเป็น “ผักแช่อิ่ม” และ “ผักอบแห้ง” เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม สินค้าเหล่านี้ไม่เพียงแต่ช่วยให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่ม แต่ยังเป็นสินค้าที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นที่สามารถผลิตได้เองในครัวเรือนโดยไม่ต้องลงทุนเครื่องจักรใหญ่

ประสบการณ์การทำงานร่วมกับมหาวิทยาลัยในครั้งนี้ทำให้เขาได้เปลี่ยนมุมมองและทัศนคติ เขาเริ่มคิดอย่างเป็นระบบมากขึ้น มองเห็นภาพปัญหาครบทุกมิติ และสามารถวางแผนแก้ไขปัญหาย่างมีขั้นตอน นี่คือพลังของการรับ ปรับ ใช้ เทคโนโลยีและนวัตกรรม ที่ช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตเกษตรกร และพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

อนุชิต ศรีจักรใจ

นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร

สำนักงานเกษตร อ.แจ้ห่ม จ.ลำปาง

จังหวัดอุดรธานี

เปลี่ยนสวนให้เป็นต้นแบบ

"มะม่วงหิมพานต์" พึ่งogramด้วยนวัตกรรม

จุฬารณีย์ ภูมิโสภณ เริ่มต้นจากเกษตรกรปลูกมะม่วงหิมพานต์ธรรมดาใน จ.อุดรธานี ที่ยึดถือวิถีเกษตรดั้งเดิมตามแบบบรรพบุรุษ การปลูกมะม่วงหิมพานต์ในอดีตนั้นเต็มไปด้วยปัญหา ทั้งโรคพืช เมล็ดลีบ ใบเฒ่า และผลผลิตคุณภาพต่ำ ทำให้ต้องจำยอมขายในราคาถูกให้พ่อค้าคนกลาง

จุดเปลี่ยนเกิดขึ้นเมื่อเธอได้รับโอกาสจากมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ที่ถ่ายทอดองค์ความรู้ และนวัตกรรมสมัยใหม่ในการจัดการแปลงปลูกมะม่วงหิมพานต์ ตั้งแต่การวิเคราะห์ดิน การให้น้ำ การรดน้ำ การตัดแต่งกิ่ง และการจัดการหลังเก็บเกี่ยวอย่างเป็นระบบ ทำให้เธอ เริ่มมองเห็น "โอกาส" ใน "ความรู้"

"นวัตกรรมที่ได้จากมหาวิทยาลัย ไม่ใช่แค่เปลี่ยนแปลงผลผลิต แต่เปลี่ยนวิถีชีวิตให้ดีขึ้น"

แม้ในช่วงแรกจะยังไม่แน่ใจ แต่เธอก็ไม่ลังเลที่จะ "ทดลองและพิสูจน์" ด้วยตนเอง โดยแบ่งพื้นที่ออกเป็น ๓ โซนเพื่อเปรียบเทียบผลลัพธ์ โซนที่ปลูกแบบเดิมได้เพียง ๒๐๐ กิโลกรัม ขณะที่โซนที่ปรับปรุงด้วยปุ๋ย และการจัดการบางส่วนให้ผลผลิตเพิ่มขึ้นเป็น ๔๐๐ กิโลกรัม และโซนที่ลงมือทำทุกขั้นตอนตามคำแนะนำของมหาวิทยาลัย ได้ผลผลิตถึงเกือบ ๑,๐๐๐ กิโลกรัม นี่คือนวัตกรรมที่ชัดเจนว่า ความรู้และการลงมือทำ เกิดผลลัพธ์คือความสำเร็จ

ปัจจุบันเธอไม่เพียงแต่มีผลผลิตคุณภาพดี และมีอำนาจต่อรอง ด้านราคามากขึ้นเท่านั้น แต่ยังกลายเป็น "นักตรุษชุมชน" ผู้ถ่ายทอด องค์ความรู้ต่อให้กับเกษตรกรรายอื่น ๆ ด้วยหัวใจที่เปี่ยมด้วยความ หัวใจ

การเปิดใจเรียนรู้และกล้าที่จะลงมือทดลอง คือกุญแจสำคัญ ของการเปลี่ยนแปลง เมื่อนวัตกรรมก้าวเข้าสู่ชุมชนอนาคต ก็เริ่มต้น จากรากฐานที่เข้มแข็งของคนตัวเล็กที่ไม่ยอมแพ้ ต่อปัญหา

จุฬารณีย์ ภูมิโสภณ

นักตรุษผู้ผลิตมะม่วงหิมพานต์
ต.น้ำไฟ อ.น้ำปาด จ.อุดรธานี

นักปลูกคื่นฉ็น

ป็นสวนมะม่วงหิมพานต์สู่คุณภาพ

น้ำผึ้ง ชื่นอารมณ์ ตัดสินใจกลับบ้านเกิดที่บ้านปางขามป้อม จ.อุดรธานี หลังจากใช้ชีวิตทำงานไกลบ้านมานาน เธอมาพร้อมกับความตั้งใจอันแน่วแน่ที่จะดูแลสวนมะม่วงหิมพานต์ของครอบครัว แต่สิ่งที่เธอพบคือความท้าทาย สวนที่เคยปลูกแบบดั้งเดิม ปล่ยให้เติบโตตามธรรมชาติ ไม่มีการจัดการใด ๆ ส่งผลให้ผลผลิตต่ำ เมล็ดสับ ขายไม่ได้ราคา และรายได้ปีแรกแทบไม่พอค่าจ้างคนตัดหญ้า

เมื่อเธอมีโอกาสร่วมโครงการของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ซึ่งนำองค์ความรู้ทางวิชาการและนวัตกรรมการเกษตรมาถ่ายทอดสู่ชุมชน โดยเฉพาะเทคนิคการจัดการสวนอย่างเป็นระบบ ไม่ว่าจะเป็นการตัดแต่งกิ่ง ตรวจวิเคราะห์ดิน การใช้ปุ๋ยที่เหมาะสม รวมถึงการใช้โดโดไมท์เพื่อเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดิน ทั้งหมดนี้ทำให้สวนของน้ำผึ้งกลับมามีชีวิตอีกครั้ง

**“การได้รับความรู้จากมหาวิทยาลัย
ไม่เพียงทำให้ผลผลิตดีขึ้น แต่ยังทำให้คุณภาพชีวิต
ของเกษตรกรดีขึ้นอย่างแท้จริง”**

จากรายได้เพียง ๙,๘๒๕ บาทในปีแรก เพิ่มขึ้นเป็น ๒๔,๐๐๐ บาทในปีถัดมา และสูงถึง ๓๗,๐๐๐ กว่าบาทในปีที่สาม ที่สำคัญยิ่งกว่าตัวเลขรายได้ คือการที่เธอกลายเป็น “ต้นแบบ” ให้กับเกษตรกรในพื้นที่อื่น ๆ สามารถถ่ายทอดองค์ความรู้สู่ชุมชน พร้อมผลักดันให้คนรุ่นใหม่เห็นว่าการเกษตรไม่ใช่เรื่องล้าหลัง หากมีการรับ ปรับ ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมอย่างเหมาะสม

ปัจจุบันเธอได้ปลูกมะม่วงหิมพานต์เต็มพื้นที่ พร้อมทั้งยังมีโอกาสนำประสบการณ์และองค์ความรู้เรื่องการบริหารจัดการแปลงไปถ่ายทอดสู่เกษตรกรในพื้นที่ต่าง ๆ นับเป็นความโชคดีที่ได้มีโอกาสเข้าร่วมโครงการ ฐิติกรประทับใจและขอบคุณทุกท่านที่เกี่ยวข้องที่ทำให้มีความรู้ มีผลผลิต และรายได้เพิ่มขึ้น คุณภาพชีวิตของเกษตรกรดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัด

น้ำผึ้ง ชื่นอารมณ์

นักตรผู้ผลิตมะม่วงหิมพานต์

ต.น้ำไฟ อ.น้ำปาด จ.อุดรธานี

จังหวัดอุดรธานี

“เห็ดเปลี่ยนชีวิต”

จากภูมิปัญญา สู่วิถีชีวิต

อำนาง พวงรำ ประกอบอาชีพปลูกเห็ดแบบดั้งเดิม ตลอด ๑๓ ปีที่ผ่านมา เขาเฝ้าฝึกฝน และทำเห็ดนางฟ้าภูฐานดำด้วยวิธีการที่สืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น แต่ในเส้นทางนั้น เขาต้องเผชิญกับอุปสรรคมากมาย ทั้งคุณภาพของก้อนเชื้อเห็ด ไปจนถึงปัญหาโรคและเชื้อปนเปื้อน นอกจากนี้ยังมีปัญหาเรื่องสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสม เช่น อุณหภูมิและความชื้นที่ไม่คงที่ การระบายอากาศที่ไม่เพียงพอ ส่งผลต่อคุณภาพและปริมาณของผลผลิตดอกเห็ดที่ได้ไม่เต็มที่

ความเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่เริ่มต้นเมื่ออำนางได้มีโอกาสร่วมโครงการกับมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ที่นำเทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อยกระดับกระบวนการผลิตเห็ดนางฟ้าในโรงเรือนแบบควบคุมปัจจัยการผลิต โดยการใช้เครื่องลดอุณหภูมิและเพิ่มความชื้นในอากาศ ทำให้ผลผลิตต่อก้อนเพิ่มจาก ๑๕๐-๒๐๐ กรัม เป็น ๓๕๐ กรัม และยังสามารถลดรอบการผลิตจาก ๔ เดือน เหลือเพียง ๓ เดือน ที่สำคัญคือปลูกเห็ดนอกฤดูกาลได้ ซึ่งช่วยให้ชุมชนมีรายได้อย่างต่อเนื่องไม่ต้องพึ่งฤดูกาลอีกต่อไป

“ไม่ใช่แค่รับเทคโนโลยีมาใช้ แต่คือการปรับให้เหมาะกับตัวเรา จึงเกิดนวัตกรรมที่แท้จริง”

สิ่งที่น่าชื่นชมยิ่งไปกว่านั้นคือเขาไม่ได้เพียงแค่รับเทคโนโลยีมาใช้ แต่ยังต่อยอด ปรับและพัฒนาให้เหมาะสมกับบริบทของชุมชน เช่น การเปลี่ยนจากการใช้กล่องพลาสติกมาเป็นโอ่งมังกร เพื่อรักษาอุณหภูมิและความชื้นได้ดียิ่งขึ้น การทดลองและเรียนรู้ร่วมกับมหาวิทยาลัยทำให้เขาไม่เพียงเป็นเกษตรกรผู้ใช้เทคโนโลยี แต่กลายเป็นผู้ร่วมสร้างนวัตกรรมใหม่ที่ตอบโจทย์พื้นที่จริง

โครงการนี้นำนวัตกรรมมาใช้ได้จริง ช่วยให้เกษตรกรพัฒนาอาชีพอย่างยั่งยืน ไม่ใช่งานวิจัยที่อยู่แค่บนหิ้ง แต่เข้าถึงง่าย แก้ปัญหาได้ตรงจุด และเปิดใจรับฟังเสียงของชุมชนอย่างแท้จริง

อำนาง พวงรำ

ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตและแปรรูปเห็ด

ต.วังดิน อ.เมืองอุดรธานี จ.อุดรธานี

"เปียก ป้อง ป่า Sandbox" เปลี่ยนไฟป่าให้เป็นพลัง

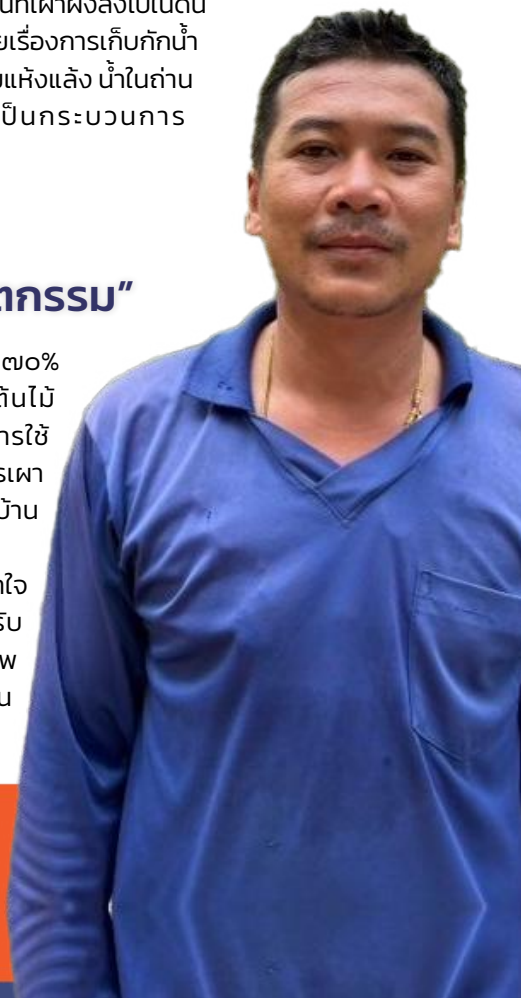
เอกชัย हमैनคีรี คือหนึ่งในตัวอย่างที่ชัดเจนของผู้นำชุมชนที่น่าองค์ความรู้จากมหาวิทยาลัย มาปรับใช้ในชุมชนอย่างแท้จริง ป่าชุมชนที่บ้านปากกบ ซึ่งมีพื้นที่กว่า ๗๐๐ ไร่ เป็นแหล่งทรัพยากร สำคัญที่ชาวบ้านพึ่งพาเพื่อดำรงชีวิต แต่ปัญหาไฟป่าที่เกิดขึ้นซ้ำซากเป็นภัยคุกคามต่อระบบนิเวศ และรายได้ของชุมชน

ด้วยความร่วมมือระหว่างชุมชนกับมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ได้เกิดนวัตกรรมการจัดการป่า ที่ผสานทฤษฎีและเทคโนโลยีเข้าด้วยกัน ภายใต้แนวคิด "เปียก ป้อง ป่า Sandbox" ซึ่งใช้หลุมดักความชื้นในป่าชุมชนบ้านปากกบ ด้วยการรวบรวมน้ำเศษกิ่งไม้ใบไม้ ที่อาจก่อให้เกิดไฟป่า นำกลับมาเผาในเตาต้ายักษ์หรือเตา TAYAKI และนำถ่านที่เผาฝังลงไปใต้ดิน โดยใส่ถ่าน ๑ กิโลกรัม ต่อพื้นที่ ๑ ตารางเมตร ซึ่งจะช่วยเรื่องการเก็บกักน้ำ เพราะถ่านสามารถดูดซับน้ำไว้ได้ถึง ๔ เท่า เมื่อมีความแห้งแล้ง น้ำในถ่าน จะระเหยออกมาให้ความชุ่มชื้นกับต้นพืช นับเป็นกระบวนการ สร้างหลุมดักความชื้นในพื้นที่ป่าชุมชน

"ป่าไม่ใช่แค่ทรัพยากร แต่คือชีวิต ที่ต้องดูแลด้วยนวัตกรรม"

นวัตกรรมนี้ไม่เพียงช่วยลดการเกิดไฟป่าได้ถึง ๗๐% ในพื้นที่กว่า ๕๐ ไร่ แต่ยังสร้างความชุ่มชื้นให้ต้นไม้ และรักษาระบบนิเวศไว้ได้อย่างยั่งยืน อีกทั้งยังมีการใช้ Application ตรวจวัดระดับ PM๒.๕ ช่วยควบคุมการเผา อย่างเหมาะสม ป้องกันผลกระทบต่อสุขภาพของชาวบ้าน และสิ่งแวดล้อมโดยรอบ

สิ่งที่สำคัญที่สุด คือการที่ชุมชนได้เรียนรู้และเข้าใจ คุณค่าของนวัตกรรมและเทคโนโลยี พร้อมเปิดใจรับ และปรับใช้ในบริบทของตนเอง ทำให้ชาวบ้านมีสุขภาพ ที่ดีขึ้น มีรายได้จากป่าอย่างยั่งยืน และร่วมกัน ปกป้องป่าได้อย่างเข้มแข็ง

เอกชัย हमैनคีรี

กำนัน ต.ผาเลือด

อ.ท่าปลา จ.อุดรธานี

เรื่องเล่า นวัตกรรมชุมชน

ภาคอีสาน

กล้วยตาก วิถีชุมชน สู่ผลิตภัณฑ์สร้างรายได้

กนกวรรณ พันนพานุกุล คือภาพแทนของคนที่มีมองเห็นคุณค่าในสิ่งที่คนอื่นมองข้าม กล้วยตากที่แต่เดิมเป็นเพียงของกินเล่นในครอบครัว กลับกลายเป็นสินค้าที่สร้างรายได้ให้กับชุมชนและต่อยอดเป็นธุรกิจเพื่อนาคต

เธอเล่าถึงจุดเริ่มต้นว่า แรกเริ่มนั้นกล้วยตากในชุมชนเป็นเพียงภูมิปัญญาดั้งเดิม ใส่กระดังงาตากแดดบ้าง ขายได้บ้างในราคาหลักสิบ ซึ่งอาจดูเล็กน้อย แต่กลับแฝงไว้ด้วยความรักและความผูกพันกับวิถีชีวิตของคนท้องถิ่น

เมื่อมีโอกาสร่วมงานกับโครงการวิจัยมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตขอนแก่น ได้เข้ามาช่วยชุมชนเรื่องการท่องเที่ยว และมองเห็นโอกาสของกล้วยตากนี้ มหาวิทยาลัยไม่เพียงแค่ให้เทคโนโลยี แต่ยังมอบ “ความรู้” ในการแปรรูปผลิตภัณฑ์ให้สะอาด ปลอดภัย และได้คุณภาพ โดยใช้ “โดมตูบพลังงานแสงอาทิตย์” ทำให้กล้วยตากเหนียวหนึบ หอมหวานตามธรรมชาติ แก้ปัญหาฝนฟ้าชั้ดขวางการผลิต และต่อยอดให้สร้างรายได้จากกิโลกรัมละ ๔๐-๕๐ บาท เป็น ๑๕๐ บาท

**“โครงการไม่ได้ให้แค่เครื่องมือ แต่ให้ความรู้ วิธีการ
จนสามารถส่งต่อความรู้ให้คนรุ่นหลังได้”**

สิ่งที่น่าประทับใจที่สุด คือเธอและกลุ่มไม่ได้หยุดเพียงเท่านั้น กล้วยตากไม่ได้ขายขนาดยังถูกแปรรูปเป็นผง ช่วยลดกรดไหลย้อนและดูแลสุขภาพได้อีก ทั้งยังต่อยอดสู่ผลไม้อื่นตามฤดูกาล สมุนไพร และผักพื้นบ้านที่มีอยู่แล้วในแต่ละบ้าน ให้กลายเป็นสินค้ามูลค่าสูง และทำให้ชุมชนมีรายได้ตลอดทั้งปี

นี่คือหัวใจของคนที่ไม่ยอมแพ้ต่อข้อจำกัดของทรัพยากร แต่เลือกที่จะมองเห็นศักยภาพที่ซ่อนอยู่ และพร้อมจะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ เพื่อยกระดับทั้งตัวเองและชุมชน และเหนือสิ่งอื่นใด เธอไม่ได้หยุดแค่การสร้างรายได้ให้กับตัวเอง แต่ยังแบ่งปันความรู้ถ่ายทอดประสบการณ์เพื่อให้คนรุ่นใหม่ได้เดินตามอย่างยั่งยืน

กนกวรรณ พันนพานุกุล

เกษตรกรและสมาชิกวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหาร

ต.ชุมแพ อ.ชุมแพ จ.ขอนแก่น

ปลูกผัก ปลูกฝัน ปลูกชีวิตทั้งชุมชน

กันยา ดวงชัยภูมิ จากพื้นฐานของเกษตรกรธรรมดา เธอทำไร่นานา ปลูกมันแบบดั้งเดิม รายได้ไม่แน่นอน เมื่อหมดฤดูทำนาก็หันมาปลูกผักขาย แต่ก็ยังเผชิญอุปสรรค ทั้งปัญหาเรื่องน้ำ แม้มีแหล่งน้ำแต่ขาดงบประมาณในการนำน้ำมาใช้ และช่องทางตลาดที่จำกัด ผลผลิตขายได้แค่วันต่อวัน ไม่มีระบบหรือได้รับการสนับสนุนใด ๆ

แต่ด้วยสายตาที่ไม่ยอมแพ้และหัวใจของผู้คนที่ต้องการให้ชุมชนเติบโตไปด้วยกัน เมื่อมีโครงการจากมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิเข้ามา เธอเปิดใจเล่าปัญหาอย่างตรงไปตรงมา กลายเป็นจุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ในชีวิตและในหมู่บ้าน

ทางมหาวิทยาลัยนำองค์ความรู้เข้ามาช่วยในเรื่องการอบรมด้านเกษตรปลอดภัย การทำปุ๋ยอินทรีย์ และการพัฒนามาตรฐาน GAP แก้ปัญหาเรื่องน้ำ ด้วยการนำแผงโซลาร์เซลล์พลังงานแสงอาทิตย์เข้ามาช่วยสร้างกระแสไฟฟ้าสูบน้ำจากบ่อใช้ในการเกษตร ทำให้เธอและกลุ่มสามารถผลิตผักปลอดภัยคุณภาพดี ที่เป็นที่ต้องการของตลาด ส่งขายในโมเดิร์นเทรดได้ถึงสัปดาห์ละ ๓ ครั้ง รายได้เฉลี่ยวันละ ๕๐๐ บาท ชุมชนมีรายได้ตลอดปี และที่สำคัญคือ สมาชิกทุกคนเติบโตไปพร้อมกัน

**“เมื่อความตั้งใจได้เจอการสนับสนุนที่ถูกทาง
ผลลัพธ์คือการเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืน”**

ตอนนี้มีสมาชิกหันมาปลูกผักซึ่งสามารถส่งผักได้ทั้งปี ควบคู่ไปกับการทำนาที่เป็นงานหลัก หากไม่มีโครงการนี้เราก็คงทำเกษตรไปเรื่อย ๆ ไม่น่าจะดีเหมือนปัจจุบัน ทำให้คนในชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นสามารถเลี้ยงดูครอบครัว เศรษฐกิจชุมชนก็ดีขึ้น เพราะพืชผักที่มีคุณภาพความปลอดภัยเป็นที่ต้องการของตลาด นี่ไม่ใช่แค่เรื่องของผักปลอดภัย แต่คือการสร้าง “คุณภาพชีวิตที่ปลอดภัย” ให้กับคนในชุมชน

เธอไม่ได้เพียงแค่ปลูกผัก แต่เธอกำลัง “ปลูกอนาคต” หากมีความกล้าคิด กล้าลงมือทำ และได้รับการสนับสนุนที่เหมาะสม ความเปลี่ยนแปลงที่ยิ่งใหญ่ย่อมเกิดขึ้นได้จริง

กันยา ดวงชัยภูมิ

ประธานกลุ่มวิสาหกิจผักปลอดภัยบ้านม่วงเงาะ

ต.ห้วยบง อ.เมือง จ.ชัยภูมิ

โลกเกษตรกรรมเผชิญความท้าทาย

ก้าวต่อไปต้องอาศัยทั้งความรู้และการปรับตัว

อุทาม ตาปราบ หนึ่งในบุคคลต้นแบบที่แสดงให้เห็นว่า “ความรู้” และ “การเปิดใจรับสิ่งใหม่” สามารถเปลี่ยนแปลงชีวิตและชุมชนได้อย่างไร เดิมชาวบ้านในพื้นที่ต่างคนต่างทำเกษตรปลูกผักไม่มีการรวมกลุ่ม ขาดการวางแผนร่วมกัน การใช้น้ำก็ยังพึ่งพาวิธีดั้งเดิมแบบไม่มีประสิทธิภาพ บ่อยครั้งที่ไม่มีเวลารดน้ำหรือขาดแคลนทรัพยากร ส่งผลต่อคุณภาพและปริมาณผลผลิต กระทั่งมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิมีโครงการเข้ามาจุดประกายการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่

มหาวิทยาลัยได้นำองค์ความรู้ทางวิชาการที่เป็นรูปธรรมมาสู่พื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง การจัดการน้ำอย่างมีประสิทธิภาพด้วยระบบ สปริงเกอร์ และน้ำหยด การผลิตปุ๋ยหมักและน้ำหมักชีวภาพ ลดต้นทุน เพิ่มคุณภาพผลผลิต ตลอดจนให้คำแนะนำด้านการวางแผนการปลูกพืชตามฤดูกาล และความต้องการตลาด รวมถึงการต่อยอดในด้าน การตลาด และ บรรจุภัณฑ์ ให้ได้มาตรฐาน ห้างสรรพสินค้าและร้านสะดวกซื้อก็เข้ามามีส่วนร่วมสนับสนุนด้านการคิดแยกและการจัดส่งผลผลิตอย่างมีคุณภาพ

**“เห็นที่อื่นปลูกผักได้ ทำไมบ้านเราจะปลูกผักไม่ได้
ทั้งที่มีทรัพยากรเพียบพร้อม”**

ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นไม่เพียงเปลี่ยนวิธีคิดของชาวบ้าน แต่ยังเปลี่ยนวิถีชีวิตของทั้งชุมชนให้ดีขึ้น จากการทำเกษตรแบบต่างคนต่างทำ สู่การรวมกลุ่ม สื่อสารกัน และเข้าใจแนวทางเกษตรปลอดภัย เกิดรายได้ที่มั่นคง มีการวางแผนการผลิตที่แม่นยำ และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

การศึกษาไม่ได้หยุดอยู่แค่ในห้องเรียน แต่องค์ความรู้ที่ถ่ายทอดสู่ชุมชนต่างหากที่เปลี่ยนโลกได้จริง เขาและชุมชนคือนักเรียนของชีวิต ที่กล้าเปิดใจเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ และพร้อมลงมือทำ จนกลายเป็นแรงบันดาลใจให้ใครอีกหลายคน เห็นคุณค่าของ “การรับ ปรับ และใช้” เทคโนโลยีและนวัตกรรมอย่างแท้จริง “เมื่อนวัตกรรมเดินเข้าไปหาชุมชน ชุมชนก็จะเดินไปสู่นาคตได้ด้วยตนเอง”

อุทาม ตาปราบ

ประธานสภากลุ่มเกษตรกรปลอดภัยนาฝาย

ต.นาฝาย อ.เมือง จ.ชัยภูมิ

เลี้ยงโคด้วยปัญญา

เลี้ยงชุมชนด้วยหัวใจ

ทงกั๊กดี ประพัสราง ในอดีตการเลี้ยงโคเนื้อของชาวบ้านนาดอกไม้ เป็นเพียงวิถีชีวิตที่สืบทอดกันมา รุ่นต่อรุ่น ปล่อยโคกินหญ้าตามทุ่งนา ส่วนอาหารก็ซื้อตามร้านเกษตรซึ่งมีราคาสูงขึ้นตลอด บางครั้งนำดินมันสำปะหลังสดให้กินแต่ด้วยความไม่รู้อาณาเขตไม่ได้ ทำให้โคท้องอืดบางตัวก็ตาย

แต่เขาก็ไม่ยอมจำนนต่อข้อจำกัดเขามองเห็นว่า “ความรู้” คือจุดเปลี่ยนและเมื่อมหาวิทยาลัยนครพนม นำโครงการเข้ามาถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านโภชนาการโค การใช้วัตถุดิบท้องถิ่น และเทคโนโลยี การผลิตอาหารสัตว์ ชีวิตของเขาและชุมชนก็ไม่เหมือนเดิมอีกต่อไป

ด้วยการรับและปรับใช้องค์ความรู้สมัยใหม่ เขาและชาวบ้านสามารถผลิตอาหารโคจากวัสดุรอบตัว เช่น มันสำปะหลัง เปลือกสับปะรด ใบกล้วย และกระถิน ผ่านกระบวนการหมัก การตากแห้ง การบดละเอียด และการอัดเม็ด โดยใช้เครื่องจักร ที่มหาวิทยาลัยสนับสนุน ชุมชนไม่เพียงแต่ลดต้นทุนอาหารสัตว์ลงกว่าครึ่ง แต่ยังสามารเลี้ยงโคในคอกอย่างมีประสิทธิภาพ ใช้เวลาว่างไปทำ เกษตรอื่นเสริมรายได้อีกทาง

"เมื่อล้มแล้วลุกใหม่ด้วยความรู้ เราจะไม่เดินถอยหลัง"

นอกจากนี้ มูลโคจากอาหารอินทรีย์ยังกลายเป็นทรัพยากรสำคัญ ใช้เป็นปุ๋ยในนาข้าว สวนยาง และยังขายเป็นรายได้เสริม เป็นวงจรแห่งความยั่งยืนที่เกิดจากองค์ความรู้ และหัวใจของคนกล้าลอง

โครงการที่เริ่มจากการเรียนรู้ กลายเป็นการเปลี่ยนแปลง ระดับชุมชน เขาไม่เพียงแค่เปลี่ยนแปลงตัวเอง แต่ยังเป็น ผู้ถ่ายทอดและขยายเครือข่ายความรู้ให้แก่ชุมชนใกล้เคียง แสดงให้เห็นว่าเมื่อเรามีความรู้และกล้าลงมือทำแม้เป็นเกษตรกร ก็สามารถเป็น “นวัตกรชุมชน” ได้

นี่คือพลังของความรู้และนวัตกรรม เมื่อเขาถึง คนในท้องถิ่นและถูกนำมาใช้ด้วยใจที่เปิดรับ ผลลัพธ์ จึงไม่ใช่แค่โคที่แข็งแรง แต่คือชุมชนที่เข้มแข็งและยั่งยืน ในระยะยาว

ทงกั๊กดี ประพัสราง

ประธานวิสาหกิจชุมชน

กลุ่มผู้เลี้ยงโคกระบือบ้านนาดอกไม้

ต.ท่าจำปา อ.ท่าอุเทน จ.นครพนม

อาหารโคสูตรชุมชน

จากปัญหาสู่การเปลี่ยนแปลง

สุพัตรา พาเจริญ เลี้ยงโคด้วยวิธีดั้งเดิม คือให้กินหญ้าและฟางแห้งเพียงอย่างเดียว ส่งผลให้โคพอมไม่สมบูรณ์และไม่แข็งแรงอย่างที่ควรจะเป็น แต่เมื่อได้รับโอกาสเข้าร่วมอบรมกับโครงการของมหาวิทยาลัยนครพนม ทำให้เธอได้รับองค์ความรู้ด้านการผลิตอาหารโคจากวัตถุดิบท้องถิ่นที่หาได้ง่ายและเหลือใช้ในชุมชน

ด้วยความรู้เหล่านี้เธอสามารถปรับสูตรอาหารให้เหมาะกับพืชแต่ละชนิด เช่น การนำกะล่ายาลัมเมลิตร่วงมาบดและตากแห้ง รวมถึงการนำใบสับปะรดมาหมักกับกากน้ำตาล และฟางที่เคยให้กินแบบแห้งก็ถูกพัฒนาเป็นอาหารหมักที่เพิ่มสารอาหารและโปรตีนสูงขึ้นผ่านการผสมยูเรียและกากถั่วเหลือง ซึ่งทั้งหมดนี้ช่วยให้โคที่เลี้ยงมีสุขภาพดีขึ้น สมบูรณ์ แข็งแรง และสวยงาม

“นวัตกรรมไม่ใช่แค่สิ่งใหม่ แต่มันคือคำตอบของทุกปัญหา”

จากเลี้ยงโคเนื่อกว่า ๔๐ ตัว ซื้ออาหารมาก็ไม่เพียงพอต่อความต้องการของโค เพราะซื้อมาน้อยด้วยข้อจำกัดทางราคา แต่ด้วยนวัตกรรมการผลิตอาหารโคจากวัตถุดิบอินทรีย์เหลือใช้ที่สามารถทำไดเอง ไม่ต้องซื้ออาหารสำเร็จ สามารถให้อาหารได้ในปริมาณมากเพราะสามารถหาวัตถุดิบและผลิตอาหารได้เอง ซึ่งทางมหาวิทยาลัยได้นำอาหารไปตรวจหาค่าสารอาหารต่าง ๆ พบว่ามีสารอาหารเยอะกว่าหญ้าและฟางแห้ง

สิ่งที่สำคัญคือ มหาวิทยาลัยไม่ได้แค่ให้ความรู้แบบทฤษฎี แต่ยังลงมือสาธิตและฝึกปฏิบัติจริงในทุกขั้นตอน ทำให้เกษตรกรอย่างเธอและเครือข่ายชุมชนอื่น ๆ สามารถนำไปปรับใช้ได้จริงในฟาร์มของตนเอง

ผลลัพธ์จากการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมนี้มาใช้คือการลดต้นทุนค่าอาหารโคอย่างมหาศาล เพราะไม่ต้องซื้ออาหารสำเร็จรูปที่มีราคาแพงอีกต่อไป สามารถผลิตอาหารโคจากวัตถุดิบในท้องถิ่นที่มีคุณค่าทางโภชนาการสูงกว่าเดิม ส่งผลให้โคมีสุขภาพดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัด

สุพัตรา พาเจริญ

สมาชิกวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้เลี้ยงโคกระบือ

บ้านนาดอกไม้ ต.ท่าจำปา อ.ท่าอุเทน จ.นครพนม

จังหวัดนครราชสีมา

คนใหม่ทำใหม่

เปลี่ยนผ้าไหมโคราชด้วยนวัตกรรม

ศักดา แสงกันหา เต็มโตมากับอาชีพทอผ้าไหมที่สืบทอดกันมาช้านานในท้องถิ่น แต่สิ่งที่เขาเห็นคือข้อจำกัดในการเข้าถึงตลาด ความขาดการเชื่อมโยงของกลุ่มผู้ผลิต และขาดแพลตฟอร์มกลางที่สามารถรวบรวมองค์ความรู้ของคนในชุมชนไว้ด้วยกันจนกระทั่งเขาได้มีโอกาสร่วมงานกับมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารีผ่าน“โครงการพัฒนาชุมชนนวัตกรรมด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลและทักษะความเป็นผู้ประกอบการ” ซึ่งถือเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาชุมชนผ้าไหมโคราชให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืนในระยะยาว

“เราไม่ทิ้งรากเหง้า

แต่เรากลับปรับวิธีเล่า ให้โลกเข้าใจเราในมุมใหม่”

องค์ความรู้จากมหาวิทยาลัยไม่ได้เป็นเพียงทฤษฎี แต่เป็นเครื่องมือที่เขานำมาปรับใช้ได้จริง เขาเรียนรู้ทักษะการตลาด การจัดการธุรกิจ และการใช้เทคโนโลยีในการสร้าง “เว็บไซต์ชุมชนนวัตกรรมผ้าไหมโคราช” เพื่อรวบรวมองค์ความรู้ และเครือข่ายผ้าไหมกลุ่มต่าง ๆ ให้สามารถแลกเปลี่ยนและเชื่อมโยงสนับสนุนกันภายในกลุ่มมากขึ้น เช่น กลุ่มปลูกหม่อน กลุ่มทอผ้า กลุ่มตัดเย็บ กลุ่มร้านค้า อีกทั้งสิ่งที่เปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัดคือ ชาวบ้านซึ่งพร้อมเปิดใจรับเทคโนโลยีอยู่เสมอ ได้มีการเรียนรู้พัฒนาศักยภาพของตนเอง ทั้งยังมีการสื่อสารตรึงระหว่างกันของกลุ่มต่าง ๆ รวมไปถึงการจำหน่ายสินค้าที่ได้ราคาและมาตรฐาน มีทักษะความเป็นผู้ประกอบการไม่ทำในรูปแบบเดิม

ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นนั้นเกษตรกรและชาวบ้านมีรายได้เพิ่มขึ้นเฉลี่ยเดือนละ ๕๐,๐๐๐ ถึง ๑๐๐,๐๐๐ บาทต่อกลุ่ม ผู้ผลิตมีทักษะผู้ประกอบการมากขึ้น เข้าใจตลาด และกล้าคิด กล้าทำในรูปแบบใหม่ ๆ ที่มีคุณภาพและมาตรฐานมากขึ้น

ความประทับใจของเขาไม่ได้อยู่แค่ในตัวโครงการ แต่เป็น “มุมมองใหม่” ที่เปลี่ยนวิธีคิดในการทำอาชีพ” ที่สามารถนำไปต่อยอดสร้างรายได้ที่มั่นคงในระยะยาว

นี่คือบทพิสูจน์ว่า เมื่อคนรุ่นใหม่เปิดใจรับนวัตกรรม และผนวกกับภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างสร้างสรรค์ อาชีพดั้งเดิมก็สามารถถูกถักทอใหม่ให้แข็งแรง ยั่งยืน

ศักดา แสงกันหา

ผู้ประกอบการผ้าไหมบ้านคิมมะฮุ

ต.หนองหว้า อ.บัวลาย จ.นครราชสีมา

ผ้ามัดย้อมธรรมชาติ

สู่ผลิตภัณฑ์ครามธรรมชาติของดีสกลนคร

จิตติมา บุญต่าย คือผู้ที่สานภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ากับองค์ความรู้และเทคโนโลยีสมัยใหม่ได้อย่างกลมกลืน ตั้งแต่ปี ๒๕๖๐ เธอเริ่มต้นจากการทำผ้ามัดย้อมและเปิดเป็นศูนย์การเรียนรู้เกี่ยวกับการใช้ครามธรรมชาติ ซึ่งต้องเผชิญกับความท้าทายหลายประการในกระบวนการผลิตผ้าย้อมครามนั้น หลังจากย้อมผ้า จะต้องตากผ้ากลางแจ้ง ซึ่งในช่วงหน้าฝนจะค่อนข้างยุ่งยาก และใช้เวลาตากหลายวัน

แต่จุดเปลี่ยนสำคัญเกิดขึ้นเมื่อมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนครนำองค์ความรู้และ “นวัตกรรมตูอบผ้า” เข้ามาส่งเสริม ตู้อบนี้ไม่เพียงแต่กันลมกันฝนได้ ยังสามารถควบคุมอุณหภูมิได้อย่างแม่นยำ ทำให้ผ้าย้อมครามแห้งเร็ว สีสดใส และลดแรงงานอย่างเห็นผลชัดเจน เธอสามารถเพิ่มกำลังการผลิต ได้อย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งประหยัดเวลาและต้นทุน

“ภูมิปัญญาอาจเป็นจุดเริ่มต้น แต่วัตถุธรรมคือ พลังที่ผลักดันให้ความฝันเติบโตเป็นความสำเร็จ”

ไม่เพียงแค่พัฒนาในกระบวนการผลิต เธอยังต่อยอดงานวิจัย ไปสู่ผลิตภัณฑ์ใหม่ ด้วยการนำ “ชีแท่น” หรือเศษตะกอนครามที่มักถูกทิ้ง มาผ่านกระบวนการอบแห้งและปั่นเป็นผง เพื่อใช้ย้อมผ้าอีกครั้งได้ ในโกนสีพาสเทล สะดวกในการใช้งานง่าย สร้างมูลค่าเพิ่มและช่วยลด การใช้วัตถุพิษใหม่ ถือเป็นการใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่า

โครงการวิจัยไม่เพียงเติมเต็มงานฝีมือของเธอ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น แต่ยังทำให้กิจการของเธอมาเป็นที่รู้จัก กว้างขวางในหมู่บ้านและบริษัทต่าง ๆ ที่เชื่อมั่นในคุณภาพ และความน่าเชื่อถือของงานที่มีงานวิจัยรองรับ ทำให้เกิดคำสั่งซื้อ อย่างต่อเนื่อง มีรายได้เติบโตอย่างมั่นคง

วันนี้ศูนย์เรียนรู้ของเธอไม่ใช่แค่แหล่งผลิตผ้ามัดย้อมธรรมชาติ แต่เป็นจุดเริ่มต้นของการถ่ายทอดองค์ความรู้ที่เชื่อมโยง “ภูมิปัญญา” กับ “นวัตกรรม” อย่างเป็นรูปธรรม และในอนาคต เธอยังมีเป้าหมายในการขยายศูนย์ฯ ให้เป็นตลาดชุมชน เปิดโอกาสให้คนทั่วไปได้เรียนรู้ และนำองค์ความรู้ที่ได้รับกลับไป สร้างการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่ของตนเอง

จิตติมา บุญต่าย

ผู้ผลิตผ้ามัดย้อม

จากดินสู่ดาวเรือง

ความหวังใหม่กับพลังขององค์ความรู้และนวัตกรรม

นันทนา บุตรศรี ในอดีตครอบครัวเธอเป็นเกษตรกรทำนาแบบดั้งเดิม การหาพืชชนิดอื่นมาปลูก เพื่อเพิ่มรายได้จึงเป็นความพยายามที่ไม่ง่ายนัก เธอได้ทดลองปลูกดาวเรือง เนื่องจากระยะเวลาการปลูกสั้นเพียง ๔๕-๕๐ วัน ก็สามารถเก็บเกี่ยวได้ ทำให้รายได้เร็ว เน้นส่งขายให้กับกลุ่มที่ร่อยมาลัยขายเป็นหลัก แต่ตอนนั้นเป็นการปลูกแบบใช้สารเคมี ตามภูมิปัญญาที่ส่งต่อมาจากพ่อแม่

แต่ทุกอย่างเปลี่ยนไปเมื่อโครงการจากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์วิทยาเขตเฉลิมพระเกียรติสกลนคร เข้ามาให้ความรู้และถ่ายทอดเทคนิคการปลูกดาวเรืองโดยไม่ใช้สารเคมีตามหลักสูตรที่ผ่านการวิจัยและพัฒนาอย่างเข้มข้น การนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมนี้มา “ปรับใช้” ในพื้นที่จริงทำให้ต้นทุนลดลง ผลผลิตดีขึ้น รายได้ของเธอเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน จากเดิมที่เคยทำรายได้หลักหมื่นต้น ๆ กลายเป็น ๒๐,๐๐๐ ถึง ๓๐,๐๐๐ บาท ในแต่ละรอบการเก็บเกี่ยว

“นวัตกรรมไม่ได้มาแทนที่ภูมิปัญญา แต่มาเติมเต็มให้เกษตรกรแข็งแกร่งขึ้น”

สิ่งที่น่าทึ่งไม่ใช่แค่เรื่องรายได้เท่านั้น แต่นวัตกรรมนี้ยังเปิดทางสู่โอกาสใหม่ ๆ เช่น การแปรรูปดอกดาวเรืองแห้งเพื่อขายให้กลุ่มย้อมผ้า และนอกจากนี้ยังให้ความรู้ว่าในดอกดาวเรืองมีสารสำคัญ ได้แก่ ลูทีน และซีแซนทีน ช่วยบำรุงสายตา และจอกระจกตา ล่าสุดโรงพยาบาลพระอาจารย์พิน เข้ามารับซื้อดาวเรืองกับทางกลุ่ม เพราะทางเราปลูกแบบไม่ใช้สารเคมี และได้รับมาตรฐาน GAP เพื่อนำไปผสมกับสมุนไพรตัวอื่น ทำเป็นแคปซูลบำรุงสายตาให้กับผู้ป่วย และความแตกต่างของโครงการนี้คือการดูแลเอาใจใส่ของมหาวิทยาลัยที่ไม่ทอดทิ้งเกษตรกร แต่ลงพื้นที่พบปะพูดคุยคลุกคลีเสมือนเครือญาติ สร้างความเชื่อมั่นและความร่วมมืออย่างต่อเนื่อง

จากการได้รับองค์ความรู้จากมหาวิทยาลัย ทำให้เกษตรกรมี “ภูมิปัญญาคือเทคโนโลยี” ที่เป็นจุดแข็งในการยกระดับอาชีพ และนำพาชีวิตความเป็นอยู่ของครอบครัวดีขึ้น สามารถส่งลูกหลานให้ได้รับการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยอย่างภาคภูมิใจ

นันทนา บุตรศรี

เกษตรกรผู้ปลูกดาวเรือง

ต.นาซอ อ.วานรนิวาส จ.สกลนคร

ຍ້ອມครามด้วยปัญญา

ຍกระดับด้วยนวัตกรรม

ศักดิ์อนุสรณ์ วงศ์กาฬสินธุ์ กลุ่มของเขาทำครามตั้งแต่ต้นน้ำจนถึงปลายน้ำ เริ่มตั้งแต่ปลูกคราม ผลิตเนื้อคราม ย้อมคราม ย้อมฝ้าย ทอผ้า ตลอดจนขั้นตอนการแปรรูปและจำหน่าย ปัญหาที่พบในกระบวนการผลิตและจำหน่าย โดยเฉพาะ การขนส่งเนื้อครามเปียก ซึ่งหนัก เสียหายง่าย และมักถูกปฏิเสธจากขนส่ง จนดูเหมือนว่างานครามแบบดั้งเดิมจะไปได้ต่อได้ยาก

แต่ด้วยการเปิดใจ “รับ” และ “ปรับใช้” เขาและกลุ่มได้เข้าร่วมโครงการวิจัยกับมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ซึ่งได้นำนวัตกรรมตูบเข้ามาใช้ในการผลิต ครามแห้งและครามผง ลดปัญหาการขนส่งได้อย่างเห็นผล แถมยังช่วยแปรรูปชิ้นที่เคยเป็นของเสียให้กลายเป็นวัสดุที่มีมูลค่า

ที่ผ่านมาพอถึงช่วงฤดูฝน การทำผ้ามัดย้อม และการย้อมฝ้าย จะเจอข้อจำกัดในเรื่องของการทำให้ผ้าแห้ง เมื่อมีตูบเข้ามาช่วยทำให้เราทำงานได้ตลอดทั้งปี

**“เมื่อภูมิปัญญาพื้นบ้านเดินเคียงข้างนวัตกรรม
ความยั่งยืนจึงไม่ใช่เพียงความฝัน
แต่เป็นเส้นทางที่จับต้องได้”**

ไม่เพียงแค่ว่าในเรื่องการผลิต การอบรมจากโครงการ ยังเสริมความรู้ด้านการตลาด การจัดโชวสินค้า และการขายออนไลน์ ทำให้ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มมีภาพลักษณ์ที่โดดเด่นและน่าจดจำ ยอดขายเพิ่มขึ้นถึง ๓๐% โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์ใหม่อย่างครามผง ที่สามารถนำไปต่อยอดในงานศิลปะและแฟชั่น เช่น งานโอ้โค่ปรีนท์ ได้อย่างน่าสนใจ

ทั้งหมดนี้เกิดจากความตั้งใจของคนในชุมชน ที่ไม่ยอมให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นหล่นหายไปตามกาลเวลา หากแต่เลือกที่จะ “พัฒนา” ควบคู่ไปกับการ “รักษา” โดยใช้ องค์ความรู้และนวัตกรรม เป็นเข็มทิศ ของชาวสกลนคร

วันนี้ “กลุ่มครามกฐะโน” ภายใต้การนำของเขา ได้กลายเป็นต้นแบบของการพัฒนาอย่างยั่งยืน ที่ผสมผสานความรู้จากมหาวิทยาลัยเข้ากับงานหัตถกรรมพื้นบ้านได้อย่างกลมกลืน

ศักดิ์อนุสรณ์ วงศ์กาฬสินธุ์

ประธานกลุ่มครามกฐะโน

จ.สกลนคร

ผ้าไหมไม่ใช่แค่ผืนผ้า

แต่เป็น ชีวิต ภูมิปัญญา และโอกาส

นิตย เสนาะเสียง จากจุดเริ่มต้นของการเรียนรู้วิชาการทอผ้าไหมจากแม่ ผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้วยหัวใจ เธอไม่หยุดอยู่เพียงการสืบทอด แต่ได้ก้าวขึ้นมาเป็นผู้นำที่ใช้ “ความรู้ร่วมกับเทคโนโลยี” เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนชุมชนด้วยการเปิดใจรับความรู้ใหม่ๆ จากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์ เธอและชุมชนได้รับการสนับสนุนเทคโนโลยีที่ช่วยยกระดับกระบวนการผลิต ตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำ

หนึ่งในนวัตกรรมสำคัญคือ นวัตกรรมการพ่นน้ำบนหลังคาโรงเรือนเลี้ยงไหม เพื่อรักษาความชื้น และควบคุมอุณหภูมิให้เหมาะสมกับการเจริญเติบโตของหนอนไหม ส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพของ รังไหมและปริมาณผลผลิตที่เพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน นอกจากนี้ยังมี เครื่องสาวเส้นไหม เครื่องช่วยฟอกและย้อมสีเส้นไหม เครื่องคันหูก เครื่องคันหมี เครื่องม้วนเส้นยืน และ เครื่องตีเกลียวเส้นยืน ซึ่งเข้ามาช่วยให้การผลิตรวดเร็ว มีประสิทธิภาพ และลดต้นทุนลงได้อย่างมาก

“นวัตกรรมจากมหาวิทยาลัย

คือของขวัญล้ำค่า

ที่ช่วยให้ชาวบ้านเข้าถึงความรู้และพัฒนาอาชีพได้”

ผลลัพธ์ที่ได้ ไม่ใช่เพียงผ้าไหมที่สวยงามกว่าเดิม แต่คือการสร้างงาน สร้างรายได้ที่เพิ่มขึ้น ๑-๓ เท่า ให้กับสมาชิกกลุ่ม กว่า ๓๐ คน และยังส่งผลให้ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มได้รับการยอมรับ ในระดับประเทศ ทั้งรางวัล OTOP ๕ ดาว และ ผ้าไหมตราผูก พระราชทานสีทอง ซึ่งเป็นสัญลักษณ์แห่งความภาคภูมิใจสูงสุด ของชุมชน

เธอยังไม่หยุดเพียงเท่านี้ ยังมุ่งมั่นถ่ายทอดองค์ความรู้ และจุดประกายแรงบันดาลใจให้กับคนรุ่นใหม่ เพื่อให้การปลูกหม่อน เลี้ยงไหม ไม่ใช่เพียงอาชีพดั้งเดิม แต่เป็นอาชีพแห่งอนาคต ที่เต็มไปด้วยความยั่งยืนและศักยภาพ

นิตย เสนาะเสียง

ประธานกลุ่มทอผ้าไหมบ้านโคกอำนวย

ต.ศรีสุข อ.ศรีณรงค์ จ.สุรินทร์

เส้นไหมสู่เส้นทางใหม่

นวัตกรรมทอชีวิตของชาวบ้านศาลา

สุพล ตีมัน สานต่อมรดกการเลี้ยงไหมและทอผ้าจากบรรพบุรุษด้วยวิธีดั้งเดิม ที่แม้จะงดงามและเปี่ยมคุณค่า ทว่าต้องแลกมาด้วยแรงกายมหาศาล โดยเฉพาะในกลุ่มผู้สูงวัย ที่มักเป็นกำลังหลักในการผลิตงาน ที่ต้องใช้ความละเอียดอ่อนและความอดทนจึงไม่ใช่นักในโลกที่หมุนเร็วขึ้นทุกวัน

ปัญหาที่มีก็ได้รับการแก้ไขเมื่อมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์ ก้าวเข้ามาเป็นพลังเสริม ด้วยการถ่ายทอดองค์ความรู้และนำนวัตกรรมเข้าไปช่วยยกระดับกระบวนการผลิต ตั้งแต่การปลูกหม่อน เลี้ยงไหม ไปจนถึงการสาวไหมและย้อมสีเส้นไหมให้เป็นผืนผ้าทอคุณภาพ ไม่เพียงแต่ช่วยเพิ่มปริมาณและคุณภาพของผลิตภัณฑ์ แต่ยังลดความเหนื่อยล้า และเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุในชุมชนยังสามารถมีบทบาทในระบบเศรษฐกิจได้อย่างเต็มที่

**“เมื่อก่อนมองเทคโนโลยีเป็นเรื่องยาก ไกลตัว
งบประมาณสูง แต่เมื่อได้เปิดใจรับ
ทำให้เห็นคุณประโยชน์ที่หลากหลาย”**

จากการสาวไหมด้วยมือวันละเพียง ๑ กระดัง กลายเป็น ๒-๓ กระดังต่อวัน ด้วยเครื่องมือช่วยสาวไหมที่พัฒนาขึ้น การฟอกและย้อมสีด้วยนวัตกรรมใหม่ช่วยให้เส้นไหมติดสีสม่ำเสมอโดยไม่ต้องพึ่งพาแรงงานหนัก รวมถึงการพัฒนา “ชั้นเลี้ยงไหมแบบใหม่” ที่ใช้พื้นที่คุ้มค่าและประหยัดแรงงาน อีกทั้งยังมีการสร้างเอกลักษณ์ลายผ้า “ปกาชา” จากดอกหมาก เพิ่มคุณค่าทางวัฒนธรรมให้ผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นถิ่น

นวัตกรรมที่ได้รับช่วยให้คนในชุมชนทำงานง่ายขึ้น รายได้เพิ่มขึ้น และสำคัญที่สุดคือ เราไม่ต้องปล่อยให้คนรุ่นใหม่ต้องละทิ้งบ้านเกิดไปหางานทำที่อื่นอีกต่อไป

สุพล ตีมัน

ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนปลูกหม่อนเลี้ยงไหมแปรรูป

ผลิตภัณฑ์จากไหมบ้านศาลา

ต.ท่าสว่าง อ.เมืองสุรินทร์ จ.สุรินทร์

จังหวัดสุรินทร์

จากผู้ปฏิเสธ...

สู่ผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลงในชุมชนทอผ้าไหม

สุนตรี ทิพย์คุณอก ทำผ้าไหมมายาวนาน แต่เป็นการทอผ้าเพียงอย่างเดียวไม่มีการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม เพราะจะรับซื้อเส้นไหมจากพื้นที่อื่น จนกระทั่ง ๓-๔ ปี ที่ผ่านมา เกิดวิกฤตขาดแคลนเส้นไหม บางครั้งเส้นไหมราคาแพงพุ่งสูง ปัญหานี้ไม่ได้อยู่ที่ฝีมือหรือแรงงาน หากแต่อยู่ที่ "ต้นน้ำ" ที่ไม่มั่นคง เธอเองก็เคยปฏิเสธความคิดเรื่องการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมกับมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์ เพราะมองว่าเป็นเรื่องยุ่งยากและสิ้นเปลืองเวลา จนกระทั่งวันหนึ่งที่ "แม่มีเงิน" ก็หาเส้นไหมไม่ได้"

จนนำมาสู่การเปลี่ยนแนวความคิด อยากเริ่มต้นปลูกหม่อนเลี้ยงไหมอย่างจริงจัง เมื่อมหาวิทยาลัยเข้ามาถ่ายทอดองค์ความรู้เทคโนโลยีและนวัตกรรม ตั้งแต่การปลูกหม่อน เลี้ยงไหม ไปจนถึงการผลิตเส้นไหมคุณภาพดี โดยใช้เครื่องมือและเทคโนโลยีที่ทันสมัย

"ผ้าไหมจะงดงามได้ ต้องเริ่มจากเส้นไหม ที่เราเชื่อมั่นและสร้างมันด้วยมือเราเอง"

ปัจจุบันมีเครื่องสาวเส้นไหม เครื่องคันหูก และเครื่องช่วยฟอก และย้อมสีเส้นไหม ช่วยให้การผลิตเส้นไหมเป็นเรื่องง่าย สะดวก รวดเร็ว ประหยัดเวลา ประหยัดแรงงาน และมีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่นเดียวกับเครื่องตีเกลียวเส้นไหม ที่ใช้เพิ่มความแข็งแรงและความสม่ำเสมอของเส้นไหม ช่วยให้การทอผ้าไหมมีความสวยงามและมีคุณภาพมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการผลิตผ้าไหมที่มีลวดลายซับซ้อน นวัตกรรมเหล่านี้กลายเป็นกุญแจสำคัญ ที่ปลดล็อกข้อจำกัดดั้งเดิม

จากครอบครัวหนึ่ง กลายเป็นกลุ่มชุมชน จากผ้าไหมธรรมดา กลายเป็นผ้าไหมคุณภาพสูงที่ผลิตได้เองตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำ ทั้งหมดนี้สะท้อนให้เห็นถึงพลังของ "การเปิดใจเรียนรู้" และ "การนำเทคโนโลยีมาปรับใช้ให้เหมาะกับวิถีชุมชน" ทำให้ชาวบ้านมีเส้นไหมที่ผลิตเองได้ ส่งผลให้มีรายได้มั่นคง มีความรู้เรื่องเทคโนโลยีและการตลาดเพิ่มขึ้น

สุนตรี ทิพย์คุณอก

ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้าไหมบ้านสวาย

ต.สวาย อ.เมืองสุรินทร์ จ.สุรินทร์

เรื่องเล่า นวัตกรรมชุมชน

ภาคกลาง

จังหวัดฉะเชิงเทรา

เส้นทางแห่งความมุ่งมั่น

สร้างชุมชนเข้มแข็งด้วยภูมิปัญญาและนวัตกรรม

จิตรชนก ชูแดง เส้นทางของเธอเริ่มจากการสืบสานอาชีพเกษตรกรรมจากรุ่นพ่อแม่ในปี ๒๕๕๐ เมื่อพบว่าแผ่นดินบ้านเกิดเต็มไปด้วยกรด ไม่เหมาะแก่การเพาะปลูก เธอไม่ยอมถอดใจ แต่กลับลุกขึ้นสู้ ด้วยการแสวงหาความรู้ เธอเดินทางไปเรียนรู้การพัฒนาที่ดินที่ศูนย์พัฒนาเขาหินซ้อน แล้วนำความรู้นั้นกลับมาปรับปรุงแปลงเกษตรของตัวเอง จากดินที่เคยเป็นกรด กลายเป็นพื้นที่ไร่นาสวนผสมที่ออกงาม

ด้วยหัวใจที่ไม่เคยหยุดนิ่ง เธอไม่เพียงปลูกข้าวได้ผลผลิตดีรสชาติอร่อย จนแปรรูปเป็นข้าวแพ็กต่อมามีแนวคิดต่อยอดสร้างมูลค่าเพิ่ม เป็นข้าวป๊อบคาราเมลหนักรัณพืช ขนมอบเคี้ยวมีสารอาหารครบเหมาะกับทุกกลุ่มวัย จึงเข้าไปปรึกษากับมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนนครินทร์ว่าต้องทำอย่างไรด้วยในพื้นที่มีพืชสมุนไพรเยอะ โครงการจึงแนะนำให้ลองทำเป็นข้าวป๊อบคาราเมลรสสมุนไพร อาทิ ขมิ้นชัน ที่ช่วยเรื่องลำไส้อักเสบ ซึ่งคุณค่าประโยชน์ของสมุนไพรต่าง ๆ ต้องใช้งานวิจัยจากมหาวิทยาลัยเข้ามาอ้างอิง

"การได้พัฒนาร่วมกับมหาวิทยาลัย สามารถนำสินค้าไปสู่ตลาดได้อย่างชัดเจน พึ่งตัวเองได้และมีรายได้กระจายในชุมชน"

อีกทั้งได้คิดรูปแบบการนำสมุนไพรอื่น ๆ อย่างมะกรูด มาทำผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ แต่ยังขาดเครื่องมือทางโครงการ จึงได้ให้ความรู้เรื่องการกลั่นทุกขั้นตอน ทำให้ได้ผลิตภัณฑ์ทั้งน้ำมันสเปรย์สมุนไพร น้ำยาล้างจานยาสระผม ส่วนเนื้อมะกรูดที่เหลือนำไปตากแห้งผสมกับถ่านชาโคลมาทำเป็นถ่านดับกลิ่น

จากเกษตรกรรมธรรมดา เธอได้แปรรูปฤดูให้เป็นโอกาส และสร้างงานสร้างรายได้ให้ชุมชน เธอพิสูจน์ให้เห็นว่าความสำเร็จเกิดจาก ความเพียร ความใฝ่รู้ และหัวใจที่พร้อมเรียนรู้สิ่งใหม่อยู่เสมอ

เรื่องราวของเธอสอนให้เราเห็นว่า ไม่มีพื้นที่ไหนที่ไร้ค่า หากเรามีหัวใจที่ไม่ยอมแพ้ และไม่อุปสรรคใดใหญ่เกินกว่าความพยายามของคนพร้อมเปลี่ยนแปลงชีวิตตัวเอง และชุมชนให้ดีขึ้น

จิตรชนก ชูแดง

ประธานวิสาหกิจชุมชนหัตถกรรม
และการแปรรูปข้าวปลาอาหาร
ต.แหลมประดู่ อ.บ้านโพธิ์ จ.ฉะเชิงเทรา

ก้าวใหม่ของชุมชน

สร้างคุณค่าจากองค์ความรู้สู่เศรษฐกิจพอเพียง

ชลิตา ไทยแก่น เมื่อเธอได้มีโอกาสไปศึกษาดูงานที่สถาบันเศรษฐกิจพอเพียง อ.บางคล้า และได้รับฟังโครงการตามแนวพระราชดำริในหลวงรัชกาลที่ ๙ เธอจึงเกิดแรงบันดาลใจว่า “สิ่งดี ๆ เหล่านี้ต้องเกิดขึ้นในบ้านของเราได้เช่นกัน” เธอจึงเริ่มเดินทางหาความรู้ โดยเชื่อมโยงกับมหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ ที่เข้ามาเป็นที่ปรึกษาและให้การสนับสนุนอย่างจริงจัง

มหาวิทยาลัยไม่ได้เพียงแค่ถ่ายทอดทฤษฎีแต่ได้ร่วมลงมือออกแบบพื้นที่ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง บนพื้นที่ ๑๓ ไร่ ทั้งการขุดบ่อตามแบบโคกหนองนา จัดสรรฐานเรียนรู้เกษตรแบบครบวงจร ไปจนถึงการสร้างกิจกรรมเสริมรายได้ เช่น การทำสบู่น้ำ ยาดมสมุนไพร สปามือสปร่าแก้ด้วยพืชท้องถิ่น และอาหารสุขภาพจากวัตถุดิบในชุมชน ทำให้เกษตรกร และผู้คนในชุมชน ได้เรียนรู้และต่อยอดภูมิปัญญาของตัวเองไปพร้อมกับเทคโนโลยีสมัยใหม่

“การศึกษาและการเรียนรู้” คือกุญแจสำคัญ ในการสร้างความเปลี่ยนแปลงให้กับชีวิตและชุมชน”

จุดสำคัญคือ การนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมเข้ามาช่วยเพิ่มมูลค่าให้กับผลผลิต เช่น การเลี้ยงปลาในบ่อแบบผสมผสาน ไม่เพียงขายเป็นวัตถุดิบธรรมดา แต่ยังต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์แปรรูป เช่น ปลาแดดเดียว ปลาต้ม จี๋ปลา ไข่ปลาล้าง โดยมิมหาวิทยาลัยเป็นพี่เลี้ยง ถ่ายทอดความรู้เรื่องกระบวนการผลิต มาตรฐาน การแปรรูป การออกแบบบรรจุภัณฑ์ ไปจนถึงการตลาด โภชนาการ เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับผู้บริโภค

ความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยยังช่วยเปิดประตูใหม่ในเรื่องการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยร่วมกับกระทรวงการท่องเที่ยว และกีฬาของจังหวัด ทำให้ศูนย์การเรียนรู้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวอีกแห่งหนึ่งที่ช่วยกระจายรายได้ สร้างอาชีพใหม่ให้กับคนในชุมชน พร้อมทั้งใช้สื่อ และการออกบูธประชาสัมพันธ์ร่วมกับมหาวิทยาลัย ทำให้จำนวนผู้เข้ามาเยี่ยมชมเพิ่มขึ้นหลายเท่าตัว และที่สำคัญ เมื่อมีมหาวิทยาลัยเป็นเพื่อนร่วมทาง ผลักดันและเชื่อมโยงองค์ความรู้ให้กับเรา ทุกก้าวของการพัฒนา ก็ไปได้ไกลกว่าที่คิด

ชลิตา ไทยแก่น

ประธานศูนย์การเรียนรู้เกษตรอินทรีย์บ้านกระถิ่น

ต.สับเอ็ดคอก อ.บ้านโพธิ์ จ.ฉะเชิงเทรา

เพาะฝันด้วยเห็ด

เปลี่ยนโรงเพาะเห็ดให้เป็นแหล่งนวัตกรรม

สุกญา อำภักดิ์ ภาพสะท้อนที่ทรงพลังของการพัฒนาชุมชนด้วยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จากการเริ่มต้นด้วยการเพาะเห็ดภูฐานและเห็ดนางฟ้าแบบดั้งเดิม คือการดูแลก้อนเห็ดเพิ่มความชื้น ด้วยการใช้แรงงานคนฉีดน้ำจากสายยาง แต่เมื่อมหาวิทยาลัยบูรพาได้เข้ามาหนุนเสริมองค์ความรู้ และเทคโนโลยี ทุกอย่างก็เปลี่ยนไป

มหาวิทยาลัยไม่เพียงแต่ให้ความรู้ด้านการเกษตร แต่ยังแนะนำ นวัตกรรม Handy Sense ที่สามารถควบคุมการรดน้ำผ่านโทรศัพท์มือถือพร้อมทั้งแสดงกราฟวิเคราะห์ช่วงเวลาโรงเพาะเห็ดร้อนที่สุด ทำให้การจัดการโรงเพาะเห็ดแม่นยำยิ่งขึ้น ผลผลิตมีคุณภาพสูงและสม่ำเสมอ เพิ่มโอกาสสร้างรายได้ ให้กับชุมชนอย่างยั่งยืน

**“ใคร ๆ ก็ทำได้ แต่การจะเพิ่มมูลค่า
ต้องมีมหาวิทยาลัยมาให้องค์ความรู้
เรื่องวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี”**

นอกจากนี้ ยังสอนให้เข้าใจการตรวจวัดคุณภาพน้ำ ทั้งค่า EC และค่า pH เพื่อให้ได้เห็ดคุณภาพพรีเมียม โดยใช้น้ำ RO (Reverse Osmosis) ที่สะอาดบริสุทธิ์ ยิ่งไปกว่านั้นคือ การต่อยอดผลิตภัณฑ์ดอกเห็ด ที่บ้านเก็บไม่ทันขายสดที่ขาย กก.ละ ๖๐ บาท ก็ถูกนำมาแปรรูปเป็น เห็ดสามกรอบ น้ำพริกเห็ด ใส่กระปุก ๒ ขีดได้ราคาเพิ่มขึ้นอีกเท่าตัว และยังต่อยอดผลิตภัณฑ์ผงเห็ดสำหรับทำเครื่องแกงส้ม และน้ำยาขมจีน ส่งต่อไปยังตลาดส่งออกต่างประเทศอย่าง ใต้หวัน

ไม่เพียงแค่เห็ด แต่ในด้านการปลูกผัก ชุมชนยังได้เรียนรู้ การใช้ ระบบไฮโดรโปนิคส์ ร่วมกับโซลาร์เซลล์ เพื่อให้ปั๊มน้ำทำงาน อย่างต่อเนื่องโดยไม่ต้องพึ่งไฟฟ้าจากสายส่ง ลดต้นทุนค่าไฟฟ้า และแรงงานคน ทำให้ทุกหยดน้ำและพลังงานถูกใช้คุ้มค่า

นอกจากได้เทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ช่วยให้การทำงานง่ายขึ้น และมีประสิทธิภาพสูงขึ้นแล้ว การที่มหาวิทยาลัยรับรอง คุณภาพสินค้ายังสร้างความน่าเชื่อถือช่วยให้ตลาดยอมรับและขยาย โอกาสส่งออกได้กว้างไกล

สุกญา อำภักดิ์

สมาชิกวิสาหกิจชุมชนบ้านสวอยไม้งาม

ต.นาจอมเทียน อ.สัตหีบ จ.ชลบุรี

จังหวัดนครปฐม

จากเก่าสู่เก่า

นวัตกรรมอาหารโบราณแห่งนครชัยศรี

รัตเกล้า มีกุล เดิมที วิชาหกิจชุมชนฯ ของเธอดำเนินกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร และกลุ่มได้ผลิตคลิปวิดีโอเผยแพร่เรื่องราวของเกาะลัดอีแท่น รวมถึงเมนูอาหารพื้นถิ่น ลงในยูทูบ ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้มหาวิทยาลัยมหิดลที่เล็งเห็นคุณค่า เข้ามาสนับสนุนจัดทำโครงการ และทำหนังสือ ๑ ใน ๕๐ ตำรับเมนูเก่าจากสามอำเภอของจังหวัดนครปฐม

หนึ่งในเมนูที่ได้รับการคัดเลือกจากการโหวตภายในจังหวัด คือ “แกงขามหมูใบมะดันกรุบมะพร้าว” อาหารโบราณที่ถ่ายทอดกันมาหลายชั่วอายุคน เดิมทีสูตรต้นตำรับใช้ตะพาบน้ำเป็นวัตถุดิบหลัก แต่ด้วยข้อจำกัดในปัจจุบัน จึงมีการปรับเปลี่ยนเป็นขามหมู และใช้มะพร้าวอ่อนแทนเชิงตะพาบ ให้รสสัมผัสกรุบคล้ายกันโดยไม่สูญเสียความกลมกล่อม

**“เมนูพื้นถิ่นไม่ใช่แค่รสชาติ แต่คือรากเหง้า
ที่สืบทอดผ่านกาลเวลา
เพื่อปลูกชีวิตชุมชนให้มีคุณค่าอีกครั้ง”**

สูตรอาหารจานนี้โดดเด่นตรงที่ยังคงรสชาติแบบดั้งเดิมโดย ไม่ต้องใช้ผงชูรสเป็นการแสดงให้เห็นถึงความชาญฉลาดของคนรุ่นก่อน และยังสะท้อนความสามารถของคนรุ่นใหม่อย่างรัตเกล้าที่สามารถ หยิบจับเรื่องราวเหล่านี้มานำเสนอใหม่ด้วยวิธีทันสมัย

เมื่อได้รับการสนับสนุนจากมหาวิทยาลัย เธอได้นำเมนูนี้ไปออกบูธ แสดงวิธีการปรุง ตลอดจนจำหน่ายในงานต่าง ๆ และยังได้นำไปประกวด ในระดับประเทศจนคว้ารางวัล สิ่งนี้ไม่เพียงสร้างชื่อเสียงให้กับชุมชน

เมนูดั้งเดิมที่เคยทำกันในครัวเรือนได้เลือนหายไปตามกาลเวลา เพราะขั้นตอนซับซ้อนและหาวัตถุดิบยาก จนเมื่อมีการรื้อฟื้นขึ้นมา ชาวชุมชนจึงหันกลับมาทำกันอีกครั้ง ทั้งบริโภคเองและจำหน่าย ในงานท้องถิ่น ช่วยเพิ่มรายได้และเสริมเศรษฐกิจชุมชนให้มั่นคง

นอกจากนี้ เธอยังร่วมกับมหาวิทยาลัยผลิตคลิปวิดีโอ “ตำรับเก่าเล่าเรื่องนครชัยศรี” ถ่ายทอดสูตรอาหารผ่านโซเชียลมีเดีย และกิจกรรมการเรียนรู้ เปิดโอกาสให้คนรุ่นใหม่และผู้สนใจ ได้เข้ามาศึกษา ฝึกทำ และชิมชั้บรากเหง้าทางวัฒนธรรมผ่านอาหาร

รัตเกล้า มีกุล

สมาชิกวิชาหกิจชุมชนเกาะลัดอีแท่น

อ.สามพราน จ.นครปฐม

นิกรเครื่องหนัง

พลังแห่งความมุ่งมั่นและการเปิดใจเรียนรู้

นิกร เอี่ยมสะอาด เล่าเรื่องราวที่เต็มไปด้วยพลังใจและความมุ่งมั่นว่าเขาและชาวบ้านเคยรวมตัวกันผลิตกระเป๋าหนังจากเศษหนังวัว เศษหนังที่ใครหลายคนมองว่าเป็นเพียงขยะอุตสาหกรรมแต่สำหรับเขา นี่คือโอกาสที่จะสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ โดยการนำมาตัดต่อเป็นลวดลายสวยงาม เพิ่มมูลค่าและสร้างงานสร้างรายได้ให้กับชุมชน

แล้วโอกาสครั้งใหม่ก็มาถึง เมื่อโครงการจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี มาพูดคุยและแนะนำให้ลองทำกระเป๋าจากผ้าใยผักตบชวา พร้อมทั้งเสนอให้ใส่อัตลักษณ์ของกลุ่มเข้าไปด้วย แม้ในตอนแรกจะรู้สึกกังวลและไม่มั่นใจ เพราะผ้าใยผักตบชวามีคุณสมบัติแตกต่างจากหนังที่ทำ ซึ่งไม่สามารถใช้เครื่องจักรเดิมได้ แต่ด้วยหัวใจนักสู้และทัศนคติที่ไม่ยอมแพ้ ทางกลุ่มก็เปิดใจรับความรู้ใหม่ ๆ ลองผิดลองถูกนับสัปดาห์ จนค้นพบว่า การเสริมผ้ากาวยให้ผ้าใยผักตบชวามีความหนา และผิวสัมผัสเหมือนกับหนัง และสร้างคุณสมบัติทุกอย่างเหมือนหนัง จนในที่สุดก็สามารถผลิตกระเป๋าผ้าใยผักตบชวาด้วยเครื่องจักรเดิมได้สำเร็จ

**“กลุ่มวิสาหกิจชุมชนอาชีพผลิตกระเป๋าหนังของเรา
จะไม่ทำตัวเป็นน้ำเต็มแก้วโดยเด็ดขาด”**

ทุกวันนี้ กลุ่มสามารถผลิตกระเป๋าได้จากหลากหลายวัสดุ สร้างสรรค์ลวดลายใหม่ ๆ ที่มีทั้งเรื่องราวและคุณค่า กระเป๋าผ้าใยผักตบชวามีสมาชิกกับเศษหนังที่พวกเขาผลิต ไม่ใช่แค่สินค้าธรรมดา แต่เป็นสินค้าที่มีเรื่องราว มีหัวใจ และผ่านความพยายามจนกว่าจะได้มาแต่ละใบ ทำให้ราคาขายเพิ่มขึ้นได้ถึง ๓-๔ เท่า อีกทั้งรายได้ของกลุ่มยังเพิ่มขึ้นกว่า ๒๐% และยังมีออเดอร์จากประเทศเกาหลีได้อีกด้วย

สิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นได้เพราะเขาและกลุ่ม “ไม่ยอมเป็นน้ำเต็มแก้ว” แต่เปิดใจเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ อยู่เสมอ ทุกครั้งที่มีโอกาสเข้ามา พวกเขาพร้อมที่จะรับมันและปรับเปลี่ยนให้เป็นความสำเร็จ

นี่แหละคือพลังของการเรียนรู้ การเปิดใจ ความมุ่งมั่นที่จะไม่ยอมแพ้ต่ออุปสรรคใด ๆ

นิกร เอี่ยมสะอาด

ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอาชีพผลิตกระเป๋าหนัง
และเจ้าของแบรนด์ “นิกรเครื่องหนัง”
ต.ลำผักกูด อ.ธัญบุรี จ.ปทุมธานี

สานฝันด้วยใยกล้วย

ผ้าทอภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่เวทีโลก

บุญญา บัวหลวง เดิมทีกลุ่มทำงานแปรรูปผลผลิตทางเกษตรและงานเย็บผ้าเป็นอาชีพ แต่เธอไม่หยุดนิ่งที่จะพัฒนา คิดกันว่าจะทอผ้า ประกอบกับทางกลุ่มมีการทำงานร่วมกับทางมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรีในการทำงานบริการวิชาการ มหาวิทยาลัยก็นำเรื่องผ้าจากเส้นใยกล้วยเข้ามาสอนให้ ผ้าชนิดนี้มีลักษณะพิเศษคือ ผิดสัมผัสและน้ำหนักเบา เนื้อผ้าเนียนนุ่มคล้ายผ้าขนสัตว์ทำให้สวมใส่สบาย มหาวิทยาลัยได้ช่วยกันคิดและออกแบบ “ลายหางไก่เตี้ย” ให้เป็นลายเฉพาะที่แสดงถึงอัตลักษณ์ของชุมชนวัดไก่เตี้ยที่เลี้ยงไก่ไว้จำนวนมากนั่นเอง นอกจากนี้ยังได้เข้ามาให้ความรู้ในเรื่องการย้อมสีให้มีความหลากหลายมากขึ้น เพื่อให้ตอบโจทย์ความต้องการของตลาด

**“ภูมิใจมากเพราะนอกจากจะสร้างรายได้แล้ว
ยังสร้างการรับรู้ทำให้ชุมชนเป็นที่รู้จักมากขึ้น
ในระดับประเทศ และต่างประเทศ”**

ปัจจุบันผ้าใยกล้วยได้รับความนิยมอย่างมาก เนื่องจากลูกค้าสามารถออกแบบเองได้ สีสันและลวดลายตลอดจนสั่งตัดเย็บเป็นสินค้าได้หลากหลาย ทั้งเสื้อผ้า หมวก กระเป๋า เป็นต้น ซึ่งเป็นสิ่งที่เธอภูมิใจมากเมื่อลูกค้ามีตัวเลือกมากขึ้น ชุมชนก็ขายสินค้าได้มากขึ้นตามไปด้วย ส่งผลให้รายได้เพิ่มขึ้นประมาณ ๒๐-๓๐% และยกระดับชื่อเสียงของชุมชนให้เป็นที่รู้จักทั้งในประเทศและต่างประเทศ

เรื่องราวของเธอคือบทพิสูจน์ว่า “เมื่อเราสานภูมิปัญญาท้องถิ่นกับนวัตกรรมและความรู้ใหม่ ๆ จะเกิดพลังเปลี่ยนแปลงที่ยิ่งใหญ่” ความสำเร็จของชุมชนไม่ได้มาเพียงเพราะโชคช่วย แต่เกิดจากความตั้งใจจริง การร่วมมือ และการมองเห็นโอกาสในสิ่งที่คนอื่นอาจมองข้าม

บุญญา บัวหลวง

ประธานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านแสงตะวัน
ถ. ศูนย์ส่งเสริมอาชีพวัดไก่เตี้ย
อ.สามโคก จ.ปทุมธานี

จังหวัดปทุมธานี

หัวใจในลายผ้า

มัดย้อมรุ่งทิวาสีสันแห่งพื้นผ้าจากปทุมธานี

รุ่งทิวา วิจิตร กับการเดินทางจากจุดเล็ก ๆ จนก้าวมาเป็นผู้ประกอบการที่เข้มแข็ง และเปี่ยมไปด้วยแรงบันดาลใจ เดิมทีเธอทำผ้ามัดย้อมด้วยสีเคมีทั่วไป แต่เมื่อเริ่มเข้าร่วม งานโอทอป งานศพ. เธอก็เริ่มหันมาใส่ใจสิ่งแวดล้อมมากขึ้น จึงแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ และมองหา สีที่ปลอดภัยต่อธรรมชาติ แม้จะได้สีเคมีที่ปลอดภัยผ่านห้องแล็บต่างประเทศมาแล้ว แต่ก็พบว่า ต้นทุนสูงจนแทบไปไม่ไหว

ในจังหวะที่เหมือนกับฟ้าประทาน ความหวังก็เข้ามาเคาะประตู ทางมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ได้เข้ามาพูดคุยกับกลุ่มผู้ประกอบการในชุมชน แนะนำให้ลองใช้ครามธรรมชาติ มหาวิทยาลัยมาสอน ให้ใช้นวัตกรรมการก่อตัวของครามที่ใช้เวลาเพียง ๔๕ นาที ช่วยให้ประหยัดทั้งเวลาและต้นทุนไปได้มาก

“การเรียนรู้ไม่ใช่แค่รับมา แต่ต้องนำไปสอนต่อ เพื่อสร้างประโยชน์ให้กับผู้อื่นต่อไป”

ไม่เพียงเท่านั้น มหาวิทยาลัยยังแนะนำให้ใช้เส้นใยจากผักตบชวา ซึ่งหาได้ในพื้นที่ “แปลงพืชสุรุกรานให้กลายเป็นโอกาสสร้างสรรค์สินค้า ออกแบบใหม่ ๆ” ที่ดูพรีเมียมและหลากหลายยิ่งขึ้น ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มรุ่งทิวาผ้ามัดย้อมจึงตอบโจทยทั้งความสวยงาม และความรักสิ่งแวดล้อม

จากผู้ประกอบการตัวเล็ก ๆ ที่เคยพึ่งพาแต่สารเคมีทั่วไป วันนี้เธอก้าวขึ้นเป็นโอทอป ๕ ดาว รายได้เพิ่มขึ้นกว่า ๓๐-๔๐% และที่สำคัญที่สุด เธอได้เรียนรู้วิธีคิดแบบนวัตกรรม ได้ต่อยอดความรู้ ถ่ายทอดต่อให้คนอื่นในชุมชนได้ด้วย

“เราไม่เคยคิดเลยว่ามหาวิทยาลัยจะมาหาเราถึงที่ เขาไม่ได้แค่ มาให้โครงการแล้วจากไป แต่เขาสอนให้เราลุกขึ้นยืน ด้วยตัวเอง เป็นนวัตกรรมที่พร้อมจะเติบโตไปอีกไกล”

นี่คือบทพิสูจน์ว่า การเรียนรู้และความตั้งใจ สามารถ เปลี่ยนแปลงชีวิตคนและชุมชนให้แข็งแรง และสร้างแรงบันดาลใจให้ใครอีกหลายคนลุกขึ้นมาเดินตามฝันได้เช่นเดียวกัน

รุ่งทิวา วิจิตร

ผู้นำชุมชนกลุ่มรุ่งทิวาผ้ามัดย้อม
ต.บึงสนั่น อ.รัษฎา จ.ปทุมธานี

ฟาร์มแห่งความรู้

นักพัฒนารุ่นใหม่ผู้สร้างเครือข่ายแพะไทย

อริภัทร พรสิริโชติรัตน์ เริ่มต้นเส้นทางเกษตรกรด้วยหัวใจของนักเรียนรู้ ตั้งแต่ยังเป็นนักศึกษาปี ๑ คณะสัตวบาล ด้วยแรงบันดาลใจง่าย ๆ จากการเห็นอาจารย์เลี้ยงแพะในคณะ จนทำให้เกิดความสนใจลึกซึ้งถึงขั้น “ลงมือทำ” เลี้ยงแพะควบคู่ไปกับการเรียน

สิ่งที่น่าชื่นชมคือ ความรู้จากรั้วมหาวิทยาลัยไม่เพียงให้แค่ทฤษฎี แต่กลายเป็นเครื่องมือในการพัฒนาตนเองและสร้างธุรกิจจริงได้ ระหว่างเรียนเขาเลี้ยงแพะจริง ขายจริง จนเริ่มมีรายได้ และกลายเป็น “พ่อค้าหน้าใหม่” ตั้งแต่อันดับที่ ๓

เมื่อเรียนจบ เขาย้ายมาสร้าง “ฟาร์มอริภัทร” ที่บ้านเกิด ต.อ่าวน้อย อ.เมือง จ.ประจวบคีรีขันธ์ ชีวิตไม่ได้โรยด้วยกลีบกุหลาบ เขาต้องเผชิญกับอุปสรรค ทั้งการขาดทุน และการสนับสนุนจากภาครัฐที่ยังไม่ต่อเนื่อง

“การทำงานไม่สามารถเดินคนเดียวได้ แต่ต้องเดินไป พร้อมเครือข่ายที่สร้างด้วยใจและความรู้”

แต่แล้วทุกอย่างก็เริ่มเปลี่ยน เมื่อได้รับการสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ที่ไม่ได้แค่นำองค์ความรู้มาให้ แต่ยังจุดประกายแนวคิดเรื่อง “การสร้างเครือข่าย” จากเดิมที่เขาเชื่อว่า

“เดินคนเดียวก็ไปถึง” สู่การมองเห็นพลังของการรวมกลุ่ม แลกเปลี่ยนประสบการณ์ และต่อยอดซึ่งกันและกัน ทำให้เขาเปลี่ยนความคิด มองเห็นถึงประโยชน์ของการสร้างเครือข่ายที่ทำให้การก้าวเดินบนเส้นทางนี้ของเขาไม่โดดเดี่ยวอีกต่อไป

วันนี้เครือข่ายของเขาครอบคลุมทั่วจังหวัดประจวบฯ และยังขยายไปถึงเพชรบุรีและชุมพร มีทั้งพ่อค้าในพื้นที่ และลูกคอกที่ฟาร์มส่งแพะไปเลี้ยงไว้ เพื่อต่อยอดการซื้อขายได้อย่างต่อเนื่อง

ไม่เพียงเท่านั้น ฟาร์มอริภัทรยังกลายเป็นศูนย์การเรียนรู้สำหรับเกษตรกร และเป็นแหล่งเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติจริงสำหรับนักศึกษา รุ่นน้องที่สนใจเลี้ยงแพะหรืออยากศึกษาธุรกิจฟาร์ม

เขาคือหนึ่งในตัวอย่างของคนรุ่นใหม่ ที่ใช้ความรู้จากมหาวิทยาลัยอย่างมีคุณค่าที่เปิดใจรับเทคโนโลยีและนวัตกรรม

อริภัทร พรสิริโชติรัตน์

เจ้าของฟาร์มอริภัทร

ต.อ่าวน้อย อ.เมือง จ.ประจวบคีรีขันธ์

ผู้เปลี่ยนเศษไม้ไฟ

ให้กลายเป็นโอกาสทางธุรกิจและสิ่งแวดล้อม

จิตติกานต์ วันไชย การพัฒนาเริ่มต้นจากสิ่งใกล้ตัวและหัวใจที่ไม่ยอมแพ้ เธอเติบโตมากับอาชีพจักสานเสื่อจากไม้ไฟที่สืบทอดจากรุ่นปู่ย่าตายาย อาชีพที่ดูเหมือนจะเรียบง่ายแต่แฝงไปด้วยภูมิปัญญาและคุณค่าทางวัฒนธรรม อย่างไรก็ตาม เมื่อวันหนึ่งเธอสังเกตเห็นเศษไม้ไฟเหลือใช้ที่ถูกทิ้งไปมากมาย เธอไม่ได้มองเห็นแค่ขยะ แต่กลับมองเห็น "โอกาส" ที่ซ่อนอยู่ในเศษไม้ไฟเหล่านั้น

ด้วยใจที่คิดจะพัฒนาและแรงสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ที่เข้ามาแนะนำให้นำเศษไม้ไฟที่เหลือใช้บางส่วนไปผลิตเป็นทรายแมว เพราะไม้ไฟเป็นวัสดุธรรมชาติที่สามารถย่อยสลายได้ และมีคุณสมบัติในการดูดซับกลิ่นได้ดี โดยมหาวิทยาลัยได้นำเศษไม้ไฟไปทดลองเรื่องกลิ่นก่อน แล้วจึงนำองค์ความรู้มาสอนแก่ชาวบ้านให้ลองทำแล้วนำไปใช้กับแมว ซึ่งก็ได้ผลดี เธอเริ่มจากการทดลองแจกจ่ายให้คนในชุมชนลองใช้ หลังจากนั้น ก็ได้รับความนิยมมีคนซื้อไปใช้อย่างต่อเนื่อง ทางมหาวิทยาลัยก็ได้ช่วยพัฒนาเรื่องรูปแบบการขายทรายแมวด้วยการทำเป็นบรรจุภัณฑ์ที่ขึ้นมาเพื่อให้ขายได้เพิ่มขึ้น

"เศษวัสดุไฟที่เหลือใช้ในชุมชนมาก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดและ เพิ่มรายได้ให้กับชาวบ้าน"

จากจุดเริ่มต้นเล็ก ๆ ปัจจุบันทรายแมวจากวัสดุไฟเหลือใช้ของกลุ่มเป็นที่รู้จักมากขึ้น และสามารถสร้างรายได้ให้กลุ่มเพิ่มขึ้นจากแต่ก่อนถึง ๕๐% เลยทีเดียว แถมยังช่วยลดปัญหามลพิษจากการเผาเศษไม้ไฟ เธอพิสูจน์ให้เห็นว่า "ขยะ" สำหรับบางคน อาจเป็น "ทอง" สำหรับคนที่มองเห็นคุณค่า และมีความมุ่งมั่นในการพัฒนา

"การพัฒนา" ไม่ได้เริ่มจากเงินทุนก้อนโตหรือเทคโนโลยีสุดล้ำเสมอไป บางครั้ง มันเริ่มจากเศษไม้ไฟเล็ก ๆ ที่อยู่ตรงหน้า กับหัวใจที่ยิ่งใหญ่พอจะเปลี่ยนมันให้เป็นสิ่งที่ยั่งยืนต่อทั้งชุมชนและโลกใบนี้

จิตติกานต์ วันไชย

ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มอาชีพสหแสงชัย
เลื้อรำแพนบ้านค้อ

ต.เกาะลอย อ.ประจันตคาม จ.ปราจีนบุรี

เตาเผาถ่านสู่เวทีโลก

ผู้ไม่ยอมให้ภูมิปัญญาไทยเลือนหาย

อาชีพของลูกกิตติ เลิศล้ำอาจดูธรรมดา “เผาถ่านขายจากไม้ไผ่” แต่สิ่งที่ไม่ธรรมดาคือ หัวใจของนักสู้ที่แฝงอยู่ในทุกก้อนถ่านที่ผลิต ลุงไม่เพียงแค่เผาถ่านเพื่อขายเท่านั้น แต่ยังนำแนวคิดและภูมิปัญญาจากประเทศญี่ปุ่นมาผสานกับวิถีไทย พัฒนาถ่านไม้ไผ่ให้มีคุณภาพสูงจนสามารถส่งออกไปขายยังประเทศญี่ปุ่นได้อย่างภาคภูมิใจ

ลุงเริ่มต้นเข้าร่วมโครงการวิจัยของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาซึ่งขณะนั้นมีแนวคิดที่จะทำการทดลองการทำหลุมถ่านความชื้นในป่าชุมชน โดยใช้ถ่านที่เกิดจากกิ่งไม้ใหญ่ เคลื่อนย้ายลำบาก จึงนึกถึงนวัตกรรมเตาต้ายักษ์ (Ta Ya Ki) ที่พัฒนาโดยลูกกิตติ มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อใช้ในการเผาถ่านที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการบำรุงดิน โดยเฉพาะการกักเก็บคาร์บอนบนพื้นดิน เตาไทยากเน้นการเผาถ่านคุณภาพสูง แม้ว่าถ่านที่ได้ อาจมีลักษณะไม่สวยงามเหมือนถ่านไม้ไผ่บดอัด แต่ก็มีประสิทธิภาพในการบำรุงดิน

**“ทุกโครงการวิจัยชาวบ้านควรเข้าถึง และเอื้อประโยชน์
ต่อชาวบ้านอย่างแท้จริง หรือแม้ว่าประโยชน์นั้นจะไม่เกิดขึ้น
ในทันทีทันใด ก็ต้องเป็นประโยชน์ในรุ่นลูกหรือรุ่นหลานต่อไป”**

โครงการที่ไม่ได้แค่เปิดโอกาสให้ลุงเรียนรู้ แต่ยังเปิดเวทีให้ลุงเป็น “ผู้ให้” ในฐานะผู้ทรงคุณวุฒิ ถ่ายทอดองค์ความรู้สู่ชุมชน ถ่ายทอดภูมิปัญญาเก่าให้กลับมามีชีวิตอีกครั้ง จนต่อมามีการนำคำว่า “นวัตกรรมชุมชน” เข้ามาใช้ มีการนำนวัตกรรมเตาต้ายักษ์มาใช้เพื่อการจัดการเศษชีวมวลขนาดเล็กถึงขนาดใหญ่สร้างแนวกันไฟดำประสิทธิภาพสูงในป่าชุมชน

ในวันที่หลายคนกำลังวิ่งตามเทคโนโลยี ลุงกิตติกลับเลือกที่จะหยุดมอง “ภูมิปัญญาเดิม” แล้วต่อยอดให้กลายเป็นพลังขับเคลื่อนที่ยิ่งใหญ่ “นวัตกรรม” ไม่จำเป็นต้องเริ่มจากเทคโนโลยีขั้นสูง แต่อาจเริ่มจากเตาเผาไม้ไผ่หลังบ้าน ถ้ามีหัวใจที่อยากเปลี่ยนแปลงโลก

กิตติ เลิศล้ำ

อาชีพเผาถ่าน

ต.ลำพันตา อ.นาดี จ.ปราจีนบุรี

หัวใจของผู้ใหญ่บ้าน ผู้พลิกวิถีเลี้ยงหอยแครงสู่ความสำเร็จ

จรรยง พิทักษ์ คือคนที่ไม่ยอมหยุดนิ่งแม้ในชีวิตประจำวันที่คุ้นเคยจากเดิมที่มีความรู้เพียงเล็กน้อยเกี่ยวกับการเลี้ยงหอยแครงในทะเล และไม่เคยคิดจริงจังกับการเพาะเลี้ยงหอยแครงอย่างเป็นระบบ เขากลับกลายเป็นผู้นำที่พาชุมชนของเขาก้าวสู่ความสำเร็จที่ยิ่งใหญ่ได้

จุดเปลี่ยนสำคัญมาจากการเปิดใจรับความรู้และเทคโนโลยีใหม่ ๆ จากโครงการวิจัยของมหาวิทยาลัยบูรพา ที่ได้นำนวัตกรรมสมัยใหม่มาช่วยเสริมให้กับชาวประมง จากที่เลี้ยงหอยแครงในทะเลก็สามารถปรับเปลี่ยนมาเลี้ยงในบ่อได้ เครื่องมือตัวนี้จะมีคุณสมบัติในการดูสภาพอากาศได้ ดูคุณภาพน้ำได้ และจะส่งเสียงเตือนหากน้ำหรืออากาศมีปฏิกิริยาผิดปกติไป ชาวประมงที่เลี้ยงหอยแครงก็จะรู้ปัญหาที่เกิดขึ้น ณ ตอนนั้น และสามารถแก้ไขได้อย่างทันถ่วงที ก่อนที่จะเกิดความเสียหายกับหอยแครง หรือหากเกิดความเสียหายขึ้นแล้วก็จะเพียงเล็กน้อยเท่านั้น และเพิ่มผลผลิตอย่างมีประสิทธิภาพ

"ความสำเร็จเกิดจากการเปิดใจรับสิ่งใหม่ และกล้าที่จะเปลี่ยนแปลง เพื่อสร้างคุณค่าให้ชีวิตและชุมชน"

ความสำเร็จนี้ไม่เพียงแต่ทำให้หอยแครงที่เลี้ยงในบ่อมีคุณภาพดีกว่าเดิม และใช้เวลาน้อยลง แต่ยังส่งผลให้รายได้ของชาวบ้านเพิ่มขึ้นอย่างมหาศาล จากเดิมที่ขายได้เพียงกิโลกรัมละ ๕๐ บาท กลายเป็นราคา กิโลกรัมละ ๓๕๐-๔๐๐ บาท นับเป็นการพลิกโฉมอาชีพที่ดูเหมือนเรียบง่าย ให้กลายเป็นอาชีพที่มั่นคงและยั่งยืน

"การเปิดใจรับความรู้ใหม่ และไม่กลัวที่จะปรับใช้" คือคุณสมบัติสำคัญที่ทำให้เราก้าวผ่านอุปสรรคและสร้างการเปลี่ยนแปลงที่ยิ่งใหญ่ได้ในชีวิต และที่สำคัญที่สุด คือการไม่ล้มที่จะใช้ความรู้เหล่านั้นแบ่งปันและยกระดับชุมชนของตัวเองไปพร้อมกัน นี่คือการแรงบันดาลใจที่ย้ำเตือนว่าแม้เส้นทางที่เราเดินอาจจะธรรมดา หากเรากล้าพัฒนาตัวเองและยอมรับนวัตกรรมใหม่ ๆ ความสำเร็จก็ไม่ใช่อะไรไกลเกินเอื้อมอีกต่อไป

จรรยง พิทักษ์

หัวหน้ากลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและชายฝั่ง
ต.บางขุนไทร อ.บ้านแหลม จ.เพชรบุรี

จังหวัดเพชรบุรี

ฟื้นคืนชีวิตหอยแครงเพชรบุรี

ชาวบ้านและงานวิจัยรวมใจรักษามรดกชาติ

อโนชา อยู่ทอง คือบทพิสูจน์ว่า “ความรักถิ่นและความตั้งใจ” สามารถเปลี่ยนแปลงชีวิตคนและธรรมชาติได้อย่างยั่งยืน เธอก้าวขึ้นมาเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญในการอนุรักษ์หอยแครงท้องถิ่น พร้อมกับพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งไปด้วยกัน

หอยแครงเพชรบุรีซึ่งมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ทั้งเนื้อแน่น เลือดแดงสด และรสชาติหวานกรึบ กำลังจะหายไปเพราะระบบนิเวศที่เปลี่ยนแปลง แต่ด้วยความตั้งใจของเธอและชุมชนจึงมีแนวคิดใน ๒ เรื่องหลัก คือ เลี้ยงเพื่ออนุรักษ์ให้หอยแครงของ จ.เพชรบุรี มีคงอยู่ต่อไป และเพื่อให้ชาวบ้านจำหน่ายเป็นอาชีพได้ด้วย จึงได้เข้าไปพูดคุยกับทางโครงการวิจัยของมหาวิทยาลัยบูรพา นำองค์ความรู้ในเรื่องการเพาะเลี้ยง และการอนุรักษ์หอยแครงไปพร้อม ๆ กัน เธอไม่เพียงแต่รักษาหอยแครงเอาไว้ แต่ยังเปลี่ยนฟาร์มหอยให้กลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ที่นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ และสัมผัสกับธรรมชาติอย่างแท้จริง

**“หากไม่มีโครงการนี้เข้ามาคนรุ่นหลังก็อาจจะไม่รู้จักร
หอยแครงของ จ.เพชรบุรี ซึ่งเป็นเอกลักษณ์สำคัญ
อย่างหนึ่งของจังหวัดเรา”**

ไม่ใช่แค่ธรรมชาติที่ได้รับการฟื้นฟู แต่เศรษฐกิจในชุมชนก็เติบโตตามมาอย่างมั่นคง ราคาหอยแครงที่เคยต่ำกว่ากิโลกรัมละ ๕๐ บาท พุ่งขึ้นสูงถึง ๓๕๐-๔๐๐ บาท ส่งผลให้ชาวบ้านมีรายได้ที่ดีขึ้น และมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นอย่างชัดเจน

เรื่องราวของเธอคือบทเรียนล้ำค่าที่สอนเราว่า เมื่อเรารักและเข้าใจธรรมชาติอย่างลึกซึ้ง พร้อมกับเปิดใจรับความรู้ใหม่ ๆ ความยั่งยืนในทั้งสิ่งแวดล้อมและชีวิตของผู้คนก็เกิดขึ้นได้จริงทุกก้าวเล็ก ๆ ที่เรากำเพื่อรักษามรดกชาติ คือการลงทุนเพื่ออนาคตที่สดใสของคนรุ่นหลัง

ถ้าไม่มีความร่วมมือและความมุ่งมั่นของเธอและชุมชน เรื่องราวของหอยแครงเพชรบุรีคงจางหายไปในอดีต แต่วันนี้หอยแครงไม่ใช่แค่สัตว์น้ำที่มีคุณค่า แต่กลายเป็นสัญลักษณ์ของความหวังและความสามัคคี ที่ทุกคนร่วมกันรักษาและภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง

อโนชา อยู่ทอง

ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการท่องเที่ยว

จ.เพชรบุรี

ถุงแดงเปลี่ยนชีวิต

นวัตกรรมพาเกษตรกรไทยสู่ตลาดพรีเมียม

จรรยา โพธิ์ทอง ในฐานะผู้ทำสวนทุเรียนหมอนทองมายาวนาน จำหน่ายทั้งในประเทศและส่งออก ไปขายที่ประเทศจีนเขาไม่หยุดนิ่งที่จะเรียนรู้และนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาปรับใช้เพื่อยกระดับคุณภาพผลผลิต เขาได้เรียนรู้ และรับเทคโนโลยีนวัตกรรมจากสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง และ สวทช. ซึ่งร่วมคิดค้นนวัตกรรม “ถุงแดงห่อทุเรียน” ที่ไม่เพียงช่วยป้องกันแมลงและหนอนทำลาย ผลทุเรียน แต่ยังลดการใช้สารเคมีลงอย่างมากถึง ๓๐-๔๐% ทำให้ต้นทุนการผลิตลดลงอย่างมาก

จากการวิจัยพบว่านวัตกรรมนี้ไม่เพียงช่วยให้ทุเรียนมีคุณภาพดีขึ้น เปลือกบางลง น้ำหนักมากขึ้น และรสชาติหวานอร่อยโดยไม่มีเส้นใย แต่ยังสร้างมาตรฐาน “ทุเรียนปลอดภัยไร้สารตกค้าง” ที่ตอบใจผู้บริโภครุ่นใหม่ใส่ใจสุขภาพ

การเรียนรู้และปรับใช้เทคโนโลยีเหล่านี้ ทำให้เขาและกลุ่มเกษตรกร สามารถผลิตทุเรียนเกรดพรีเมียมที่สามารถตั้งราคาขายได้เอง จากโกโลกรัมละ ๑๒๐ บาท เพิ่มขึ้นเป็น ๑๕๐-๒๐๐ บาททั้งในตลาดภายในประเทศ และตลาดส่งออก ซึ่งแสดงให้เห็นถึงพลังของการนำองค์ความรู้ และนวัตกรรมมาใช้จริงในภาคการเกษตร

“เมื่อเรากล้าปรับใช้และไม่หยุดเรียนรู้ ความสำเร็จอยู่ไม่ไกลเกินเอื้อม”

ด้วยการร่วมมือกับหน่วยงานรัฐและบริษัทส่งออก รวมถึงการสนับสนุนของ ธกส. ในการขยายตลาดส่งออก แบบแปลงใหญ่ เขามองอนาคตของทุเรียนถุงแดงในทิศทาง ที่สดใสและเติบโตอย่างมั่นคง

เรื่องราวของเขาเป็นบทพิสูจน์ที่ชัดเจนว่า “ความรู้จาก มหาวิทยาลัยและนวัตกรรมเทคโนโลยีไม่ใช่แค่ทฤษฎี แต่คือพลังขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงในภาคเกษตรกรรมได้จริง” และเป็นแรงบันดาลใจให้เกษตรกรรุ่นใหม่มักกล้าที่จะเรียนรู้ ปรับตัว และสร้างคุณค่าเพิ่มในสินค้าของตนเอง เพื่อความ ยั่งยืนและความสำเร็จที่แท้จริง

จรรยา โพธิ์ทอง

ประธานกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ทุเรียนบ้านเขาหินแก้ว

ต.วังห้ว อ.แกลง จ.ระยอง

ผักเคลยุคดิจิทัล

เทคโนโลยีสร้างรายได้และคุณภาพชีวิต

สมคิด น่วมศิริ เริ่มต้นจากอาชีพปลูกผักพื้นบ้าน เช่น ผักสลัด ผักสวนครัว และผักเคล ซึ่งในระยะหลังได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ด้วยความตั้งใจที่อยากแบ่งปันและต่อยอด เธอจึงเปิดบ้านเป็นศูนย์การเรียนรู้การปลูกผักครบวงจร ตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำ พร้อมให้ความรู้ทั้งด้านการผลิต การดูแล และการแปรรูป

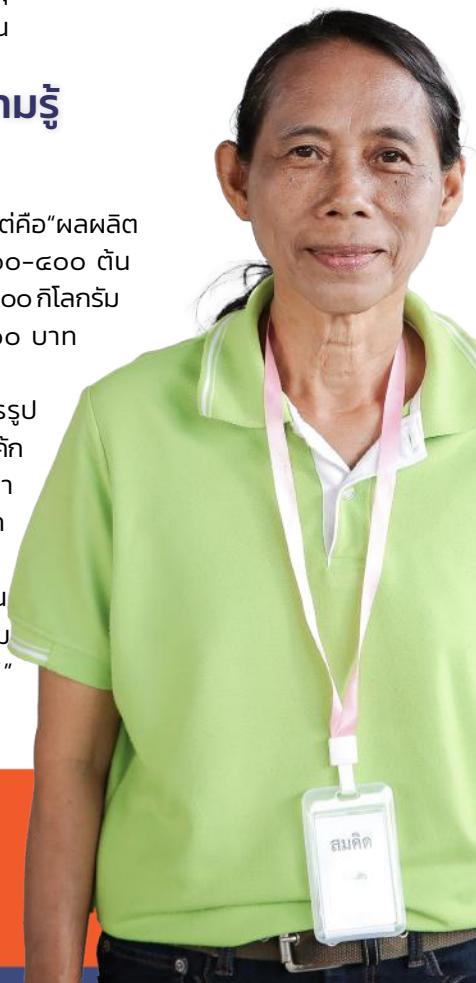
จุดเปลี่ยนสำคัญเกิดขึ้นเมื่อมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ ลงพื้นที่นำองค์ความรู้ และนวัตกรรม “สมาร์กฟาร์ม” เข้ามาช่วยยกระดับการผลิตในอดีต การปลูกผักต้องพึ่งพาสภาพอากาศ และแรงงานคนเป็นหลัก แต่ด้วยเทคโนโลยีใหม่ เช่น ระบบพ่นหมอกลดความร้อน ระบบให้น้ำแบบหยด ระบบใส่ปุ๋ยผ่าน Application และกล้องวงจรปิดที่ควบคุมผ่านโทรศัพท์มือถือ ทำให้การทำเกษตรง่ายขึ้น สะดวกขึ้น และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

“ปลูกผักเดียวไม่พอ ต้องปลูกความรู้ และนวัตกรรมควบคู่กันไป”

ผลลัพธ์ที่ได้ไม่ใช่แค่เพียงความสบายในการทำงาน แต่คือ “ผลผลิตที่เพิ่มขึ้น” และ “รายได้ที่มั่นคง” จากเคยปลูกเพียง ๓๐๐-๔๐๐ ต้น เพิ่มขึ้น ๑,๐๐๐ ต้น ผลผลิตเพิ่มจาก ๔๐ กิโลกรัม เป็นกว่า ๑๐๐ กิโลกรัม ต่อรอบการเก็บเกี่ยว และขายได้ในราคากิโลกรัมละ ๓๐๐ บาท โดยมีตลาดในกรุงเทพฯ รองรับอย่างต่อเนื่อง

นอกจากการปลูก มหาวิทยาลัยยังสนับสนุนการแปรรูป ผักเคลเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ เช่น น้ำเคลสกัดเย็นเคลบัตเตอร์เค้ก วุ้นกะทิสดจากเคล และทองม้วนกรอบ/สด เพิ่มมูลค่า และเปิดช่องทางรายได้ใหม่ให้แต่ละครัวเรือนสามารถสร้างรายได้เพิ่มขึ้น ๒-๓ เท่าตัวต่อเดือน

เธอไม่เพียงแต่เป็นเกษตรกรผู้ปลูกผักเท่านั้น แต่ยังเป็นผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลงที่นำพาชุมชนให้ก้าวข้ามข้อจำกัดเดิม ด้วยการบูรณาการ “องค์ความรู้” และ “นวัตกรรม” อย่างมีวิสัยทัศน์

สมคิด น่วมศิริ

นวัตกรรมชุมชน

ต.บางด้วน อ.เมือง จ.สมุทรปราการ

ผู้พลิกของเหลือทิ้ง

ให้กลายเป็นปุ๋ยทองคำ

สงบ ลากปัญญา สุพรรณบุรีเป็นแหล่งปลูกแห้วที่ใหญ่ที่สุดของประเทศไทย แต่ในเบื้องหลังความสำเร็จนั้น ซ่อนปัญหาของวัสดุเหลือทิ้งจากการแปรรูปแห้วไว้อย่างมหาศาล เปลือกแห้วสีดำจำนวนมากถูกทิ้งอย่างไร้ค่า นั่นคือจุดเริ่มต้นของความเปลี่ยนแปลง ด้วยความเชี่ยวชาญในการทำเกษตรอินทรีย์และองค์ความรู้จากการเป็น หมอดินอาสา สงบจึงเริ่มต้นคิดใหม่ ทำใหม่ เปลี่ยน "ของทิ้ง" ให้กลายเป็น "ทรัพยากร" ที่มีคุณค่า

เขานำเปลือกแห้วมาหมักเป็น ปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ ใช้ในสวนครัวของตนเอง เป็นการจัดการวัสดุเหลือทิ้งที่สอดคล้องกับหลักเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) และยังช่วยลดต้นทุนการผลิตทางการเกษตรได้อย่างดีเยี่ยม

"ความยั่งยืนไม่อาจตีค่าเป็นเงินทอง แต่สามารถสร้างคุณค่าให้ผืนดินและหัวใจผู้ปลูกได้ตลอดไป"

สิ่งสำคัญที่ทำให้แนวคิดของเขาก้าวหน้าและยังยืนยงขึ้น คือ การรับและปรับใช้วัฒนธรรม ที่ได้รับการสนับสนุนองค์ความรู้จาก มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุพรรณภูมิ ที่นำนวัตกรรมอย่างเครื่องพลิกกองปุ๋ย และเครื่องผสมปุ๋ยมาเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต ช่วยเติมอากาศลดความร้อนภายในกองหมัก เร่งกระบวนการผลิตให้เร็วขึ้น และทำให้การทำงานของเกษตรกรสะดวก ปลอดภัย แม่นยำยิ่งกว่าเดิม และลดความเสี่ยงจากการทำงานที่ต้องใช้แรงมาก

แม้ตอนนี้ยังไม่มีการผลิตปุ๋ยแห้วอินทรีย์เพื่อจำหน่าย แต่สิ่งที่ได้กลับมาคือระบบนิเวศที่ดี ซึ่งประเมินเป็นตัวเลขไม่ได้ แต่นับเป็นความยั่งยืนที่มีคุณค่ายิ่งกว่า

จาก "คนปลูกแห้ว" กลายเป็น "ครูภูมิปัญญา" เขาได้เปิดบ้านเป็นศูนย์เรียนรู้ ถ่ายทอดองค์ความรู้สู่เกษตรกรคนอื่นในชุมชน จุดประกายให้คนรุ่นใหม่เข้าใจถึงคุณค่าของดิน ปุ๋ย และทรัพยากรท้องถิ่นที่อยู่ใกล้ตัว

คือบทเรียนสำคัญว่าความรู้จากมหาวิทยาลัยและเทคโนโลยีสมัยใหม่ เมื่ออยู่ในมือของคนที่กล้าคิด กล้าลอง และกล้าเปลี่ยน ก็สามารถสร้างคุณูปการให้แก่ชุมชน

สงบ ลากปัญญา

รองประธานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มท่องเที่ยว
โดยชุมชนเชิงเกษตรสร้างสรรค์สมหวังที่วังยาง
ต.วังยาง อ.ศรีประจันต์ จ.สุพรรณบุรี

เรื่องเล่า นวัตกรรมชุมชน

ภาคใต้

ผู้ปลูกกาแฟธรรมดา

สู่ผู้นำการเปลี่ยนแปลงแห่งวงการกาแฟชุมพร

พลับพลึง เทพดนตรี เกษตรกรที่ยืนหยัดอยู่กับต้นกาแฟมายาวนานกว่า ๒๐ ปี ด้วยความมุ่งมั่นและรักในวิถีแห่งกาแฟ ทั่วไประยะเริ่มต้น กาแฟของเธอยังอยู่ในรูปแบบดั้งเดิม ปลูก เก็บ ขายเมล็ดสดส่งกลุ่มวิสาหกิจชุมชน รายได้ก็ขึ้นอยู่กับฤดูกาลและตลาด กาแฟที่ปลูกเต็มไปด้วยศักยภาพ แต่ยังไม่ถูกต่อยอดอย่างแท้จริง

จุดเปลี่ยนสำคัญเกิดขึ้นเมื่อ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ เข้ามาเป็นพลังเสริมส่งผ่านองค์ความรู้และเทคโนโลยีที่ทันสมัยให้กับชุมชน การใช้โรงตากเมล็ดกาแฟพลังงานแสงอาทิตย์ที่ควบคุมอุณหภูมิได้ ทำให้กาแฟสะอาดและแห้งสม่ำเสมอ โรงสีเมล็ดกาแฟมาตรฐาน และการเรียนรู้กระบวนการคั่วแบบมืออาชีพ กลายเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาอย่างก้าวกระโดดจากการขายเมล็ดสด กิโลกรัมละ ๒๐๐ บาท เธอสามารถสร้างผลิตภัณฑ์ “กาแฟคั่วคุณภาพ” จำหน่ายได้ถึง กิโลกรัมละ ๑,๐๐๐ บาท ยกกระดับมูลค่าเพิ่มโอกาสทางตลาด พร้อมรองรับออเดอร์ได้ตลอดทั้งปีโดยไม่ต้องพึ่งพาโรงสีภายนอกอีกต่อไป

“หากไม่มีงานวิจัยเข้ามา ก็จะไม่มี ‘สวนจันทิวา’

ซึ่งวันนี้เป็นศูนย์เรียนรู้ครบวงจร

ตั้งแต่คัดพันธุ์จนถึงการแปรรูปเมล็ด”

สิ่งที่สำคัญไม่แพ้กัน คือการนำความรู้กลับมาต่อยอดให้ชุมชนเกิดการรวมกลุ่มเพื่อแบ่งปันเครื่องมือ มีกลุ่มเกษตรกรหันกลับมาปลูกกาแฟอีกครั้ง กลายเป็นเครือข่ายเข้มแข็งที่ผลักดันซึ่งกันและกัน

วันนี้ “สวนจันทิวา” ของเธอไม่ใช่เพียงสวนกาแฟธรรมดา แต่เป็นศูนย์การเรียนรู้ ที่ถ่ายทอดประสบการณ์ตั้งแต่การคัดพันธุ์ ปลูก เก็บ ตาก สี จนถึงการค้า ด้วยมาตรฐานที่ผ่านการพัฒนาและยืนยันคุณภาพจาก Q grader หรือนักชิมกาแฟมืออาชีพระดับประเทศ

ด้วยประสบการณ์ของตัวเองรวมถึงองค์ความรู้ นวัตกรรมต่าง ๆ ทำให้สามารถเก็บเกี่ยวและแปรรูปให้เป็นเมล็ดกาแฟคั่วที่มีคุณภาพจนได้รับรางวัลมากมาย

พลับพลึง เทพดนตรี

เกษตรกรและเจ้าของสวนกาแฟจันทิวา

ต.บ้านนา อ.เมือง จ.ชุมพร

พลิกพื้นดินด้วยปัญญา จุดไฟฝันด้วยนวัตกรรม

วนิดา ชุมคง หญิงเก่งที่ใช้ความรู้ ความเข้าใจ และหัวใจของนักพัฒนา เปลี่ยนชีวิตเกษตรกรบ้านถ้ำสิงห์ ให้ลุกขึ้นมาสร้างคุณค่าใหม่ให้กับกาแฟโรบัสต้าท้องถิ่นด้วยบทบาท “นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ” ไม่เพียงทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษา แต่ยังเป็นผู้นำพลังความรู้จากมหาวิทยาลัยสู่ชุมชน

เส้นทางของเธอไม่ใช่แค่การลงพื้นที่ไปเยี่ยมเยียนเกษตรกร หากแต่เป็นการ “เปิดโลกใหม่” ให้เกษตรกรได้เห็นศักยภาพของตัวเอง ผ่านการเชื่อมโยงนวัตกรรมและเทคโนโลยีจากมหาวิทยาลัย เทคโนโลยีราชภัฏวชิรสุพรรณบุรี สู่ภาคปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม

ในโครงการพัฒนากาแฟโรบัสต้า เธอและเครือข่ายได้ร่วมกับนักวิชาการ ถ่ายทอดองค์ความรู้ ทั้งด้าน การปลูก การแปรรูป กระบวนการหมักยีสต์ การควบคุมอุณหภูมิ ในโรงตาก ไปจนถึงการชิมและประเมินรสชาติกาแฟ ด้วยหลักวิทยาศาสตร์ พร้อมเปิดโอกาสให้เกษตรกรทดสอบ ทดลอง และวิจัยด้วยตนเอง

"องค์ความรู้และนวัตกรรมจากมหาวิทยาลัย ช่วยเสริมความเข้มแข็งให้เกษตรกร ตอบโจทย์ได้ตรงจุด"

จากพื้นที่ที่กาแฟเคยเป็นเพียงผลผลิตธรรมดาวันนี้ชุมพรกลายเป็นแหล่งกาแฟที่มีชื่อเสียงผลิตภัณฑ์กาแฟที่ผ่านการพัฒนาได้รับการยอมรับในวงกว้าง และผู้คนในชุมชนหันมาดื่มกาแฟสดแทนกาแฟซอง สะท้อนถึงพฤติกรรมผู้บริโภคที่เปลี่ยนไปเพราะ “คุณค่า” ที่พวกเขาสัมผัสได้ ที่สำคัญคือเธอไม่เพียงเปลี่ยนผลิตภัณฑ์ แต่เปลี่ยนความคิดจากการทำเกษตรแบบเดิม สู่การรวมกลุ่ม สร้างเครือข่าย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และยกระดับเป็นวิสาหกิจชุมชนที่เข้มแข็ง

ขอบคุณที่นำองค์ความรู้และนวัตกรรมที่ตอบสนองความต้องการของเกษตรกรได้ตรงจุด ด้วยการต่อยอดนำนวัตกรรมของมหาวิทยาลัยทำให้เกษตรกรมีความเข้มแข็งเกษตรกรที่ได้อบรมก็สามารถไปขยายผลต่อในชุมชนได้ คนในชุมชนก็หันมาให้ความสนใจดื่มกาแฟสดแทนการดื่มกาแฟซอง

มีการปลูกกาแฟมากขึ้น รวมถึงผลิตภัณฑ์กาแฟชุมพรที่ผ่านการประกวดต่าง ๆ ก็ได้รับการยอมรับในวงกว้างมากยิ่งขึ้น

วนิดา ชุมคง

นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ
กลุ่มส่งเสริมและพัฒนาการผลิต
สำนักงานเกษตรจังหวัดชุมพร

จากใบจากถึงจานรักษ์โลก หนึ่งจุดเริ่มต้นของความเปลี่ยนแปลง

แซม เพ็ชรจันทร์ และชาวบ้านในชุมชนมีวิถีชีวิตที่ผูกพันกับสวนยางและสวนปาล์ม ซึ่งมีต้นจากขึ้นแซมอยู่มากมาย ในอดีตใบจากเคยถูกนำมาใช้ลวกทำมวนบุหรี่ยี่ห้อขนมหรือน้ำตาลจากในรูปแบบดั้งเดิม แต่ส่วนใบจากด้านในที่สวยงามแต่ไม่เหมาะกับการใช้งานเหล่านั้นกลับถูกทิ้งไปโดยไร้ค่า

แรงบันดาลใจเกิดขึ้นเมื่อเธอเริ่มตั้งคำถามว่า “เราจะลดการใช้โฟมและพลาสติกได้อย่างไร?” คำตอบมาในรูปแบบของการร่วมมือกับมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย ซึ่งเข้ามาเติมเต็มทั้งองค์ความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรม นำไปสู่การพัฒนา “จานจากใบจาก” ที่ไม่ใช่แค่เป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ แต่เป็นสัญลักษณ์ของการเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืน

มหาวิทยาลัยช่วยวิจัยและพัฒนาตัวประสานธรรมชาติที่เหมาะสมที่สุด ให้ใบจากติดกันได้อย่างทนทาน ซึ่งสุดท้ายได้เป็นแป้งมันสำปะหลังในสัดส่วนที่เหมาะสม พร้อมกับสนับสนุนเครื่องมือเครื่องใช้ เช่น เครื่องอัดจาน แม่พิมพ์ และตู้อบลดความชื้น ซึ่งทั้งหมดนี้ช่วยยกระดับกระบวนการผลิตให้ได้มาตรฐานและสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้บริโภค

“ใบจากอาจไร้ค่าในสายตาใคร แต่เมื่อรวมพลังกับความรู้ มันคือภาชนะที่ใส่ความหวังของโลกทั้งใบ”

แม้ว่าราคาของจานใบจากจะสูงกว่าจานทั่วไปในท้องตลาด จานใบเล็ก ๘ บาท ใบใหญ่ ๑๐ บาท แต่ผู้ใช้หลายคนยอมจ่าย เพราะเห็นคุณค่าในผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ใช้ซ้ำได้ และสนับสนุนชุมชนที่ขับเคลื่อนด้วยหัวใจ

สิ่งที่น่าชื่นชมไม่ใช่เพียงผลิตภัณฑ์ที่เกิดขึ้น แต่เป็นกระบวนการเรียนรู้ ปรับตัว และพัฒนาต่อเนื่องที่เกิดขึ้นในชุมชนทุ่งกระบือ ภายใต้การสนับสนุนของภาควิชาการ โครงการนี้ไม่ได้แค่สร้างอาชีพ แต่ยังสร้างจิตสำนึกใหม่ในเรื่องสิ่งแวดล้อม

ขอบคุณโครงการที่เข้ามาส่งเสริมอย่างน้อยเราได้เป็นจุดเริ่มต้นจนสามารถขยายวงกว้างไปในหน่วยงานต่าง ๆ โดยเฉพาะอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่มีการตื่นตัวพยายามที่จะลดขยะ ทำให้วัตถุดิบที่มีอยู่ใกล้ตัวสามารถนำไปเพิ่มมูลค่าและสร้างความอย่างยั่งยืนได้

แซม เพ็ชรจันทร์

ประธานวิสาหกิจชุมชนทุ่งกระบือร่วมใจพัฒนา

ต.ทุ่งกระบือ อ.ย่านตาขาว จ.ตรัง

ฟื้นฟูด้วยหัวใจ รักวิถีด้วยความรู้

ปรีชา ชายทุย เป็นชาวประมงที่ไม่เพียงแต่ทำอาชีพเลี้ยงชีพจากท้องทะเล แต่ยังทำงานด้านกิจกรรมฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติควบคู่กันมาโดยตลอด เช่น การเพาะหอยน้ำจืดและการเพาะพันธุ์ปูม้า เขายังเห็นปัญหาในชุมชนประมง เช่น การใช้เครื่องมือที่ต่ำกว่ามาตรฐาน

จนเมื่อมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัยนำโครงการเข้ามาส่งเสริมเรื่อง “การทำประมงอย่างรับผิดชอบ” เขาและกลุ่มสมาชิกที่มีความสนใจเรื่องนี้อยู่แล้วจึงพร้อมเปิดรับความรู้ใหม่ ๆ และนำมาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับชุมชน

มหาวิทยาลัยร่วมกับหน่วยงานประมงจังหวัด เข้ามาให้ความรู้เรื่องกฎหมายการทำประมงและแนะแนวทางปฏิบัติอย่างถูกต้อง ทำให้กลุ่มตระหนักว่าการทำประมงควรเริ่มอย่างมีระบบตั้งแต่ต้นทาง เรือทุกลำต้องจดทะเบียนถูกต้อง สะอาด และใช้เครื่องมือที่ไม่ผิดกฎหมาย การจับปูม้าควรมีถึงแยก ไม่ใส่รวมในเรือที่อาจมีคราบน้ำมันตกค้าง รวมถึงมีการแนะนำให้ใส่ “ท่อออกซิเจน” ในถังเพื่อให้ปูยังมีชีวิตอยู่ เพิ่มมูลค่าขายเป็น “ปูเป็น” แทน “ปูตาย”

“การทำประมงอย่างรับผิดชอบ ไม่ใช่แค่เพื่อทะเลวันนี้ แต่คือการวางรากฐานชีวิตให้รุ่นต่อไป”

ผลลัพธ์คือ จากเดิมขายได้กิโลกรัมละ ๑๒๐ บาท กลายเป็นปูเป็นราคาสูงถึงกิโลกรัมละ ๒๖๐ บาท เพราะผู้บริโภคเชื่อมั่นในคุณภาพ สะอาด ปลอดภัย ไม่มีสารตกค้าง แม้ราคาสูงขึ้นก็ยินดีจ่าย

เมื่อชาวประมงใกล้เคียงเห็นผลที่เกิดขึ้น จึงเริ่มทำตามแนวทางนี้ ขณะเดียวกัน มหาวิทยาลัยยังคงลงพื้นที่ติดตามสำรวจ ตรวจสอบ และจัดกิจกรรมส่งเสริมอย่างต่อเนื่อง เช่น การประกวดการทำประมงอย่างรับผิดชอบ รวมหลายตำบลในพื้นที่ โดยใช้เกณฑ์พิจารณาจากการรับรู้ การนำไปใช้จริง และสามารถถ่ายทอดให้สมาชิกในชุมชนเข้าใจและปฏิบัติตามได้ ซึ่งกลุ่มของเขาก็ได้รับรางวัลดีเด่นในกิจกรรมนี้

ปรีชา ชายทุย

ประธานกลุ่ม ศ.รักทะเล

ต.เกาะลิบง อ.กันตัง จ.ตรัง

ไขที่ฟักด้วยความรู้

โตมาเป็นโอกาสของชุมชน

สวัสดี ชุนนุ้ย เดิมทีเลี้ยงไก่ดำโดยใช้ประสบการณ์ตามวิถีชาวบ้าน นำตู๋เย็นเก่ามาดัดแปลงเป็นตู๋ฟักและตู๋เกิด ไม่เคยทำความสะอาดไขก่อนนำไปฟัก ด้วยความรู้ที่มีอยู่จำกัด ทำให้การฟักไขประสบผลสำเร็จได้เพียงบางส่วน

กระทั่งมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย ได้นำโครงการเข้ามาสนับสนุนองค์ความรู้ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ ตั้งแต่นั้นตอนการดูแลไข่ การทำความสะอาดไขก่อนฟัก การคัดแยกไขที่ไม่สมบูรณ์ ตลอดจนการพัฒนาตู๋ฟักให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยตู๋ฟักใหม่สามารถฟักไข่ได้ครั้งละกว่า ๔๐๐ ฟอง จากเดิม ๑๒๐ ฟอง มีระบบพลิกไข่อัตโนมัติทุก ๒ ชั่วโมง พร้อมพัดลมระบายอากาศและเครื่องพ่นหมอกควั่น ควบคุมอุณหภูมิและความชื้นได้อย่างแม่นยำ ส่งผลให้อัตรการฟักเพิ่มขึ้นจาก ๕๐% เป็น ๙๐%

อีกปัญหาหนึ่งคือ ไฟฟ้าที่บ้านเขาหลักดับบ่อยและนาน ทำให้ลูกไก่ที่เพิ่งเกิดตายเป็นจำนวนมาก มหาวิทยาลัยจึงช่วยส่งเสริมให้ใช้โซลาร์เซลล์ผลิตกระแสไฟฟ้าทดแทน ทำให้กระบวนการฟักไข่ดำเนินต่อเนื่อง ไม่สะดุด

**“ขอเพียงชุมชนมีใจรักและความสามัคคี
ก็สามารถขับเคลื่อนพัฒนา
ไปข้างหน้าได้อย่างมั่นคงแน่นอน”**

เมื่อได้รับความรู้และเทคโนโลยีมาใช้อย่างเต็มที่ เขาจึงถ่ายทอดให้สมาชิกในกลุ่ม ทุกคนสามารถผลิตเปลี่ยนมาดูแลการฟักไข่ ที่ศูนย์เพาะพันธุ์กลางของชุมชนได้ เมื่อลูกไก่ฟักเป็นตัว ก็จะนำไปเลี้ยงในแต่ละครัวเรือน และเมื่อโตเต็มวัย กลุ่มจะรับซื้อกลับมาในราคากิโลกรัมละ ๑๗๐ บาท ส่งขายให้ลูกค้าประจำในราคากิโลกรัมละ ๒๒๐ บาท และขายปลีกกิโลกรัมละ ๒๕๐ บาท

การสนับสนุนของมหาวิทยาลัยไม่เพียงช่วยพัฒนาระบบการเลี้ยงไก่ดำให้มีคุณภาพ แต่ยังช่วยสร้างรายได้ และขับเคลื่อนเศรษฐกิจของชุมชนให้เห็นผลอย่างชัดเจน แม้ในช่วงที่เป็นรายได้เสริม ก็สามารถสร้างรายได้เกือบเท่ารายได้หลักจากการทำสวนปาล์ม และสวนยางพารา โดยเฉพาะเมื่อราคาผลผลิตตกต่ำ อาชีพเสริมนี้จึงกลายเป็นหลักประกันครัวเรือนไปได้

สวัสดี ชุนนุ้ย

ประธานกลุ่มการเลี้ยงไก่ดำบ้านเขาหลัก

ต.น้ำพุด อ.เมือง จ.ตรัง

จังหวัดนครศรีธรรมราช

หยดหวานของชีวิต

น้ำตาลจากธรรมชาติ สู่คุณค่าเพื่อสุขภาพและชุมชน

โทวิทย์ จันทรังษี ตำบลขนานนาครั้งหนึ่งเคยเต็มไปด้วยทุ่งนาเขียวขจี แต่นี่ภาพเหล่านั้นได้แปรเปลี่ยนเป็นส่วนจากกว่า ๔,๐๐๐ ไร่ แหล่งพืชเศรษฐกิจใหม่ที่กลายเป็นเส้นเลือดหล่อเลี้ยงชีวิตของผู้คนในชุมชน และชายคนหนึ่งที่ได้เห็นคุณค่าของจากไม่ใช่แค่เป็นเพียงวัตถุดิบ แต่คือโอกาสในการสร้างมูลค่าให้กลุ่มแปรรูปน้ำตาลจากบรรจุภัณฑ์ที่ไร้จันทรังษี

กว่า ๒๐ ปีในเส้นทางของเกษตรกรสวนจาก เขาเริ่มต้นจากการแปรรูปน้ำตาลจากใส่บีบแบบพื้นบ้าน ก่อนจะพัฒนาต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์ที่ตอบโจทย์ผู้บริโภคยุคใหม่ ตั้งแต่น้ำตาลจากปีกขนาดพกพาน้ำส้มจาก น้ำเชื่อมโซรป ไปจนถึงผงน้ำตาลจากที่ใช้แทนน้ำตาลทราย ทุกขั้นตอนล้วนสะท้อนถึงความมุ่งมั่นในการเปลี่ยนของธรรมชาติให้กลายเป็นสิ่งพิเศษ

"เปลี่ยนแปลงไม่ใช่การทิ้งตัวตน

แต่คือการค้นพบศักยภาพที่ซ่อนอยู่ในตัวเรา"

เมื่อโอกาสเข้ามา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช นำองค์ความรู้และนวัตกรรมเข้ามายกระดับการผลิตและการตลาด ตั้งแต่การแนะนำเทคโนโลยีการแปรรูป การออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่ทันสมัย ไปจนถึงการสร้างแบรนด์ให้ผลิตภัณฑ์ดูน่าเชื่อถือและเข้าถึงกลุ่มผู้บริโภคมากยิ่งขึ้น ไม่เพียงเท่านี้ ยังช่วยให้ผลิตภัณฑ์ได้รับการรับรองจากหน่วยงานสำคัญ เช่น ออย. อาลาล และ OTOP

มหาวิทยาลัยยังมีบทบาทในการผลักดันงานวิจัยที่เปรียบเทียบกับคุณค่าของน้ำตาลจากกับน้ำตาลทรายและน้ำผึ้ง ซึ่งผลวิจัยยืนยันว่า น้ำตาลจากมีค่าดัชนีน้ำตาลต่ำกว่า เหมาะสำหรับผู้บริโภคที่ใส่ใจสุขภาพ แม้แต่ผู้ป่วยเบาหวานก็สามารถบริโภคได้อย่างปลอดภัย

เขาไม่เพียงแต่เป็นนักพัฒนา เขาคือ ผู้ส่งต่อองค์ความรู้ด้วยการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ เพื่อเปิดบ้านให้เป็นแหล่งศึกษาดูงานถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นจากรุ่นสู่รุ่น สะท้อนถึงหัวใจของเกษตรกรที่ไม่หยุดแค่การผลิต แต่ยังมีพันธกิจในการ "แบ่งปัน"

โทวิทย์ จันทรังษี

ประธานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปน้ำตาล
จากบรรจุภัณฑ์ที่ไร้จันทรังษี

ต.ขนานนา อ.ปากพนัง จ.นครศรีธรรมราช

เปลี่ยนเงินบริจาคให้เป็นโอกาส เปลี่ยนโอกาสให้เป็นชีวิตใหม่ของเด็กยากจน

อาซัน บือราเฮง อิหม่ามประจำมัสยิดตะลุบัน ปัญหาที่เขาพบคือ คนในชุมชนจำนวนไม่น้อยขาดโอกาสทางการศึกษา เพราะไม่มีเงินจ่ายค่าเทอม โดยเฉพาะเมื่อลูกหลานสอบติดมหาวิทยาลัย ผู้ปกครองต้องหันไปพึ่งพาหนี้ในระบบ สร้างภาระซ้ำซ้อนให้กับครอบครัว นี่จึงเป็นจุดเริ่มต้นของ “กองทุนบัยตุลมาล” ซึ่งรวบรวมเงินบริจาคระดม (เพื่อการกุศลของชาวมุสลิม) มาให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา ตั้งแต่ระดับอนุบาลถึงอุดมศึกษา พร้อมเงื่อนไขให้ผ่อนคืนตามกำลังหลังเรียนจบ นับตั้งแต่เริ่มโครงการ มีผู้ได้รับทุนในระดับอุดมศึกษากว่า ๒๐๐ คน และในระดับอนุบาลอีกกว่า ๑,๐๐๐ คนที่ได้รับทุนแบบไม่ต้องคืน

“เมื่อชุมชนเข้าถึงความรู้และนวัตกรรมอย่างเข้าใจ ศรัทธาและปัญญาก็เปลี่ยนชีวิตได้”

แม้กองทุนนี้จะเกิดจากเจตนาดี แต่ในช่วงแรกยังขาดความรู้ด้านการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ จนกระทั่ง มหาวิทยาลัยฟาฏอนี ได้นำองค์ความรู้เข้ามาช่วยเหลือสนับสนุนอย่างจริงจังจัดระบบในเรื่องข้อมูลที่เป็นลายลักษณ์อักษร มีการลงพื้นที่เก็บข้อมูลว่าชาวบ้านที่ยากจนต้องการทุนทรัพย์ในเรื่องใด และนำไปพัฒนาต่อยอดในการแก้ปัญหา และยังช่วยสร้างอาชีพให้กับคนในชุมชน จากคนยากจนที่มีอยู่ ๘๐ คน ในปีนี้ ก็ได้รับการจัดสรรอาชีพเพื่อลดจำนวนคนยากจนลง ๓ อาชีพ คือ เลี้ยงไก่ ซักรถยนต์เพื่อรับซื้อของเก่า และเปิดร้านตัดผม

ความสำเร็จเหล่านี้ไม่อาจเกิดขึ้นได้หากปราศจากการบูรณาการระหว่างภูมิปัญญาท้องถิ่นและองค์ความรู้จากมหาวิทยาลัย โครงการวิจัยที่เข้ามาสนับสนุนได้ช่วยยกระดับการทำงานของชุมชนให้มีระบบ มีเป้าหมาย และมีผลลัพธ์อย่างเป็นรูปธรรม

วันนี้ไม่ใช่เพียงแค่มัสยิดตะลุบันที่ได้รับประโยชน์จากโครงการนี้ แต่แนวทางดังกล่าวยังได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานอิสลามประจำจังหวัดให้ไปนำเสนอเพื่อขยายผลสู่มัสยิดอีกกว่า ๗๑๕ แห่ง ในจังหวัดปัตตานี

อาซัน บือราเฮง

อิหม่ามมัสยิดตะลุบัน
อ.สายบุรี จ.ปัตตานี

พลิกวิกฤตทะเลสาบสงขลา

ด้วยความรู้และนวัตกรรม

สุชาติ บุษยบุรีดากุล เกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันเป็นอาชีพหลัก เมื่อเห็นเพื่อนร่วมชุมชนกว่า ๘๐% ซึ่งประกอบอาชีพประมงในทะเลสาบสงขลาช่วง ๕ ปีให้หลังทรัพยากร โดยเฉพาะ “ปลาอุกเบร” เริ่มลดลง ในวันที่ทรัพยากรธรรมชาติเริ่มร่อยหรอ “เลือกที่จะไม่ยอมแพ้ เขาจึงรวมพลังกับชาวบ้านลุกขึ้นมา “ฟื้นฟู” แทนที่จะรอความช่วยเหลือจากใคร ทำให้ปลาอุกเบรกลับมาอุดมสมบูรณ์ดังเดิมบนพื้นที่ ๑๑๗ ไร่

หัวใจสำคัญที่ทำให้ภารกิจนี้สำเร็จ ไม่ใช่แค่ความตั้งใจ แต่เป็นองค์ความรู้จากมหาวิทยาลัยทักษิณที่เข้ามาเสริมพลังอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การนำนวัตกรรม “ตูบพลังงานแสงอาทิตย์ระบบ IoT” เข้ามาแทนการตากปลาแบบเดิมบนถนน ซึ่งไม่สะอาดและขาดมาตรฐาน ส่งผลให้ปลาอุกเบรแห้งมีคุณภาพดีขึ้น สะอาด ได้รับการยอมรับจากตลาด และสามารถเพิ่มราคาจากเดิมกิโลกรัมละ ๓๐๐ บาท เป็น ๗๐๐ บาท ในปัจจุบัน สร้างรายได้เพิ่มขึ้นกว่าเท่าตัวให้กับชุมชน

**“ปลาตัวเล็กอาจไม่มีค่าในสายตาใคร
เมื่อใส่นวัตกรรมและหัวใจลงไป
มันคือรากฐานของเศรษฐกิจชุมชน”**

นวัตกรรมไม่หยุดเพียงแค่การผลิต แต่ยังขยายผลสู่การแปรรูปผลิตภัณฑ์ และพัฒนาบรรจุภัณฑ์ อาทิ ปลาอุกเบรทอดขมิ้น ปลาอุกเบรอบกรอบผงโรยข้าว ฯลฯ โดยการสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยที่ไม่เพียงให้ความรู้ แต่ยังนำ “งานวิจัยมาเป็นหลักฐานทางวิทยาศาสตร์” ยืนยันคุณสมบัติของปลาอุกเบร ทำให้ชุมชนมีจุดขายที่ชัดเจน มีอำนาจต่อรอง และขยับจากเพียงแค่ “ผู้ผลิต” ไปสู่ “เจ้าของแบรนด์ท้องถิ่น” ได้อย่างภาคภูมิใจ

จากชาวบ้านธรรมดา ที่เปิดรับเทคโนโลยี และนวัตกรรมเปลี่ยนวิกฤตให้เป็นโอกาสเปลี่ยนปลาตัวเล็กให้กลายเป็นพลังเศรษฐกิจมหาศาลให้กับชุมชนทั้งตำบล นี่คือแบบอย่างของการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่เริ่มต้นจาก “ความรู้บวกความกล้า” อย่างแท้จริง

สุชาติ บุษยบุรีดากุล

ประธานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มอนุรักษ์บ้านชายคลอง

ต.ลำปำ อ.เมือง จ.พัทลุง

สร้างอนาคตไก่เบตง

ด้วยเครือข่ายการตลาด และนวัตกรรม

ไพรัตน์ จันทรศรี พนักงานราชการและเป็นผู้ประกอบการจำหน่ายพ่อพันธุ์-แม่พันธุ์ไก่เบตง ตั้งแต่ปี ๒๕๔๑ เขาเคยเผชิญกับปัญหาที่หลายคนในวงการเกษตรกรรมต้องเจอ นั่นคือผลิตลูกไก่ออกมาจำนวนมากแต่ไม่มีช่องทางจำหน่ายที่หลากหลาย ทำให้ยอดขายไม่เป็นไปตามเป้าหมาย และธุรกิจเดินหน้าอย่างติดขัด

แต่ชีวิตเขาเปลี่ยนไปอย่างมีนัยสำคัญเมื่อในปี ๒๕๖๑ เขาได้เปิดฟาร์มไก่เบตงของตัวเอง และเลือกที่จะร่วมมือกับมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ซึ่งเป็นก้าวสำคัญที่ทำให้เขาได้เรียนรู้และนำองค์ความรู้ทางวิชาการมาใช้จริงในฟาร์มของเขาอย่างเต็มที่

**“แต่ก่อนนี้ได้เงินมาพอหักต้นทุนแล้วเหลือกำไรครึ่งหนึ่ง
แต่ตอนนี้คิดแล้วเป็นต้นทุนแค่ ๑ ส่วน อีก ๒ ส่วนเป็นกำไร”**

มหาวิทยาลัยได้ถ่ายทอดความรู้ทางด้านเทคโนโลยี และนวัตกรรม เช่น การศึกษาพฤติกรรมและการกินอาหารของไก่ การใช้เทคนิคผสมเทียม การจัดการวัคซีน และการปรับปรุงสายพันธุ์ ซึ่งช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตได้อย่างชัดเจน นอกจากนั้นยังช่วยสอนนักศึกษาและพามาดูงานในฟาร์ม เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน

ที่สำคัญคือ การช่วยคำนวณต้นทุนและวางแผนการตลาด รวมถึง การเชื่อมโยงเครือข่ายลูกค้า ซึ่งช่วยให้ฟาร์มของเขามีช่องทางการขายที่มั่นคงและหลากหลายขึ้น มหาวิทยาลัยได้ช่วยจัดการตั้งแต่เลี้ยงไก่จนถึงโรงเชือดและจำหน่ายสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์สร้างระบบครบวงจร ที่ช่วยให้ยอดขายเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

เมื่อก่อนนี้สับดาห์หนึ่งผลิตลูกไก่ได้ ๓๐๐ ตัว ช่วงหลังเศรษฐกิจไม่ดี เลยอดจำนวนแม่ไก่ให้เหลือลูกไก่ ๓๐๐ ตัว ต่ออาทิตย์ ปัจจุบันนี้ ผลิตลูกไก่ได้เท่าให้รักขายได้หมดอย่างช่วงนี้ลูกไก่ออก ๔๐๐-๕๐๐ ตัว ต่ออาทิตย์ ทางมหาวิทยาลัยลือจำนวนไว้ที่อาทิตย์ละ ๔๐๐ ตัว และเรายังส่งขายทั่วประเทศ ตอนนี้มือเดอร์เข้ามาตลาดต้องทยอยผลิตลูกไก่ตามคิว ในส่วนของรายได้ก็เพิ่มขึ้นตามไปด้วย

ไพรัตน์ จันทรศรี

พนักงานราชการ

จำหน่ายพ่อพันธุ์-แม่พันธุ์ไก่เบตง

นักพัฒนาท้องถิ่น

กับการเปลี่ยนแปลงด้วยนวัตกรรมที่ใช้จริง

ฐานิญา ตัณฑวนิช คือคนทำงานเพื่อภาคเกษตรที่เต็มไปด้วยหัวใจและความมุ่งมั่น ในปี ๒๕๖๕ เมื่อได้ลงพื้นที่สำรวจ พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ในพื้นที่ทำสวนยางและใช้เวลาว่างจากงานหลักมาทำอาชีพเสริม คือ การเลี้ยงชันโรง เธอจึงเริ่มต้นความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยหาดใหญ่ ซึ่งเข้ามาวิจัยและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเลี้ยงชันโรงอย่างมีระบบ ความร่วมมือนี้ไม่เพียงยกระดับท้องถิ่นสู่ “สงขลาเมืองชันโรง” เท่านั้น แต่ยังสร้างจุดเปลี่ยนครั้งใหญ่ให้กับชุมชน

ด้วยการทำงานเชิงรุก โดยรับฟังและเข้าใจความต้องการของชาวบ้านอย่างแท้จริง เธอได้นำเทคโนโลยีและนวัตกรรมจากงานวิจัยมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ เช่น การออกแบบกล่องเลี้ยงชันโรงแบบแบน และสองชั้น ที่ช่วยเพิ่มผลผลิตน้ำผึ้งอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการสังเกตพฤติกรรมผึ้งเพื่อจัดการและกระตุ้นการผลิตอย่างชาญฉลาด เทคนิคเหล่านี้ไม่ได้ถูกบังคับให้ใช้ แต่เกิดจากการร่วมเรียนรู้ และพัฒนาร่วมกันระหว่างมหาวิทยาลัยและนวัตกรรม

“นักพัฒนาที่ดี เริ่มจากการฟัง เรียนรู้ และนำเทคโนโลยีมาปรับใช้ให้เหมาะกับชีวิตจริง”

ไม่เพียงแค่การเลี้ยงผึ้งเท่านั้น มหาวิทยาลัยยังสนับสนุนองค์ความรู้ด้านการแปรรูปผลิตภัณฑ์ เช่น การใช้ยาชันชัน (propolis) ซึ่งมีคุณสมบัติทางยาและสารแอนตีแบคทีเรีย มาพัฒนาเป็นสินค้าหลากหลาย เช่น ยาหม่อง สบู่ก้อน และลิปสติก ที่เพิ่มมูลค่าทางการตลาดและสร้างรายได้เพิ่มให้กับชาวบ้านได้อย่างยั่งยืน

นี่คือบทพิสูจน์ว่า การรับ ปรับ และใช้เทคโนโลยี และนวัตกรรมอย่างถูกจังหวะ ถูกบริบท และถูกใจชุมชน สามารถเปลี่ยนแปลงชีวิตผู้คนได้จริง

“ความรู้และนวัตกรรมที่แท้จริง ต้องเดินทางมาถึงมือคนทำงานจริง ๆ” และ “การเปลี่ยนแปลงที่ยิ่งใหญ่ เริ่มต้นจากการรับฟังและลงมือทำอย่างจริงจัง”

ฐานิญา ตัณฑวนิช

นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร

ต.น้ำน้อย อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา

วิถีคนวิถีไหนด

ต้นตาลธรรมดาสร้างเศรษฐกิจชุมชนที่ยั่งยืน

ถาวร พันละม้าย เกษตรกรผู้ปลูกข้าวธรรมดาบนคันนา เขาปลูกปาล์มน้ำมัน มะพร้าว และตาลโตนด เพื่อเก็บผลผลิตตามฤดูกาล เพื่อจำหน่ายผลสดขายตามฤดูกาล ซึ่งโดยปกติตาลโตนดจะกินอาหารจากธรรมชาติ โดยที่เกษตรกรไม่ต้องใส่ปุ๋ย จะได้ปุ๋ยแค่ปีละครั้งในช่วงที่เกษตรกรใส่ปุ๋ยในนาข้าวเท่านั้น ต้นทุนจึงไม่สูง แต่ตาลโตนดเป็นพืชที่ต้องใช้เวลานานกว่าจะให้ผลผลิต ทำให้การสร้างรายได้ยังจำกัด

กระทั่งวันที่ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย เข้ามาในชีวิตของเขา พร้อมกับองค์ความรู้เทคโนโลยี และนวัตกรรมที่เปลี่ยนทิศทางของอาชีพเกษตรกรในชุมชนไปอย่างสิ้นเชิง มหาวิทยาลัยได้นำองค์ความรู้จากงานวิจัยมาพัฒนาเครื่องมือที่ตอบโจทย์ชาวบ้านโดยตรงไม่ว่าจะเป็นเครื่องอบโอโซน เนื้อลูกตาลก่อนนำไปทำขนม อบก่อนแพ็กเพื่อดับกลิ่นและฆ่าเชื้อโรค เครื่องอบพลังแสงกิตติย์ใช้อบในตาลเพื่อไม่ให้ขึ้นราก่อนนำมาทำเป็นหูกั่วแ้วเครื่องต้มส่งจำหน่ายตามร้านต่าง ๆ เครื่องผลิตแป้งตาลนำไปทำขนมตาล เครื่องบดวงตาลเพื่อนำไปต้มทำเป็นสีย้อมผ้า และเตาชีวมวลใช้ต้มให้เทียนออกจากผ้ามัดย้อม

**“นวัตกรรมไม่ได้มาแทนที่ภูมิปัญญา
แต่ช่วยเติมเต็มให้เกษตรกรทำงานได้ง่ายขึ้น
และสร้างชุมชนเข้มแข็ง”**

“สิ่งที่เปลี่ยนชุมชนไม่ใช่แค่นวัตกรรม แต่คือ ‘ความรู้’ ที่มาพร้อมนวัตกรรม” เมื่อชาวบ้านเริ่มเข้าใจว่า ตาลโตนดสามารถแปรรูปได้หลากหลาย ตั้งแต่ ตาลหีบ ตาลกรอบ ไปจนถึงผลิตภัณฑ์แอนด์เมด รายได้ที่เคยจำกัดก็ขยับขึ้นถึง ๒ เท่าตัว ปริมาณการผลิตเพิ่มขึ้น ๓-๔ เท่า ต้นทุนลดลง และที่สำคัญคือ “คนในชุมชนสามารถเลี้ยงตัวเองได้อย่างยั่งยืน”

เขาไม่ใช่นักวิทยาศาสตร์ ไม่ใช่นักประดิษฐ์ แต่เขาคือ “ผู้เปิดใจ” รับเอาความรู้ใหม่ ๆ จากมหาวิทยาลัย แล้วนำไป “ปรับ ใช้ ขยายผล” ให้เหมาะกับวิถีชีวิตเกษตรกร เมื่อความรู้แตะรากเหง้า ปัญหาชาวบ้านก็ผลิบานอย่างงดงาม

ถาวร พันละม้าย

ประธานวิถีคนวิถีไหนดคาบสมุทรสงขลา
กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปตาลโตนดบางเขียด

อ.สิงหนคร จ.สงขลา

ความรู้เลี้ยงชีวิต

เส้นทางของชายผู้ปลูกซิฟชันโรง

สมบัติ สุดเมือง หลังเกษียณจากงานประจำ เขาตัดสินใจหันมาใช้ชีวิตใกล้ชิดธรรมชาติ ผ่านการทำสวนยาง ปาล์ม และผลไม้ และนั่นเองคือจุดเริ่มต้นของความสนใจในการเลี้ยงชันโรงสัตว์ขนาดเล็กที่หลายคนมองข้าม แต่กลับมีคุณประโยชน์มหาศาลทั้งทางเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม

ด้วยการเปิดรับองค์ความรู้จากมหาวิทยาลัยหาดใหญ่ ซึ่งลงพื้นที่เป็นที่ปรึกษาและให้คำแนะนำกลุ่มวิสาหกิจ “ผึ้งจิว เมืองบ้านพรุ” จึงเริ่มต้นพัฒนาเทคโนโลยีการเลี้ยง ตั้งแต่ปรับปรุงกล่องเลี้ยงให้ใช้งานง่ายขึ้น ได้ผลผลิตสูงขึ้น ไปจนถึงขยายจำนวนกล่องเลี้ยงให้มากขึ้นในแต่ละครัวเรือน การถ่ายทอดความรู้จากภาควิชาการสู่ภาคปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมนี้ ทำให้เกษตรกรสามารถเข้าใจและนำไปใช้ได้จริง

"เมื่อชุมชนมีโอกาสได้เรียนรู้ และกล้าที่จะลงมือปรับใช้ องค์ความรู้ก็สามารถผลิตออกผลได้อย่างแท้จริง"

นวัตกรรมไม่ได้หยุดอยู่แค่การเลี้ยง หากแต่ยังต่อยอดไปสู่การแปรรูป โดยนำน้ำผึ้งและชันที่เหลือจากกระบวนการผลิต มาผลิตเป็น propolis และสินค้าเพื่อสุขภาพ เช่น สเปรย์ฆ่าเชื้อ โลชั่น ลิปสติก และสบู่ ที่ไม่เพียงแต่ปลอดภัย แต่ยังตอบโจทย์ตลาดยุคใหม่ได้อย่างลงตัว ซึ่งทั้งหมดนี้สร้างรายได้เสริมให้ครัวเรือนไม่ต่ำกว่า ๘,๐๐๐-๘,๕๐๐ ต่อคนต่อปี

ที่สำคัญ การเลี้ยงชันโรงยังช่วยเพิ่มผลผลิตของพืชในสวนได้ถึง ๑๕-๒๐% และยังเป็นตัวบ่งชี้คุณภาพสิ่งแวดล้อม เพราะชันโรงจะไม่สามารถอยู่รอดได้ในพื้นที่ที่ใช้สารเคมีอย่างรุนแรง ทำให้เกษตรกรต้องหันกลับมาใส่ใจเรื่องความปลอดภัยและความยั่งยืน

ทั้งหมดนี้เกิดขึ้นได้จากการผสมผสานองค์ความรู้ความร่วมมือจากมหาวิทยาลัย ที่เปิดพื้นที่ให้ชุมชนได้เรียนรู้พัฒนา และเติบโตไปพร้อมกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี คือ เส้นทางที่แปรเปลี่ยนสิ่งเล็กจิ๋วอย่าง “ชันโรง” ให้กลายเป็นแหล่งรายได้สร้างเศรษฐกิจ และความภาคภูมิใจให้กับบ้านพรุ จังหวัดสงขลา

สมบัติ สุดเมือง

กรรมการบริการกลุ่มวิสาหกิจผึ้งจิว

เมืองบ้านพรุ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา

ลิขสิทธิ์สำนักงานชุดประสานงานชุมชนนวัตกรรม
ร่วมกับ หน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่
(บพท.)

จัดทำโดย หน่วยวิจัยเชิงระบบและการพัฒนานวัตกรรม อาคาร
ศูนย์บริหารจัดการรวมนวัตกรรม
คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
39 หมู่ 1 ถนนรังสิต - นครนายก
ตำบลคลองหก อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี 12120

